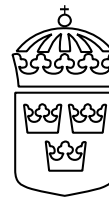

Regeringens proposition

2024/25:179

Bättre verktyg för kontroll – uppgiftsinhämtning Prop. inom socialförsäkringen och ekonomiskt bistånd 2024/25:179

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 28 maj 2025

Ulf Kristersson

Anna Tenje
(Socialdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnas förslag om utökade utredningsbefogenheter och uppgiftsskyldigheter som ska stärka Försäkringskassans, Pensionsmyndighetens och kommunernas socialnämnders förutsättningar att fatta korrekta beslut och förhindra felaktiga utbetalningar.

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten föreslås få utökade möjligheter att inhämta uppgifter om såväl den försäkrade som en annan fysisk person samt om juridiska personer. Förslagen ger dels utökade befogenheter för Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten att efterfråga uppgifter, dels utökade skyldigheter för bl.a. myndigheter, anordnare av personlig assistans, försäkringsinrättningar och kreditinstitut att på begäran lämna uppgifter till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Dessutom föreslås att det ska regleras särskilt att socialnämnderna ska ha rätt att hos Skatteverket ta del av bl.a. uppgifter i en arbetsgivardeklaration.

Det lämnas vidare förslag om ett utökat sekretesskydd hos Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten för uppgifter om enskildas affärs- och driftförhållanden.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 december 2025.

- 1 Förslag till riksdagsbeslut5
- 2 Lagtext6
 - 2.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.....6
 - 2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön12
 - 2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1488) om handläggning av vissa ersättningar till den som tjänstgör inom totalförsvaret13
 - 2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd.....14
 - 2.5 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)15
 - 2.6 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400)16
- 3 Ärendet och dess beredning17
- 4 Arbetet mot felaktiga utbetalningar vid Försäkringskassan, Pensions-myndigheten och kommunernas socialnämnder.....18
 - 4.1 Försäkringskassan18
 - 4.2 Pensionsmyndigheten.....18
 - 4.3 Kommunerna.....19
 - 4.4 Omfattningen av felaktiga utbetalningar20
- 5 Utökade möjligheter till uppgiftsinhämtning för Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten21
 - 5.1 Det finns ett stort behov av uppgifter vid tillämpningen av socialförsäkringsbalken21
 - 5.2 Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens befogenhet att göra förfrågan om uppgifter bör utökas26
 - 5.3 Utökad uppgiftsskyldighet för myndigheter.....33
 - 5.3.1 Myndigheter ska lämna fler uppgifter än i dag.....33
 - 5.3.2 Undantag från myndigheters uppgiftsskyldighet39
 - 5.4 Utökad uppgiftsskyldighet för arbetsgivare och uppdragsgivare42
 - 5.5 Utökad uppgiftsskyldighet för anordnare av personlig assistans45
 - 5.6 Utökad uppgiftsskyldighet för försäkringsinrättningar47
 - 5.7 Ny uppgiftsskyldighet för en enskild som trätt i affärsförbindelse med anordnare av personlig assistans och aktörer som vidtar åtgärder som ger rätt till bilstöd50
 - 5.8 Utökad uppgiftsskyldighet för kreditinstitut.....51
 - 5.9 Det statliga tandvårdsstödet.....59
 - 5.10 Sanktionsmöjligheter.....60

5.11	Följdändringar	61	Prop. 2024/25:179
6	Utökade möjligheter till uppgiftsinhämtning för kommunernas socialnämnder.....	61	
6.1	En utökad uppgiftsskyldighet	61	
6.2	Sekretess för uppgifter inhämtade med stöd av socialtjänstlagen	67	
7	Ett utökat sekretesskydd för uppgifter om en enskilds affärs- eller driftförhållanden.....	68	
8	Samlad integritets- och proportionalitetsanalys	70	
9	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	79	
10	Konsekvenser	79	
10.1	Samhällsekonomiska konsekvenser	79	
10.2	Konsekvenser för myndigheter.....	81	
10.2.1	Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten	81	
10.2.2	Skatteverket	82	
10.2.3	Övriga statliga myndigheter	82	
10.2.4	Kommuner	83	
10.3	Konsekvenser för företag	83	
10.3.1	Assistans- och tandvårdsföretag	83	
10.3.2	Kreditinstitut.....	84	
10.3.3	Försäkringsinrättningar.....	85	
10.3.4	Övriga företag.....	85	
10.4	Konsekvenser för enskilda	86	
10.5	Konsekvenser för barn och för jämställdhet mellan kvinnor och män.....	86	
10.6	Konsekvenser för det brottsförebyggande arbetet och brottsligheten	87	
10.7	Övriga konsekvenser	87	
11	Författningskommentar.....	88	
11.1	Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	88	
11.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön	96	
11.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1488) om handläggning av vissa ersättningar till den som tjänstgör inom totalförsvaret.....	96	
11.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd	97	
11.5	Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).....	97	
11.6	Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400).....	98	
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen (SOU 2023:52), i nu relevanta delar	99	
Bilaga 2	Betänkandets lagförslag, i nu relevanta delar	100	

Prop. 2024/25:179 Bilaga 3 Förteckning över remissinstanserna106

 Bilaga 4 Lagrådsremissens lagförslag 107

 Bilaga 5 Lagrådets yttrande 116

 Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 28 maj 2025117

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1991:1488) om handläggning av vissa ersättningar till den som tjänstgör inom totalförsvaret.
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd.
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).
6. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400).

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken

dels att 110 kap. 14, 20, 29, 31–33 §§, 115 kap. 4 § och rubrikerna närmast före 110 kap. 31 och 33 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 110 kap. 31 a–31 d §§, och närmast före 31 a–31 d §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

110 kap.

14 §¹

När det behövs för bedömningen av frågan om ersättning eller i övrigt för tillämpningen av denna balk får den handläggande myndigheten

1. göra förfrågan hos den försäkrades arbetsgivare, läkare, anordnare av personlig assistans eller någon annan som kan antas kunna lämna behövliga uppgifter,	1. göra förfrågan hos den som kan antas kunna lämna behövliga uppgifter som avser den försäkrade, en annan fysisk person än den försäkrade eller en juridisk person,
---	--

2. besöka den försäkrade,

3. begära ett utlåtande av viss läkare eller någon annan sakkunnig, <i>samt</i>	3. begära ett utlåtande av <i>en</i> viss läkare eller någon annan sakkunnig, <i>och</i>
---	--

4. begära att den försäkrade genomgår undersökning enligt lagen (2018:744) om försäkringsmedicinska utredningar eller någon annan utredning eller deltar i ett avstämningsmöte för bedömning av den försäkrades medicinska tillstånd och arbetsförmåga, behov av hjälp i den dagliga livsföringen samt behovet av och möjligheterna till rehabilitering.

20 §

Vid tillämpning av 14 § 1 och 2 likställs betalningsskyldiga för underhållsstöd med försäkrade.	Vid tillämpning av 14 § 2 likställs betalningsskyldiga för underhållsstöd med försäkrade.
---	---

29 §

Efterlevande som inte är försäkrade likställs ändå med försäkrade vid tillämpning av 14 § 1 och 2 i fråga om deras rätt till efterlevandeförmåner.	Efterlevande som inte är försäkrade likställs ändå med försäkrade vid tillämpning av 14 § 2 i fråga om deras rätt till efterlevandeförmåner.
--	--

Myndigheter, arbetsgivare m.fl.Myndigheter31 §²

Myndigheter, arbetsgivare och uppdragsgivare, anordnare av personlig assistans samt försäkringsinrättningar ska på begäran lämna Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Skatteverket och allmän förvaltningsdomstol uppgifter som avser en namngiven person när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk.

Arbetsgivare och uppdragsgivare är även skyldiga att lämna sådana uppgifter om arbetet och arbetsförhållandena som behövs i ett ärende om arbetsskadeförsäkring.

Myndigheter ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk, på begäran lämna

1. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten uppgifter som avser den försäkrade, en annan fysisk person än den försäkrade eller en juridisk person, och

2. Skatteverket och allmän förvaltningsdomstol uppgifter som avser den försäkrade.

En uppgift ska inte lämnas om det finns en bestämmelse om sekretess som är tillämplig på uppgiften och synnerliga skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företrädare framför intresset av att uppgiften lämnas ut.

Arbetsgivare och uppdragsgivare

31 a §

Arbetsgivare och uppdragsgivare ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk, på begäran lämna

1. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten uppgifter som avser den försäkrade eller en annan fysisk person än den försäkrade, och

2. Skatteverket och allmän förvaltningsdomstol uppgifter som avser den försäkrade.

Den handläggande myndigheten får begära uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade enligt första stycket 1 endast om det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning kan komma att beslutas felaktigt

² Senaste lydelse 2012:935.

eller med ett för högt belopp, eller det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.

Arbetsgivare och uppdragsgivare är även skyldiga att lämna sådana uppgifter om arbetet och arbetsförhållandena som behövs i ett ärende om arbetsskadeförsäkring.

Anordnare av personlig assistans

31 b §

Anordnare av personlig assistans ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk, på begäran lämna

1. Försäkringskassan uppgifter som avser den försäkrade, en annan fysisk person än den försäkrade eller en juridisk person, och

2. allmän förvaltningsdomstol uppgifter som avser den försäkrade.

Försäkringskassan får begära uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade enligt första stycket 1 endast om det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.

Försäkringsinrättningar

31 c §

Försäkringsinrättningar ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk, på begäran lämna

1. Försäkringskassan uppgifter som avser den försäkrade, en

annan fysisk person än den försäkrade eller en juridisk person,

2. Pensionsmyndigheten uppgifter som avser den försäkrade eller en annan fysisk person än den försäkrade, och

3. allmän förvaltningsdomstol uppgifter som avser den försäkrade.

Den handläggande myndigheten får begära uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade enligt första stycket 1 och 2 endast om det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.

Enskilda som har trätt i affärsförbindelse med anordnare av personlig assistans eller som har utfört åtgärder som ger rätt till bilstöd

31 d §

En enskild som har trätt i affärsförbindelse med en anordnare av personlig assistans eller som har utfört en sådan åtgärd som ger rätt till ersättning enligt 52 kap. 8 eller 9 § ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk, på begäran lämna Försäkringskassan uppgifter som avser en juridisk person.

32 §

Arbetslöshetskassor ska på begäran lämna uppgifter enligt 31 § första stycket till Skatteverket, Pensionsmyndigheten och allmän förvaltningsdomstol i ärenden om allmän ålderspension, särskilt pensionstillägg, efterlevandepension och efterlevandestöd.

Arbetslöshetskassor ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk, på begäran lämna Skatteverket, Pensionsmyndigheten och allmän förvaltningsdomstol uppgifter som avser den försäkrade i ärenden om allmän ålderspension, särskilt pensions-

Banker och andra
penninginrättningar

Kreditinstitut

33 §

Banker och andra penninginrättningar ska på begäran lämna uppgifter enligt 31 § första stycket till Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och allmän förvaltningsdomstol i ärenden om äldreförsörjningsstöd, bostadsbidrag och bostadstillägg.

Kreditinstitut ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk, på begäran lämna

1. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten uppgifter som avser den försäkrades, en annan fysisk persons än den försäkrade eller en juridisk persons förhållande till institutet, och

2. allmän förvaltningsdomstol uppgifter som avser den försäkrades förhållande till institutet i ärenden om äldreförsörjningsstöd, bostadsbidrag och bostadstillägg.

Den handläggande myndigheten får begära uppgifter enligt första stycket 1 endast om

1. uppgifterna avser den försäkrades förhållanden till institutet i ärenden om äldreförsörjningsstöd, bostadsbidrag eller bostadstillägg, eller

2. det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.

Med kreditinstitut avses kreditinstitut enligt lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse samt utländska kreditinstitut enligt samma lag, om institutet har filial i Sverige.

<i>Arbetsgivare</i> eller uppdragsgivare	<i>En arbetsgivare eller en</i>
som <i>underlåter att fullgöra</i>	uppdragsgivare som <i>inte fullgör en</i>
uppgiftsskyldighet enligt 110 kap.	uppgiftsskyldighet enligt 110 kap.
<i>31 §</i> döms till penningböter.	<i>31 a §</i> döms till penningböter.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2025.

Prop. 2024/25:179 2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1047)
om sjuklön

Härigenom föreskrivs att 26 § lagen (1991:1047) om sjuklön ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 §¹

I fråga om Försäkringskassans handläggning av ärenden enligt 10, 11, 13, 14, 16 och 20 §§ samt 24 § andra stycket och 27 § andra stycket tillämpas följande föreskrifter i socialförsäkringsbalken:

- 107 kap. 9 och 10 §§ om förbud mot utmätning och överlåtelse,
- 107 kap. 12 § om preskription,
- 108 kap. 2, 11 och 22 §§ om återbetalningsskyldighet,
- 108 kap. 15, 16, 19 och 21 §§ om ränta,
- 110 kap. 13 § *och 31 § första stycket samt 115 kap. 4 §* om skyldighet att lämna uppgifter,
- 110 kap. 14 § 1 och 2 om utredningsåtgärder,
 - *110 kap. 31, 31 a och 31 c §§ och 115 kap. 4 § om skyldighet att lämna uppgifter, i de delar som gäller uppgifter som avser den försäkrade,*
- 110 kap. 39 och 42 §§ om undantag från sekretess,
- 110 kap. 52 § första stycket 2 och andra stycket samt 53 § om indragning eller nedsättning av ersättning,
- 112 kap. 2 och 3 §§ samt 108 kap. 10 § om interimistiska beslut.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2025.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1488) om handläggning av vissa ersättningar till den som tjänstgör inom totalförsvaret

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1991:1488) om handläggning av vissa ersättningar till den som tjänstgör inom totalförsvaret ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

I fråga om familjebidrag och dagpenning tillämpas bestämmelserna om ändring och omprövning samt om överklagande i 113 kap. 2–17, 19, 20 och 21 §§ socialförsäkringsbalken.

Beträffande familjebidrag tillämpas dessutom följande bestämmelser i socialförsäkringsbalken:

- 107 kap. 12 § om preskription,
- 108 kap. 2, 11 och 22 §§ om återbetalningsskyldighet,
- 108 kap. 15, 16, 19 och 21 §§ om ränta,
- 110 kap. 13 § *och 31 § första stycket* samt 115 kap. 4 § om skyldighet att lämna uppgifter,
- 110 kap. 14 § 1 och 2 om utredningsåtgärder,
- 110 kap. 31, 31 a och 31 c §§ *och 115 kap. 4 § om skyldighet att lämna uppgifter, i de delar som gäller uppgifter som avser den försäkrade,*
- 110 kap. 52 § första stycket 2 och andra stycket samt 53 § om indragning eller nedsättning av ersättning,
- 112 kap. 2 och 3 §§ samt 108 kap. 10 § om interimistiska beslut.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2025.

¹ Senaste lydelse 2013:94.

Prop. 2024/25:179 2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:145)
om statligt tandvårdsstöd

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 9 § lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

9 §¹

Om inte annat följer av denna lag, gäller i tillämpliga delar följande bestämmelser i socialförsäkringsbalken för ärenden om statligt tandvårdsstöd:

- 107 kap. 9, 10, 12, 17 och 18 §§ om utmätning, preskription och skadestånd m.m.,
- 108 kap. 2, 11, 15, 16, 19 och 21 §§ samt 22 § första stycket om återbetalningsskyldighet och ränta m.m.,
- 110 kap. 13 §, 14 § 1 och 2 – 110 kap. 13 §, 14 § 1 och 2, 31, samt 31 § och 115 kap. 4 § om 31 a, 31 c och 33 §§ och 115 kap. uppgiftsskyldighet m.m., 4 § om uppgiftsskyldighet m.m.,
- 113 kap. 2–17, 19, 20 och 21 §§ om ändring, omprövning och överklagande.

Bestämmelserna i 108 kap. 2, 11, 15, 16, 19 och 21 §§ samt 22 § första stycket socialförsäkringsbalken gäller dock inte i förhållande till vårdgivare.

Försäkringskassans beslut gäller omedelbart, om inte något annat anges i beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2025.

2.5 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Prop. 2024/25:179

Härigenom föreskrivs att 28 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 kap.

4 §¹

Sekretess gäller i *ett ärende om arbetsskadeförsäkring* för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs.

Sekretess gäller i *verksamhet som avser förmåner enligt socialförsäkringsbalken, eller andra förmåner och ersättningar som enligt lag eller förordning eller särskilt beslut av regeringen handläggs av Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten* för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2025.

¹ Senaste lydelse 2017:1076.

Prop. 2024/25:179

2.6

Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen
(2025:400)

Häriigenom föreskrivs att 15 kap. 12 § socialtjänstlagen (2025:400) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2025:400

Föreslagen lydelse

15 kap.

12 §

Socialnämnden har rätt att hos Skatteverket ta del av uppgifter om enskilda som avser inkomstslaget kapital enligt inkomstskattelagen (1999:1229) eller återbetalning av skatt enligt skatteförfarandelagen (2011:1244). Om det finns skäl för det, ska Skatteverket på eget initiativ lämna sådana uppgifter till socialnämnden.

Socialnämnden har rätt att hos Skatteverket ta del av uppgifter om enskilda

1. som avser inkomstslaget kapital enligt inkomstskattelagen (1999:1229),

2. som finns i en arbetsgivardeklaration eller en förenklad arbetsgivardeklaration enligt 26 kap. skatteförfarandelagen (2011:1244), eller

3. som avser återbetalning av skatt enligt skatteförfarandelagen.

Om det finns skäl för det, ska Skatteverket på eget initiativ lämna sådana uppgifter till socialnämnden.

Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas ut enligt första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2025.

Regeringen beslutade den 3 juni 2021 att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av möjligheterna att stärka arbetet med att bekämpa bidragsbrott mot Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket och Arbetsförmedlingen (dir. 2021:39). Utredningen tog namnet 2021 års bidragsbrottsutredning.

Försäkringskassan lämnade i maj 2020 en framställan till Socialdepartementet med förslag om ändringar i 110 kap. 14 § socialförsäkringsbalken (S2020/04520). I framställan föreslås att Försäkringskassan ska ges möjlighet att göra förfrågningar om andra än den försäkrade. I februari 2023 beslutade regeringen att överlämna framställan till utredningen.

Utredningen överlämnade i juni 2022 delbetänkandet Stärkt arbete med att bekämpa bidragsbrott (SOU 2022:37) och i september 2023 slutbetänkandet Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen (SOU 2023:52). I slutbetänkandet föreslås bl.a. att Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och kommunerna ska få utökade möjligheter att inhämta uppgifter. En sammanfattning av slutbetänkandet i nu relevanta delar finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag i nu relevanta delar finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Socialdepartementet (S2023/02576).

Under beredningen av lagrådsremissen har Säkerhetspolisen, Polismyndigheten, Försvarmakten, Försvarets radioanstalt, Skatteverket, Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten getts tillfälle att yttra sig över förslaget om undantag från uppgiftsskyldigheten för myndigheter. Försäkringskassans, Pensionsmyndighetens och Försvarets radioanstalts synpunkter behandlas i avsnitt 5.3.2. Säkerhetspolisen, Polismyndigheten, Försvarmakten och Skatteverket har inga synpunkter på förslaget. Myndigheternas svar finns tillgängliga i Socialdepartementet (S2023/02576).

I propositionen behandlas slutbetänkandets lagförslag i fråga om utökade möjligheter för Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och kommunerna att inhämta uppgifter.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 24 april 2025 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 4*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*. Lagrådet lämnade förslagen utan erinran. I förhållande till lagrådsremissen har följdändringar gjorts i lagen (1991:1047) om sjuklön och lagen (1991:1488) om handläggning av vissa ersättningar till den som tjänstgör inom totalförsvaret. Dessa ändringar är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Lagrådets yttrande har därför inte inhämtats beträffande dem. Härutöver har vissa språkliga och redaktionella ändringar gjorts.

Arbetet mot felaktiga utbetalningar vid Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och kommunernas socialnämnder

4.1 Försäkringskassan

Försäkringskassan administrerar en stor del av den svenska socialförsäkringen och hanterar därutöver ett antal andra bidrag och ersättningar. Verksamheten består huvudsakligen i att besluta om och betala ut de förmåner och ersättningar som myndigheten ansvarar för. Försäkringskassan har ett flertal olika it-stöd för sitt arbete. Viss handläggning sker automatiserat i it-systemen. Den automatiserade handläggningen kompletteras med manuell handläggning i de fall uppgifter i ärendet kräver särskilda åtgärder eller ställningstaganden. Informationsutbyte med andra myndigheter sker i stor utsträckning elektroniskt.

En viktig del i Försäkringskassans arbete för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen är att inom ramen för handläggningen av ett ärende utbyta information med andra aktörer. Informationsutbytet är en förutsättning för att förhindra och förebygga felaktiga utbetalningar och för att säkerställa att beslut om ersättning blir rätt från början.

För att säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs och för att motverka bidragsbrott har Försäkringskassan under senare år arbetat med riskbaserade kontroller genom dataanalys. Sådana kontroller bygger på analys av förmånsrelaterad information och syftar till att identifiera ärenden där det finns risk för felaktiga utbetalningar. Riskbaserade kontroller används såväl i ordinarie handläggning som vid efterkontroller. Dessutom genomförs s.k. intern försäkringskontroll inom alla förmåner, främst i syfte att säkerställa att det finns underlag för utbetalningar. Genom intern försäkringskontroll upptäcks felaktiga utbetalningar, interna överträdelser, systematiska avvikelser som kan leda till felaktiga utbetalningar samt avvikelser som gäller registrerade kontonummer. Försäkringskassan deltar sedan 2009 i en myndighetsgemensam satsning mot den organiserade brottsligheten. Därutöver ingår Försäkringskassan i flera myndighetsnätverk som syftar till att minska felaktiga utbetalningar och motverka bidragsbrott.

4.2 Pensionsmyndigheten

Pensionsmyndigheten har i uppdrag att besluta om och betala ut pensioner och andra förmåner som administreras av myndigheten. I arbetet används ett flertal olika it-stöd. Viss handläggning sker automatiserat i it-systemen. Den automatiserade handläggningen kompletteras också med manuell handläggning i de fall då uppgifter i ärendet kräver särskilda åtgärder eller ställningstaganden. Informationsutbytet med andra myndigheter sker i ökande utsträckning elektroniskt.

En viktig del i Pensionsmyndighetens arbete för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen är att inom ramen för handläggningen av ett ärende utbyta information med andra aktörer. Informationsutbytet är en förutsättning för att förhindra och förebygga felaktiga utbetalningar och för att säkerställa att beslut om en ersättning blir rätt från början. För att säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs och motverka bidragsbrott sker både manuella och maskinella kontroller i Pensionsmyndighetens förmånshandläggning. Pensionsmyndigheten deltar sedan 2025 i en myndighetsgemensam satsning mot den organiserade brottsligheten. Därutöver deltar myndigheten i flera externa myndighetsnätverk som syftar till att minska felaktiga utbetalningar och motverka bidragsbrott.

4.3 Kommunerna

Det finns 290 kommuner i Sverige. Den svenska kommunmodellen bygger på en symmetrisk ansvarsfördelning som innebär att alla kommuner i huvudsak har samma uppgifter och följer samma lagstiftning. Kommunerna ansvarar för en stor del av samhällsservicen i kommunen, som förskola, skola, socialtjänst och äldreomsorg. Kommunerna ansvarar också för att betala ut ekonomiskt bistånd.

Den kommunala självstyrelsen är grundlagsfäst. I 1 kap. 1 § andra stycket regeringsformen, förkortad RF, anges att den svenska folkstyrelsen förverkligas genom bl.a. kommunal självstyrelse. I kommunallagen (2017:725) regleras kommunernas angelägenheter och grundläggande befogenheter. I lagen finns även bestämmelser om kommuners organisation och beslutsfattande. Kommunernas uppdrag regleras dock även i andra lagar.

Regeringen har föreslagit att en ny socialtjänstlag ska ersätta den nuvarande socialtjänstlagen (prop. 2024/25:89). Förslagen syftar till att skapa en långsiktigt hållbar, mer förebyggande och kunskapsbaserad socialtjänst. Det görs också en övergripande språklig och redaktionell modernisering för att lagen ska bli mer överskådlig och lättare att tillämpa. Nästan alla bestämmelser i den nuvarande lagen ska föras över till den nya lagen, efter redaktionell och språklig omarbetning. Den nya socialtjänstlagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2025.

Kommunernas arbete för att motverka felaktiga utbetalningar regleras i flera lagar och arbetet sker t.ex. i handläggningen av ekonomiskt bistånd. Utgångspunkten vid handläggning av ekonomiskt bistånd är enligt Socialstyrelsens handbok för ekonomiskt bistånd att felaktiga utbetalningar ska förebyggas så långt det är möjligt (Ekonomiskt bistånd – Handbok för socialtjänsten, maj 2021). Sedan den 1 juli 2023 regleras kommunernas ansvar för brottsförebyggande arbete i lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. Arbetet för att säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs och motverka bidragsbrott sker genom samverkan med andra kommuner och även med statliga myndigheter.

Enligt utredningen saknar flertalet kommuner en automatiserad eller organiserad kontroll för att upptäcka felaktiga utbetalningar och misstänkta bidragsbrott. Flera av kommunerna har dock ett pågående

Prop. 2024/25:179 arbete i syfte att utveckla sitt arbete, t.ex. utför vissa kommuner stickprovskontroller eller kontrollerar alla avslutade ärenden föregående år mot beskattningsuppgifter från Skatteverket.

Inkomst av kapital och återbetalning av skatt är uppgifter som socialnämnderna i dag hämtar in från Skatteverket och som beaktas vid prövningen av ekonomiskt bistånd. Uppgifterna erhåller socialnämnderna via Sammansatt bastjänst för ekonomiskt bistånd (SSBTEK) som är en digital tjänst för handläggning av ärenden inom ekonomiskt bistånd. SSBTEK gör det möjligt för kommunen att via sitt verksamhetssystem få information från statliga myndigheter och organisationer. Information lämnas av Transportstyrelsen, Sveriges a-kassor, Arbetsförmedlingen, CSN, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Skatteverket och Migrationsverket. Utvecklingen och driften av SSBTEK sköts av Försäkringskassan. Utvecklingskostnader för systemet finansieras av Sveriges Kommuner och Regioner genom den avgift som tas ut av varje kommun som använder SSBTEK. Den löpande driften och den grundläggande förvaltningen av systemet finansieras genom ett statligt anslag till Försäkringskassan om 3 miljoner kronor årligen. SSBTEK är inte författningsreglerat utan villkoren för informationsöverföringen regleras genom avtal mellan de olika aktörerna.

4.4 Omfattningen av felaktiga utbetalningar

De svenska välfärdssystemen ger ekonomisk trygghet för dem som behöver stöd på grund av t.ex. sjukdom, arbetslöshet, ålderdom eller föräldraskap. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten administrerar förmåner som betalas ut från socialförsäkringen. Under 2023 genomförde Försäkringskassan drygt 60 miljoner utbetalningar och betalade ut knappt 249 miljarder kronor till personer med nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom, till personer med funktionsnedsättning och till barnfamiljer. I summan ingår även ersättningar för tandvård och vissa ersättningar inom arbetsmarknadsområdet. Utöver den ordinarie verksamheten hanterade Försäkringskassan dessutom över 9 miljoner utbetalningar av elstöd. Utbetalningarna av pensioner och pensionsrelaterade förmåner till omkring 2,3 miljoner pensionärer uppgick 2023 till 438 miljarder kronor.

Regeringen bedömer i budgetpropositionen för 2024 att cirka 15–20 miljarder kronor betalas ut felaktigt från välfärdssystemen varje år (exklusive kommunala utbetalningar). Ungefär 90 procent av det totalt skattade beloppet för felaktiga utbetalningar orsakas av att felaktiga uppgifter ligger till grund för utbetalningar från välfärdssystemen (prop. 2023/24:1 utg.omr. 2 avsnitt 8.4). Det handlar främst om felaktiga uppgifter om bl.a. arbete, inkomst och folkbokföring. I praktiken handlar det om att enskilda lämnar felaktiga uppgifter i t.ex. en ansökan om ersättning eller låter bli att anmäla ändrade förhållanden av betydelse för ersättningen. Ungefär hälften av de felaktiga utbetalningarna har uppskattats bero på att den sökande avsiktligt lämnat felaktiga uppgifter eller inte anmält ändrade förhållanden (prop. 2023/24:1 utg.omr. 2 avsnitt 8.3.1).

En avsevärd andel av de felaktiga utbetalningarna kommer från socialförsäkringssystemet. Försäkringskassan uppskattar i sina senaste omfattningsstudier av felaktiga utbetalningar att 9,3 miljarder kronor betalades ut felaktigt från myndigheten under 2021. Under 2023 uppgick de upptäckta felaktiga utbetalningarna vid Försäkringskassan till ungefär 1,5 miljarder kronor, vilket utgör ungefär 14 procent av det som årligen uppskattas betalas ut felaktigt. Motsvarande uppskattning för Pensionsmyndigheten är 1,3 miljarder kronor i felaktiga utbetalningar. Pensionsmyndigheten har upptäckt felaktiga utbetalningar på ungefär 244 miljoner kronor under 2023, vilket motsvarar 16 procent av de uppskattade felaktiga utbetalningarna.

Under 2023 betalade kommunerna ut cirka 10,4 miljarder kronor i ekonomiskt bistånd till 177 100 myndiga personer (Statistik om ekonomiskt bistånd 2023 – Socialstyrelsen). Den senaste genomförda omfattningsstudien av felaktigt utbetalt ekonomiskt bistånd genomfördes av Delegationen för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen. Delegationen uppskattade att de felaktiga utbetalningarna inom ekonomiskt bistånd 2018 uppgick till 5,1 procent eller 556 miljoner kronor årligen. Det skulle motsvara ungefär 530 miljoner kronor år 2023 under förutsättning att andelen felaktiga utbetalningar av de totala utbetalningarna är densamma som 2018. Ungefär två tredjedelar av de felaktiga utbetalningarna bedömdes orsakas av att enskilda lämnar felaktiga uppgifter vid ansökan eller inte anmäler ändrade förhållanden. En vanlig anledning till att en utbetalning av ekonomiskt bistånd blir fel bedömdes vara oredovisade inkomster och förmögenheter (SOU 2019:59 Samlade åtgärder för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen, Läckaget i välfärdssystemen, del 1, Omfattningsstudier och bedömningar av felaktiga utbetalningar från vissa välfärdssystem s. 198–205).

5 Utökade möjligheter till uppgifts- inhämtning för Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten

5.1 Det finns ett stort behov av uppgifter vid tillämpningen av socialförsäkringsbalken

Regeringens bedömning: Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har behov av uppgifter om den försäkrade, andra fysiska personer och juridiska personer vid tillämpningen av socialförsäkringsbalken.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna instämmer i bedömningen eller har inget att invända mot den. *Försäkringskassan* anger att uppgifter om andra än den som ansöker om ersättning kan ha stor direkt eller indirekt betydelse i ett ärende. Enligt Försäkringskassan är vissa förmåner, t.ex. föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning, underhållsstöd och närståendepenning, konstruerade på så sätt att uppgifter om andra än den sökande är

Prop. 2024/25:179 nödvändiga för att kunna pröva ett ärende. Även uppgifter av mer indirekt relevans kan dock enligt Försäkringskassan vara av vikt för att förebygga felutbetalningar och bidragsbrott, t.ex. uppgifter om vilka som är folkbokförda på en viss adress i ett bostadsbidragsärende och uppgifter om angivna assistenter i ett ärende om utbetalning av assistansersättning. Försäkringskassan framhåller också att myndigheten, med tanke på att medvetet felaktigt uppgiftslämnande är en väsentlig orsak till felutbetalningar, i möjligaste mån behöver kunna kontrollera de uppgifter som den sökande lämnar mot säkra källor. *Pensionsmyndigheten* anger att förslagen utökar myndighetens möjligheter att få tillgång till de uppgifter som behövs för att säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs eller fortgår under lång tid och att motverka bidragsbrott. Uppgifter om någon annan än den försäkrade kan enligt Pensionsmyndigheten behövas för att utreda om någon är sammanboende vilket kan påverka rätten till eller storleken på en förmån. Sådana uppgifter kan enligt Pensionsmyndigheten även stärka de uppgifter som den försäkrade själv har lämnat i en utredning och därmed också vara till fördel för honom eller henne.

Riksdagens ombudsmän (JO) ser positivt på att myndigheterna får lagstöd för sådana utredningsåtgärder som bedömts nödvändiga för att kunna fatta korrekta beslut redan i samband med att ansökan behandlas. *Ekonomistyrningsverket* anser att tillgång till uppgifter om fler än den sökande är fundamentalt för att säkerställa korrekta beslutsunderlag och utbetalningar samt för att effektivt förebygga och motverka bidragsbrott och felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. *Brottsförebyggande rådet* anger att de uppgifter som omfattas av utredningens förslag är nödvändiga för att kunna avgöra om det finns en risk för felaktiga utbetalningar alternativt om misstänkt bidragsbrott har begåtts, och att det därmed får anses vara rimligt att uppgifterna kan hämtas in av myndigheterna.

Fremia förstår myndigheternas behov av uppgifter om andra fysiska personer än den registrerade och juridiska personer. *Vårdföretagarna* för fram att organisationens medlemmar drabbas av välfärdsbrottslighet genom att oseriösa aktörer skadar marknaden och möjligheterna att bedriva verksamhet på lika villkor. Tillgång till uppgifter om att brukaren befinner sig på samma plats som den personliga assistenten minskar enligt *Vårdföretagarna* risken för missbruk av välfärden betydligt. *Landsorganisationen (LO)* anser att det bör vara möjligt att kontrollera egenrapporterade uppgifter mot en annan källa.

Stockholms kommun, Helsingborgs kommun, Norrköpings kommun, Trollhättans kommun och Sveriges Kommuner och Regioner har inget att invända mot bedömningen och för fram att kommuner har motsvarande behov av uppgifter. *Göteborgs kommun* ser behov av utökade möjligheter till kontroll av den enskildes och ombuds identitet samt uppgifter om andra fysiska personer än försäkrade, exempelvis anhöriga till den försäkrade eller assistenter som utför personlig assistans, för att kunna kontrollera om den som anställs som assistent verkligen utför sitt uppdrag.

Förmånernas utformning medför behov av uppgifter om andra fysiska personer än den försäkrade

Många socialförsäkringsförmåner och ersättningar som Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten administrerar riktar sig till en fysisk person och beviljas på grundval av förhållanden som berör enbart den sökande. Myndigheternas behov av uppgifter för att kunna bedöma om förutsättningarna för en viss förmån eller ersättning är uppfyllda avser därför i första hand information om den som ansöker om en förmån eller ersättning. Som *Försäkringskassan* anger kan dock även uppgifter om andra än den som ansöker om ersättning ha stor direkt eller indirekt betydelse i ett ärende.

Vid utredning av rätt till föräldrapenningförmåner kan det ha betydelse för rätten till ersättning om den andre föräldern arbetar eller kan vårda barnet. Det kan också finnas behov av att klarlägga om barnet är sjukt (12 kap. 2 § och 13 kap. 2 § socialförsäkringsbalken, förkortad SFB).

Ett barn har under vissa förutsättningar rätt till underhållsstöd, men ersättningen betalas ut till boföräldern (18 kap. 2 och 15 §§ SFB). Den bidragsskyldige föräldern ska betala ett belopp till Försäkringskassan som beräknas på ett underlag som motsvarar den bidragsskyldiges inkomst (19 kap. 10 § SFB). Vid utredning av rätt till underhållsstöd krävs således uppgifter om boförälder, bidragsskyldig förälder och barn.

Vid ansökan om bostadsbidrag beräknas den bidragsgrundande inkomsten även på makes, sambos och barns inkomster (95 kap. 6 och 8 §§ och 97 kap. 2 § SFB). Vid utredning av rätt till bostadsbidrag måste Försäkringskassan således beakta inkomster när det gäller samtliga personer i hushållet. Motsvarande gäller vid utredning av rätt till bostadstillägg (100 kap. 3 § och 102 kap. 2 § SFB). Även äldre försörjningsstöd är beroende av eventuell makes inkomster (74 kap. 2 § SFB).

Assistansersättning lämnas endast under förutsättning att den används för köp av personlig assistans eller för kostnader för personliga assistenter (51 kap. 4 § SFB). Assistansersättning ska enligt 51 kap. 16 § SFB inte betalas ut om assistansen har utförts av någon som inte har fyllt 18 år, på arbetstid som överstiger den tid som anges i 2–4 §§ lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete, 5–10 b §§ arbetstidslagen (1982:673) eller kollektivavtal som uppfyller kraven i 3 § arbetstidslagen, eller som till följd av ålderdom, sjukdom eller liknande orsak saknar förmåga att utföra arbete som personlig assistent. Om assistansen har utförts av någon som är bosatt utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, betalas assistansersättning ut endast om det finns särskilda skäl. För bedömning av rätt till utbetalning av assistansersättning krävs därmed, förutom uppgifter om den assistansberättigade, även uppgifter om den assistent eller de assistenter som utför assistansen. Flera kommuner bekräftar i sina remissvar liknande behov av uppgifter om assistenter.

I fråga om närståendepenning krävs uppgifter om både den som är sjuk och den som vårdar den sjuke (47 kap. 3 § SFB) och omvårdnadsbidrag förutsätter uppgifter om förälder och barn (22 kap. 3 § SFB). Bidrag för arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd lämnas till arbetsgivare men avser insatser som görs för en arbetstagare (förordningen [2014:67] om bidrag

Prop. 2024/25:179 till arbetsgivare för köp av arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd för återgång i arbete).

Vid prövning av rätt till vissa förmåner är det således nödvändigt att utreda förhållanden som berör andra fysiska personer än den aktör som ansöker om en förmån eller ersättning.

Behov av uppgifter om juridiska personer

Förmåner och stöd betalas i viss utsträckning ut till företag och andra juridiska personer. Exempelvis kan assistansersättning betalas ut till anordnare av personlig assistans (51 kap. 19 § SFB), statligt tandvårdsstöd betalas ut till vårdgivare (lagen [2008:145] om statligt tandvårdsstöd) och bidrag för köp av arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd för återgång i arbete betalas ut till arbetsgivare för delar av dennes kostnader för tjänster som har utförts av en anordnare som har godkänts av Försäkringskassan (förordningen [2014:67] om bidrag till arbetsgivare för köp av arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd för återgång i arbete). För handläggning av sådana ärenden kan det således finnas behov av uppgifter om juridisk person, t.ex. uppgifter om huruvida ett företag uppfyller de krav som gäller för att få ersättning utbetalad.

Om myndigheten upptäcker oegentligheter som är kopplade till en juridisk person som är mottagare av ersättning, kan det uppstå behov av kompletterande uppgifter om den juridiska personen. Den juridiska personens ekonomiska redovisning kan exempelvis ge en tydligare bild av omfattningen av och inriktningen för dess verksamhet. I betänkandet Kvalificerad välfärdsbrottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra anges att uppgifter om assistansföretags ekonomi kan visa om den utbetalda ersättningen har använts till personlig assistans (SOU 2017:37 s. 404). I samma betänkande anges att uppgifter om ett företags ekonomi i ärenden om sjukpenninggrundande inkomst kan visa om arbetsgivaren har den ekonomi som krävs för att bära en lönekostnad i nivå med den som arbetsgivaren intygar. I likhet med vad som är fallet i fråga om fysiska personer, har behovet av uppgifter om juridiska personer således ofta sin grund i hur förmånssystemen är uppbyggda, exempelvis genom krav på tillstånd, viss omsättning och utförda åtgärder.

Uppgifter som lämnas av den sökande kan behöva kontrolleras

Ofta kan Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten fatta beslut baserat på de uppgifter som den sökande lämnar till den handläggande myndigheten i enlighet med 110 kap. 4 § och 13 § andra stycket SFB. *Försäkringskassan* bedömer dock att myndigheten i möjligaste mån behöver kunna kontrollera de uppgifter som den sökande lämnar mot säkra källor. Till stöd för sådana kontroller kan det enligt Försäkringskassan finnas anledning att inhämta uppgifter av både direkt och indirekt relevans i ärendet. Även *Ekonomistyrningsverket* och *Brå* anser att tillgång till uppgifter om fler än den sökande är nödvändigt i arbetet med att förhindra felaktiga utbetalningar och motverka bidragsbrott. Mot bakgrund av att den främsta orsaken till felaktiga utbetalningar bedöms vara att enskilda lämnar oriktiga uppgifter eller underlåter att anmäla ändrade förhållanden på föreskrivet sätt (avsnitt 4.4), anser regeringen i likhet med *LO*, att det bör vara möjligt för Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten att

kontrollera enskildas uppgifter som behövs för tillämpningen av socialförsäkringsbalken mot en annan källa. Prop. 2024/25:179

Exempel på uppgifter från den sökande som orsakar omfattande felaktiga utbetalningar är felaktiga uppgifter om inkomst, arbete och folkbokföring samt uppgift om att den sökande är separerad men i själva verket är sammanboende (Ekonomistyrningsverkets rapport Omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen [ESV 2023:22]). Sådana uppgifter kan kontrolleras på olika sätt. Redan i dag har Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten möjlighet att begära uppgifter om den försäkrade när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken från bl.a. andra myndigheter och arbetsgivare. Exempel på uppgifter som redan i dag kan användas för att kontrollera den försäkrades uppgifter om inkomst och arbete är uppgifter i arbetsgivardeklarationen och andra uppgifter från Skatteverket och arbetsgivare.

Även mer indirekta uppgifter bör enligt regeringen kunna användas för att kontrollera de uppgifter som den försäkrade lämnar. I vissa fall kan sådana uppgifter avse en annan person än den försäkrade. Ett exempel på detta är i ärenden om tillfällig föräldrapenning. En försäkrad förälder som avstår från att utföra förvärvsarbete i samband med ett barns behov av vård har rätt till tillfällig föräldrapenning. Utöver uppgifter om förälderns frånvaro från arbetet, bör uppgifter från barnets skola eller barnomsorg enligt regeringen kunna visa om barnet varit frånvarande under samma tid som ansökan om ersättning avser. Uppgifter om barnets eventuella frånvaro visar inte att barnet varit i behov av vård och inte heller om föräldern har vårdat barnet, men uppgifterna kan indikera att så är fallet. Även uppgifter om den andre förälderns arbete under samma tid kan ge en indikation på om uppgifterna i ansökan är korrekta.

Uppgifter om barns närvaro respektive frånvaro i skola och barnomsorg kan enligt utredningen även visa om en familj befinner sig i Sverige, vilket kan ha betydelse i en förälders ärende om försäkringstillhörighet. I ett sådant ärende kan även uppgifter om huruvida en eventuell make eller maka befinner sig i landet ge en indikation på om uppgifter om vistelse är korrekta.

Uppgifter om boende kan enligt utredningen stämmas av mot t.ex. uppgifter i folkbokföring, uppgifter från hyresvärd och uppgifter om kontotransaktioner för att kontrollera att det inte är fråga om en skenseparation i ärenden om bostadsbidrag, bostadstillägg och underhållsstöd. En person som misstänks sammanbo med någon som ansöker om ersättning kan exempelvis ha folkbokfört sig hos sina eller den försäkrades föräldrar, i en lägenhet med flera andra eller på adresser som inte är egentliga bostadsadresser. Det finns då anledning att utreda om den andra personen faktiskt bor tillsammans med den som ansöker om eller har fått ersättning (Ds 2020:28 s. 107). Sådana utredningar kan enligt *Pensionsmyndigheten* även stärka den försäkrades uppgifter i en utredning och därmed vara till fördel för honom eller henne.

Uppgifter om redovisad personlig assistans kan ge anledning att utreda omständigheter som rör assistenter. *Vårdföretagarna* för fram att uppgifter om att brukaren befinner sig på samma plats som den personliga assistenten minskar risken för missbruk av välfärden. *Göteborgs kommun* ser behov av utökade möjligheter till kontroll av den enskildes och ombuds

identitet samt uppgifter om exempelvis anhöriga till den försäkrade eller assistenter som utför personlig assistans, för att kunna kontrollera om den som anställs som assistent verkligen utför sitt uppdrag. Även *Sveriges Kommuner och Regioner* ser behov av uppgifter om assistenter för bedömningen av frågan om assistans utförs. Regeringen bedömer att synpunkterna från Göteborgs kommun och Sveriges Kommuner och Regioner har relevans även vid kontroller av uppgifter om redovisat assistans inom Försäkringskassans verksamhet.

I fråga om företag kan det enligt utredningen finnas behov av att inhämta uppgifter som visar om det har bedrivits verksamhet i ett bolag, t.ex. uppgifter om företagets omsättning, bokföring, penningtransaktioner, revisionsberättelser, anställningar och löneutbetalningar. Vid prövning av en vårdgivares anslutning till det elektroniska systemet för statligt tandvårdsstöd kan det finnas behov av uppgifter om vårdgivarens F-skatt, uppgifter om behörig personal och uppgifter om de lokaler som används.

När det gäller egna företagare har Försäkringskassan enligt utredningen begränsade möjligheter att kontrollera huruvida en enskild har en verksamhet att avstå arbete från. Uppgifter behövs därför om själva bolaget för att det ska gå att utreda hur verksamheten har bedrivits under den tid som den enskilde ska ha avstått från arbete i den egna verksamheten. Handlingar som visar om det har bedrivits verksamhet i ett bolag kan t.ex. vara uppgifter om skattekonto, vissa verifikat från bokföring, uppgifter hänförliga till rot- och rutavdrag och fakturor som funnits i bolaget. Sådana uppgifter kan också få betydelse för ärenden om sjukpenninggrundande inkomst. Vid ansökan om bilstöd kan lämnade uppgifter behöva stämmas av mot uppgifter från säljare av fordon, anpassningsföretag, körkortsutbildare och eventuella leverantörer som dessa köper in tjänster eller produkter från. Både *Fremia* och *Vårdföretagarna* identifierar behovet av uppgifter om juridiska personer. Vårdföretagarna för fram att organisationens medlemmar drabbas av välfärdsbrottslighet genom att oseriösa aktörer skadar marknaden och möjligheterna att bedriva verksamhet på lika villkor. Regeringen anser, i likhet med Vårdföretagarna, att det är angeläget att motverka bidragsbrottslighet och att en ökad tillgång till uppgifter kan bidra till att förhindra att konkurrensen snedvrids på ett oacceptabelt sätt.

Regeringen bedömer sammantaget att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har ett stort behov av uppgifter om såväl den försäkrade som andra fysiska personer och juridiska personer vid tillämpningen av socialförsäkringsbalken.

5.2 Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens befogenhet att göra förfrågan om uppgifter bör utökas

Regeringens förslag: När det behövs för bedömningen av frågan om ersättning eller i övrigt för tillämpningen av socialförsäkringsbalken ska den handläggande myndigheten, dvs. Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten, få göra förfrågan hos den som kan antas kunna

lämna behövliga uppgifter om en annan fysisk person än den försäkrade eller om en juridisk person.

Regeringens bedömning: Det bör inte införas krav på information till den berörda när förfrågan gäller en annan fysisk person än den försäkrade.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag och bedömning. Utredningen föreslår att en förfrågan om en annan fysisk person än den försäkrade och om juridiska personer ska få göras om det kan antas att en förmån kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller om det kan antas att en förmån har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp. Utredningen föreslår att den handläggande myndigheten ska informera den vars uppgifter förfrågan avser, när förfrågan avser en annan fysisk person än den försäkrade. Utredningen föreslår en annan redaktionell utformning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser instämmer i förslaget eller har inget att invända mot det. *Försäkringskassan* motsätter sig att en förfrågan om en annan fysisk person än den försäkrade och om juridisk person ska förutsätta att det kan antas att en förmån har beslutats eller riskerar att beslutas felaktigt eller med för högt belopp. Ett sådant krav begränsar enligt *Försäkringskassan* möjligheten att genomföra generella eller slumpmässiga kontroller av exempelvis ett barns närvaro i skola eller förskola eller vilka som är folkbokförda på en viss adress. *Försäkringskassan* motsätter sig också den föreslagna informationsskyldigheten, eftersom en sådan skyldighet kan bli administrativt betungande och eventuellt skada den fortsatta utredningen. *Pensionsmyndigheten* framhåller att det är viktigt att information inte behöver lämnas direkt i samband med förfrågan då det kan påverka den pågående utredningen. *Säkerhetspolisen* avstyrker förslaget om informationsskyldighet, eftersom det bedöms innebära dubbelreglering och kunna leda till att sekretessbelagda uppgifter måste lämnas ut till en enskild. *Landsorganisationen (LO)* är positiv till att det ska vara möjligt att göra förfrågan om en annan fysisk person än den försäkrade och om juridiska personer men anser att det behöver förtydligas vem tredje person är och att kraven bör ställas högre när förfrågan avser någon annan än den sökande. *Institutet för mänskliga rättigheter* anser att det är otydligt vem uppgifter ska kunna inhämtas om och vilka aktörer uppgifter ska kunna inhämtas från. *Kävlinge kommun* gör bedömningen att utbyte av uppgifter många gånger är en förutsättning för att kunna förhindra felaktiga utbetalningar och brott men framhåller behovet av balans mellan behovet av uppgiftsutbyte och behovet av att värna den personliga integriteten. *Norrköpings kommun* lyfter behovet av integritetsskydd och anser att utredningsmöjligheterna bör begränsas till när det finns starka skäl att misstänka oegentligheter, i synnerhet när uppgiftsskyldigheten avser någon annan än den sökande. *Förvaltningsrätten i Linköping* efterfrågar en mer fördjupad analys av effekterna av en utökad uppgiftsinhämtning med hänsyn till att det medför stora ingrepp i den personliga integriteten och att samma uppgift kan omfattas av olika starka sekretessbestämmelser beroende på vilken myndighet som uppgiften begärs ut från. *Intressegruppen för assistansberättigade, Tjänstemännens central-*

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Möjligheterna att vidta utredningsåtgärder är begränsade enligt socialförsäkringsbalken

Den som vill begära en förmån ska enligt 110 kap. 4 § socialförsäkringsbalken, förkortad SFB, ansöka om den skriftligen. Detsamma gäller begäran om ökning av en förmån. En ansökan om en förmån ska innehålla de uppgifter som behövs i ärendet och ska vara egenhändigt undertecknad. Uppgifter om faktiska förhållanden ska lämnas på heder och samvete. När ett ärende har inletts hos en myndighet, blir myndigheten ansvarig för utredningen av det. Enligt 110 kap. 13 § SFB ska den handläggande myndigheten se till att ärendena blir utredda i den omfattning som deras beskaffenhet kräver. Bestämmelsen ger, i likhet med 23 § förvaltningslagen (2017:900), förkortad FL, uttryck för den s.k. officialprincipen och avses innebära att myndigheterna ska leda utredningen i ett ärende och se till att det material som behövs för ärendets avgörande kommer in (prop. 2008/09:200 s. 554 och prop. 2016/17:180 s. 149). Normalt bör en myndighet kunna godta de uppgifter som sökanden lämnar. Enligt Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) sträcker sig myndigheternas utredningsansvar i ärenden om förmåner inte längre än att utredningen måste vara komplett i så måtto att uppgifter om alla relevanta förhållanden finns (HFD 2019 ref. 17). Om det saknas uppgifter eller om det finns omständigheter som tyder på att lämnade uppgifter kan vara felaktiga inträder enligt HFD emellertid en utredningsskyldighet.

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har i uppgift att säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs och att motverka bidragsbrott (2 § 3 förordningen [2009:1174] med instruktion för Försäkringskassan respektive 2 § 6 förordningen [2009:1173] med instruktion för Pensionsmyndigheten). I denna uppgift ingår, förutom att fatta korrekta beslut, att kontrollera och utreda ärenden där Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten av olika skäl misstänker att en försäkrad har fått eller riskerar att få ersättning utan att ha rätt till den. Till stöd för myndigheternas utredning regleras i 110 kap. 14 § SFB vissa generella utredningsbefogenheter. Den handläggande myndigheten får, när det behövs för bedömningen av frågan om ersättning eller i övrigt för tillämpningen av socialförsäkringsbalken, göra förfrågan hos den försäkrades arbetsgivare, läkare, anordnare av personlig assistans eller någon annan som kan antas kunna lämna behövliga uppgifter. Myndigheten får också besöka den försäkrade och begära ett utlåtande av viss läkare eller någon annan sakkunnig samt begära att den försäkrade genomgår viss utredning eller deltar i avstämningssmöte. Med uttrycket den handläggande myndigheten menas Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten (prop. 2009/10:69 s. 73).

Bestämmelserna om utredningsåtgärder i 110 kap. 14 § SFB gäller endast i fråga om den som är försäkrad för den förmån som ärendet hos Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten avser (jfr prop. 2008/09:200 s. 560). Med uttrycket försäkrad avses den som uppfyller vissa krav i fråga om bosättning, arbete eller vissa andra omständigheter samt gällande krav

på försäkringsstider (4 kap. 3 § SFB). I 110 kap. 20 och 29 §§ SFB likställs betalningsskyldiga för underhållsstöd respektive efterlevande i ärende om efterlevandeförmån med försäkrade vid tillämpning av 110 kap. 14 § 1 och 2 SFB. Det finns ingen skyldighet att tillmötesgå en förfrågan enligt 110 kap. 14 § 1.

Genom 110 kap. 31 § SFB ges Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Skatteverket och allmän förvaltningsdomstol dessutom möjlighet att begära uppgifter som avser en namngiven person från myndigheter, arbetsgivare och uppdragsgivare, anordnare av personlig assistans samt försäkringsinrättningar som i ett sådant fall har en skyldighet att lämna den begärda uppgiften när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken. Skyldigheten att lämna uppgifter är en sådan sekretessbrytande bestämmelse som avses i 10 kap. 28 § OSL (prop. 2008/09:200 s. 563). JO har ansett att uppgiftsskyldigheten ger myndigheterna ytterligare befogenhet att vidta utredningsåtgärder (JO 2017/18 s. 312). Uttrycket namngiven person avser enligt JO den försäkrade (JO 2008/09 s. 345). I 110 kap. 32–37 a §§ SFB föreskrivs ytterligare uppgiftsskyldigheter, varav flertalet gäller uppgifter om den försäkrade.

Bestämmelserna i 110 kap. 14 § 1 och 31 § SFB ger Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten endast stöd att efterfråga respektive begära uppgifter om den försäkrade. Utan särskild reglering kan myndigheterna därför inte efterfråga eller begära uppgifter om andra än den försäkrade (jfr JO 2020/21 s. 417). Detta gäller även om det saknas uppgifter i ett ärende eller om det finns omständigheter som tyder på att lämnade uppgifter kan vara felaktiga. Särskild reglering som möjliggör begäran av uppgifter om andra än den försäkrade finns exempelvis i 51 kap. 24 § och 110 kap. 34 a § SFB, som reglerar skyldigheter för anordnare av assistans respektive Skatteverket att lämna uppgifter om bl.a. personliga assistenter.

Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens begränsade utredningsbefogenheter medför även begränsade möjligheter att begära uppgifter med stöd av generella sekretessbrytande bestämmelser i andra författningar än socialförsäkringsbalken. Myndigheterna kan exempelvis inte begära uppgifter om en annan fysisk person än den försäkrade eller juridiska personer med stöd av 6 kap. 5 § OSL. Den skyldighet att lämna ut uppgifter på begäran och eget initiativ som gäller för myndigheterna enligt lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet omfattar uppgifter om juridiska personer som tar emot ekonomiska stöd som avser en enskild person. Uppgiftsskyldigheten omfattar dock inte uppgifter om andra juridiska personer, eller uppgifter om andra fysiska personer än den som mottar en ekonomisk förmån eller den ett ekonomiskt stöd avser (prop. 2023/24:85 s. 88).

Myndigheterna som administrerar socialförsäkringen har behov av utökade möjligheter att inhämta uppgifter

Att förvaltningsmyndigheternas ärenden blir tillräckligt utredda är i grunden en fråga om att förverkliga avsikten med den materiella reglering som ska tillämpas i det enskilda ärendet (prop. 2016/17:180 s. 148). Behovet av utredning beror således på de rekvisit som enligt

socialförsäkringsbalken och övrig lagstiftning ska vara uppfyllda för att en förmån eller ersättning ska beviljas. Under handläggningen av ett ärende ska det klarläggas att omständigheterna i det enskilda fallet är sådana att rekvisiten är uppfyllda. Som framgår av avsnitt 5.1 utgår vissa rekvisit i socialförsäkringsbalken från omständigheter som berör andra fysiska personer än den försäkrade samt juridiska personer. Uppgifter om andra fysiska personer än den försäkrade och juridiska personer kan dessutom vara avgörande för att myndigheterna ska kunna kontrollera och verifiera uppgifter som lämnas av en enskild.

Tillit till det offentliga och till ett lands institutioner är en av grundstenarna för ett välfungerande samhälle. Grundläggande för medborgarnas tillit är att det allmänna sköter sina åtaganden på ett effektivt och rättssäkert sätt. Goda förutsättningar för de handläggande myndigheterna att fatta korrekta beslut och genomföra effektiva kontroller är således avgörande för att tilltron till socialförsäkringen långsiktigt ska kunna upprätthållas. När det finns anledning att ifrågasätta om vissa uppgifter är korrekta, bör det enligt regeringen vara möjligt för myndigheterna att i större utsträckning inhämta kompletterande uppgifter och tillgodose behovet av ett mer gediget beslutsunderlag. Regeringen har i skrivelsen Motståndskraft och handlingskraft – en nationell strategi mot organiserad brottslighet (skr. 2023/24:67) angett som mål att det ska bli svårare att berika sig på och investera i brottslighet. I arbetet mot målet ingår att förhindra det brottsliga utnyttjandet av offentliga medel. I skrivelsen konstateras att välfärdssystemen i stor utsträckning är tillitsbaserade och baseras på uppgifter från den sökande men att flera steg har tagits mot att öka myndigheternas kontrollmöjligheter. Detta är enligt regeringen en utveckling som måste fortsätta. Vidare är frågan om förbättrade möjligheter till ett effektivt och rättssäkert informationsutbyte mellan myndigheter högt prioriterad av regeringen, och regeringen har vidtagit och vidtar flera åtgärder i detta syfte (s. 19–22 och 34).

Möjligheterna för de myndigheter som administrerar socialförsäkringen att inhämta uppgifter behöver stärkas ytterligare. Det är enligt regeringen grundläggande att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten får del av sådana uppgifter som behövs för att myndigheterna ska kunna fatta materiellt korrekta beslut, säkerställa att det inte görs felaktiga utbetalningar och motverka bidragsbrott. Regeringen bedömer därför att myndigheterna, som ett led i sin utredningsskyldighet och för att kunna utföra de kontroller som behövs för att korrekta utbetalningar ska kunna säkerställas, har behov av utökade möjligheter att inhämta uppgifter. Det handlar om både sådana uppgifter som behövs som underlag för beslut och sådana uppgifter som behövs för att kontrollera eller verifiera de uppgifter som ligger till grund för ett beslut (jfr prop. 2023/24:85 s. 28). Uppgifterna bör kunna avse såväl den försäkrade som andra fysiska och juridiska personer.

När bör en förfrågan kunna göras?

Utredningsbefogenheterna ska ses mot bakgrund av kravet på saklighet och opartiskhet i regeringsformen (1 kap. 9 § RF) och proportionalitetsprincipen i förvaltningslagen, som anger att en myndighet får ingripa i ett enskilt intresse endast om åtgärden kan antas leda till det avsedda

resultatet. Åtgärden får aldrig vara mer långtgående än vad som behövs och får vidtas endast om det avsedda resultatet står i rimligt förhållande till de olägenheter som kan antas uppstå för den som åtgärden riktas mot (5 § tredje stycket FL). Innan myndigheten väger olika intressen mot varandra, måste den alltså ha tagit ställning till om åtgärden uppfyller proportionalitetsprincipens krav på lämplighet och nödvändighet. Myndigheten måste också konstatera att åtgärden är det minst ingripande av de alternativ som finns för att uppnå samma resultat (prop. 2016/17:180 s. 290). I linje med detta bör de utvidgade utredningsbefogenheterna, i likhet med vad som redan gäller enligt 110 kap. 14 § SFB, endast vidtas när det behövs för Försäkringskassans eller Pensionsmyndighetens bedömning av frågan om ersättning eller i övrigt för tillämpningen av socialförsäkringsbalken. Med uttrycket ”när det behövs” menas såväl att åtgärden typiskt sett behövs som att något i det enskilda fallet medför att åtgärden behövs (prop. 2008/09:200 s. 557 och 558). Myndigheten bör noga överväga vilka uppgifter som faktiskt behövs i den aktuella utredningen.

Regeringen bedömer att möjligheten att göra förfrågan inte bör begränsas till när det finns en misstanke om felaktigheter, på det sätt som utredningen föreslår. Förfrågan bör kunna göras både i syfte att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska kunna fatta korrekta beslut och i syfte att göra kontroller efter det att beslut har fattats. Behov av uppgifter kan uppstå vid såväl bedömningen av de grundläggande försäkringsvillkoren som vid bedömningen av rätten till och storleken på den förmån som är aktuell i ärendet (jfr prop. 2008/09:200 s. 555 och 556). Behovet av uppgifter om andra fysiska personer än den försäkrade och juridiska personer är omfattande. Även med beaktande av synpunkterna från *Institutet för mänskliga rättigheter* och *LO* anser regeringen därför att det inte är ändamålsenligt att särskilt peka ut vissa personkategorier eller vissa uppgiftskategorier i syfte att förtydliga vem som bör kunna göras till föremål för en förfrågan. Därmed ges myndigheterna möjlighet att, under förutsättning att en förfrågan i övrigt kan motiveras, efterfråga uppgifter i syfte att använda dem vid sådana generella eller slumpmässiga kontroller som *Försäkringskassan* ser behov av.

Som flera remissinstanser framhåller ska behovet av att inhämta uppgifter ställas mot den enskildes intresse av integritetsskydd. Den personuppgiftsbehandling som följer av en möjlighet att göra en förfrågan om uppgifter måste utgöra en proportionerlig inskränkning av det skydd för den personliga integriteten som finns i regeringsformen och följer av olika internationella rättsakter. En integritets- och proportionalitetsanalys finns i avsnitt 8.

Enligt 9 § FL ska ett ärende handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. Kravet på kostnadseffektivitet ska förstås i vid bemärkelse och avser kostnaderna för såväl det allmänna som den enskilde (prop. 2016/17:180 s. 294). Av proportionalitetsprincipen och kravet på kostnadseffektivitet följer att en förfrågan om uppgifter endast bör få riktas mot den som kan antas kunna lämna behövliga uppgifter. Särskild restriktivitet bör iakttas vid förfrågningar till mindre privata aktörer som har begränsade resurser att bistå myndigheterna. En förfrågan om uppgifter till en privat aktör medför inte någon skyldighet för den som tar emot förfrågan att besvara den, till

Prop. 2024/25:179 skillnad mot när en uppgift begärs med stöd av en uppgiftsskyldighet. Regeringen anser att det därför är viktigt att myndigheterna tydligt anger med vilket stöd uppgifter efterfrågas (jfr JO:s beslut den 29 oktober 2021, dnr 1974-2020). Mottagande aktör har behov av att enkelt kunna avgöra om det finns en skyldighet att lämna de efterfrågade uppgifterna eller om det rör sig om en förfrågan om uppgifter.

Sammanfattningsvis föreslår regeringen att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten, när det behövs för bedömningen av frågan om ersättning eller i övrigt för tillämpningen av socialförsäkringsbalken, ska få göra förfrågan hos den som kan antas kunna lämna behövliga uppgifter om en annan fysisk person än den försäkrade eller en juridisk person. Nuvarande exemplifierande uppräkningslista av vem som kan lämna sådana behövliga uppgifter i 110 kap. 14 § 1 SFB bedöms inte behövas.

Information till en annan fysisk person än den försäkrade

Utredningen föreslår, som skydd för den enskildes personliga integritet, att om en förfrågan om uppgifter avser en annan fysisk person än den försäkrade ska handläggande myndighet informera den vars uppgifter berörs.

Den som är part i ett ärende har enligt 10 § FL och 10 kap. 3 § OSL rätt att ta del av allt material som har tillförts ärendet. Innan myndigheten fattar beslut i ett ärende ska den enligt 25 § FL, om det inte är uppenbart obehövt, underrätta den som är part i ärendet om allt material av betydelse för beslutet och ge parten tillfälle att inom en bestämd tid yttra sig över materialet (kommunicering). Detta innebär att uppgifter som har hämtats in och är av betydelse för beslutet ska kommuniceras med den som är part i ärendet oavsett vem uppgifterna avser. Kommunikerings-skyldigheten omfattar inte den som uppgifterna avser utan den som är föremål för beslutet, eftersom syftet med kommunikeringen är att ge den som beslutet avser insyn i ärendet och möjlighet att påverka det.

Redan i dag kan uppgifter om andra än den försäkrade lämnas av den sökande eller andra till Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten i ett ärende och läggas till grund för ett beslut. Under förutsättning att det inte av hänsyn till allmänt eller enskilt intresse är av synnerlig vikt att uppgifterna inte röjs, ska allt material av betydelse för beslutet kommuniceras med den som beslutet avser (10 kap. 3 § OSL). De uppgifter som kommer att kunna inhämtas med stöd av de utökade utredningsbefogenheterna kommer att tillföras ett ärende och omfattas av partsinsyn och kommunikeringsskyldighet.

Den som inte är part i ett ärende har inte någon rätt till insyn i ärendet. Uppgifter om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden i socialförsäkringsärenden hos Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten omfattas dessutom av sekretessregleringen i 28 kap. 1 § OSL. Däremot finns ur integritetsperspektiv ett intresse för den enskilde att få veta bl.a. vilka personuppgifter om honom eller henne som myndigheten behandlar och ändamålen med behandlingen. Rätten att få sådan information följer av artiklarna 13–15 i EU:s dataskyddsförordning. EU:s dataskyddsförordning gäller direkt utan att ett särskilt krav på information införs i socialförsäkringsbalken. För att upprätthålla skyddet för den personliga integriteten bör den rätt till information som följer av EU:s

dataskyddsförordning inte inskränkas, även om informationen, som *Försäkringskassan* framhåller, skulle kunna påverka en pågående utredning. Till skillnad från utredningen bedömer dock regeringen, i likhet med *Säkerhetspolisen*, att det saknas skäl att införa ytterligare informationskrav utöver det som redan följer av EU:s dataskyddsförordning.

Prop. 2024/25:179

En integritets- och proportionalitetsanalys finns i avsnitt 8.

5.3 Utökad uppgiftsskyldighet för myndigheter

5.3.1 Myndigheter ska lämna fler uppgifter än i dag

Regeringens förslag: Myndigheter ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken, på begäran lämna uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade eller en juridisk person till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten.

Regeringens bedömning: Det bör inte införas krav på information till den berörda när begäran gäller en annan fysisk person än den försäkrade.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag och bedömning. Utredningen föreslår att en begäran om uppgifter om en annan fysisk person än den försäkrade bara ska få göras om det kan antas att en förmån kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller om det kan antas att en förmån har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp. Utredningen föreslår att den handläggande myndigheten ska informera den vars uppgifter förfrågan avser, när förfrågan avser en annan fysisk person än den försäkrade. Utredningen föreslår en annan redaktionell utformning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser, bl.a. *Brottsförebyggande rådet (Brå)*, *Riksdagens ombudsmän (JO)*, *Ekonomistyrningsverket*, *Inspektionen för socialförsäkringen*, *Statskontoret* och *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)* ställer sig positiva eller har inga synpunkter på förslaget. Brå anger att myndigheten i studier och tidigare remissvar inom området har framfört att det är en prioriterad fråga för myndigheterna att kunna ta del av korrekta och väsentliga uppgifter. Ekonomistyrningsverket anser att förslagen är fundamentala för att säkerställa korrekta beslutsunderlag och utbetalningar samt för att effektivt förebygga och motverka bidragsbrott och felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. *Inspektionen för vård och omsorg (IVO)* förespråkar en mer generell uppgiftsskyldighet myndigheter emellan, utan att binda dem till särskilda lagbestämmelser eller myndigheter. IVO uppger att myndigheten har erfarenhet av att nuvarande sekretessbestämmelser påtagligt försvårar informationsutbyte och uppgiftsinhämtning mellan myndigheter. *Bolagsverket* anser att samtliga myndigheter bör ges tillgång till uppgifter som finns i olika myndighetsregister för att myndigheterna ska kunna fullgöra sin författningsreglerade verksamhet och motverka att felaktiga uppgifter läggs till grund för beslut. *Migrationsverket* framför att utformningen av uppgiftsskyldigheten bör ta hänsyn till utlännings- och

Prop. 2024/25:179 socialtjänstsekretessen som gör sig starkt gällande i Migrationsverkets verksamhet.

Försäkringskassan ser positivt på den föreslagna uppgiftsskyldigheten men anser att uppgifter som utgångspunkt bör kunna delas fritt mellan myndigheter. Uppgiftsskyldigheten bör enligt *Försäkringskassan* även omfatta samtliga verksamheter som bedriver vård, skola och omsorg. *Försäkringskassan* avstyrker att de utökade möjligheterna att inhämta uppgifter ska förutsätta att det kan antas att en förmån har beslutats eller riskerar att beslutas felaktigt eller med för högt belopp, eftersom det begränsar möjligheten att hämta in uppgifter om andra personer än den sökande i sådana ärendeslag där bedömningen förutsätter sådana uppgifter. Ett sådant krav begränsar enligt *Försäkringskassan* möjligheten att genomföra generella eller slumpmässiga kontroller av exempelvis ett barns närvaro i skola eller förskola eller vilka som är folkbokförda på en viss adress. *Försäkringskassan* anser vidare att det varken är lämpligt eller, med hänsyn till sekretess, möjligt att i samband med en begäran lämna ut sådana uppgifter som möjliggör en självständig prövning av om felutbetalningar kan antas. Enligt *Pensionsmyndigheten* utökar utredningens förslag myndighetens möjligheter att få tillgång till de uppgifter som behövs för att säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs, eller tillåts fortgå under lång tid, och för att motverka bidragsbrott.

Tranås kommun anser att det kan vara positivt för kommunerna om statliga myndigheter får utökade möjligheter att inhämta och dela uppgifter. *Botkyrka kommun* anser att en ökad uppgiftsskyldighet är berättigad utifrån utredningens syfte men önskar ett förtydligande kring hur omfattande uppgiftsinhämtning som förväntas ske från socialtjänst.

Kammarrätten i Göteborg och *Säkerhetspolisen* ser positivt på att de beslutsfattande myndigheterna får utökade möjligheter att inhämta uppgifter.

Landsorganisationen (LO) ställer sig positiv till att *Försäkringskassan* och *Pensionsmyndigheten* under vissa förutsättningar ska kunna hämta in uppgifter om tredje person men anser att det behöver förtydligas vem tredje person är och att kraven bör ställas högre när uppgifterna avser någon annan än den sökande. Även *Institutet för mänskliga rättigheter* anser att det är otydligt vem uppgifter ska kunna inhämtas om. *Kävlinge kommun*, *Norrköpings kommun*, *Förvaltningsrätten i Linköping*, *Intressegruppen för assistansberättigade*, *Sveriges Tandhygienistförening* och *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)* framhåller risker för den personliga integriteten.

Sveriges Kommuner och Regioner, *Stockholms kommun*, *Göteborgs kommun*, *Helsingborgs kommun* och *Norrköpings kommun* påpekar att kommuner har likartade behov av uppgifter om andra fysiska personer än den sökande och uppgifter om juridiska personer. *Sveriges Tandhygienistförening* anger att även regionerna har behov av att inhämta uppgifter från myndigheter och andra aktörer i syfte att motverka brott och felaktiga utbetalningar från det regionala tandvårdsstödet.

Myndigheters skyldighet att lämna uppgifter bör utökas

Samarbete mellan myndigheter är en förutsättning för att den statliga förvaltningen ska kunna vara effektiv och rättssäker. En myndighet ska inom sitt verksamhetsområde därför samverka med andra myndigheter (8 § FL). I 6 § myndighetsförordningen (2007:515) anges vidare att myndigheter ska verka för att genom samarbete med myndigheter och andra ta till vara de fördelar som kan vinnas för enskilda samt för staten som helhet. I 6 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, regleras en skyldighet för myndigheter att på begäran av en annan myndighet lämna en uppgift som den förfogar över, om inte uppgiften är sekretessbelagd eller det skulle hindra arbetets behöriga gång. Skyldigheten gäller alla uppgifter som en myndighet förfogar över, alltså inte bara uppgifter ur allmänna handlingar (prop. 1979/80:2 del A s. 361). Eftersom en förutsättning för att det ska vara möjligt att tillämpa 6 kap. 5 § OSL är att uppgiften inte är sekretessbelagd, krävs en sekretessbrytande bestämmelse för att Försäkringskassan ska kunna få del av sekretessbelagda uppgifter från andra myndigheter.

I 110 kap. 31 § första stycket SFB föreskrivs en skyldighet för myndigheter, arbetsgivare och uppdragsgivare, anordnare av personlig assistans samt försäkringsinrättningar att på begäran lämna Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Skatteverket och allmän förvaltningsdomstol uppgifter som avser en namngiven person när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken. Skyldigheten att lämna uppgifter är en sådan skyldighet som enligt 10 kap. 28 § OSL medför att sekretess inte hindrar att uppgiften lämnas ut (prop. 2008/09:200 s. 563). Uttrycket namngiven person avser enligt JO den försäkrade (JO 2008/09 s. 345). Den myndighet som lämnar ut uppgifterna prövar om förutsättningarna för ett utlämnande enligt 31 § är uppfyllda. Till stöd för den bedömningen kan den myndighet som framställer begäran behöva förklara uppgifternas betydelse för tillämpningen av balken.

Centrala studiestödsnämnden ska enligt 110 kap. 34 § SFB till Försäkringskassan lämna de uppgifter som har betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken och lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen, dock inte känsliga personuppgifter. Bestämmelsen har ingen begränsning i fråga om vem uppgifterna ska avse. I 110 kap. 34 a § SFB som avser Skatteverkets skyldighet att lämna uppgifter som behövs för Försäkringskassans kontroll av användningen av assistansersättning, anges det uttryckligen att uppgifterna ska avse personliga assistenter och dem som bedriver yrkesmässig verksamhet med personlig assistans.

Totalförsvarets plikt- och provningsverk ska enligt 110 kap. 35 § SFB lämna Pensionsmyndigheten de uppgifter som behövs för beräkning av pensionsgrundande belopp enligt 60 kap. 17 § SFB. Uppgifterna avser vissa specifika förhållanden som aktualiseras i 60 kap. 17 § SFB. Uppgiftsskyldigheten för huvudmannen för en skola, som framgår av 110 kap. 37 § SFB avser uppgifter som behövs i fråga om förlängt barnbidrag och begränsas inte av vem uppgiften avser.

Någon generell skyldighet att lämna uppgifter om en annan fysisk person än den försäkrade och uppgifter om juridiska personer föreskrivs inte i socialförsäkringsbalken. Utredningen föreslår därför att myndigheters uppgiftsskyldighet enligt socialförsäkringsbalken utvidgas till att även omfatta uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade samt uppgifter som avser juridiska personer. Regeringen anser att det är angeläget att handläggande myndighet får del av uppgifter om andra fysiska personer än den försäkrade och juridiska personer från andra myndigheter. Det finns också en stor samstämmighet inom offentlig förvaltning i frågan om behovet av informationsutbyte mellan myndigheter och en utökad uppgiftsskyldighet i förhållande till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Flera remissinstanser, bl.a. *JO*, *Brå*, *Inspektionen för socialförsäkringen* och *Statskontoret* tillstyrker förslaget och flertalet övriga remissinstanser ställer sig positiva eller har inga synpunkter på förslaget. *Försäkringskassan*, *IVO* och *Bolagsverket* förespråkar en generell möjlighet för myndigheter att ta del av varandras uppgifter.

Att styrkan i sekretessen, såsom *Förvaltningsrätten i Linköping* och *Migrationsverket* framhåller, ibland skiljer sig åt hos den utlämnande och den mottagande myndigheten bör inte anses vara av avgörande betydelse. Redan enligt nuvarande uppgiftsskyldighet har Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten rätt att ta del av uppgifter om försäkrade oavsett sekretesskydd hos den utlämnande myndigheten. Behovet av uppgifter om andra fysiska personer än den försäkrade är inte tillnärmelsevis lika omfattande som behovet av uppgifter om försäkrade. Den utökade uppgiftsinhämtning som det kan bli fråga om från andra myndigheter inklusive socialtjänsten, som *Botkyrka kommun* önskar ett förtydligande i fråga om, bedöms således inte bli särskilt omfattande. Socialförsäkringssekretessen enligt 28 kap. 1 § OSL omfattar uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden oavsett om den enskilde är försäkrad eller inte. I avsnitt 7 föreslås att även uppgifter om en enskilds affärs- eller driftförhållanden ska omfattas av sekretesskydd hos Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten.

Försäkringskassan anser att uppgiftsskyldighet bör gälla för samtliga verksamheter som bedriver vård, skola och omsorg. Eftersom utredningen inte lämnar något förslag om uppgiftsskyldighet för privata vård- och omsorgsgivare gör utredningen inte någon analys av vad ett sådant förslag skulle innebära. Regeringen konstaterar att det därmed saknas beredningsunderlag för ett sådant förslag i denna proposition.

Regeringen noterar att det i betänkandet Rätt och lätt – ett förbättrat regelverk för VAB, som för närvarande bereds inom Regeringskansliet, föreslås en utökad uppgiftsskyldighet för huvudmannen för den verksamhet enligt skollagen (2010:800) som ett barn som inte har fyllt tolv år normalt deltar i (SOU 2022:31 s. 421).

Flera remissinstanser framför att kommuner och regioner har likartade behov av uppgifter som Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har. Regionernas behov av uppgifter behandlas dock inte inom ramen för detta lagstiftningsärende. I avsnitt 6 föreslås visst uppgiftslämnande till kommunerna.

För att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska kunna uppfylla sitt uppdrag att säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs, krävs tillgång till korrekta, aktuella och relevanta uppgifter inför beslut. En möjlighet att kontrollera och verifiera uppgifter som lämnas av den försäkrade, ger myndigheterna goda förutsättningar att fatta korrekta beslut. Många gånger kan det krävas kompletterande uppgifter för att en risk för felaktigheter alls ska identifieras. Uppgifter som finns tillgängliga hos en annan myndighet kan därmed vara avgörande för att Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten ska kunna utföra sina uppdrag på ett effektivt sätt. Utredningen föreslår att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska få begära uppgifter om en annan fysisk person än den försäkrade endast om det kan antas att en förmån kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller om det kan antas att en förmån har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp. Motsvarande begränsning föreslås inte i fråga om uppgifter om juridiska personer.

Utöver skyldigheten enligt 110 kap. 31 § SFB regleras skyldigheter för olika myndigheter att lämna uppgifter till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten i ett flertal andra författningar. Det handlar mestadels om verksamhetsspecifika regleringar med uppgiftsskyldigheter som avser vissa identifierade uppgiftskategorier som är av direkt betydelse i Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens verksamheter. Sådana uppgiftsskyldigheter tillgodoser inte myndigheternas behov av att kontrollera och verifiera uppgifter som den försäkrade lämnar om andra fysiska personer än den försäkrade själv och inte heller till fullo behovet av uppgifter om juridiska personer.

Det finns också vissa reglerade uppgiftsskyldigheter som gäller vid risk för eller misstanke om felaktiga utbetalningar. I lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen föreskrivs en underrättelseskyldighet för vissa myndigheter i förhållande till bl.a. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp. Underrättelseskyldigheten gäller dock inte om det finns anledning att anta att det kan bli framtida felaktigheter.

Lagen (2016:774) om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet och förordningen (2016:775) om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet reglerar möjligheten för vissa särskilt utsedda myndigheter, bl.a. Försäkringskassan, att utbyta information inom ramen för en särskilt beslutad samverkan för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet som är av allvarlig eller omfattande karaktär och bedrivs i organiserad form eller systematiskt av en grupp individer. Uppgiftsutbytet förutsätter alltså dels att de berörda myndigheterna ingår i en särskilt beslutad samverkan för att motverka brottslighet av visst slag, dels att uppgifterna behövs för den mottagande myndighetens deltagande i samverkan.

Lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och

Prop. 2024/25:179 brottslighet i arbetslivet föreskriver en uppgiftsskyldighet för vissa myndigheter i förhållande till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Uppgiftsskyldigheten gäller både före och efter beslut och under förutsättning att uppgiften behövs i den mottagande aktörens författningsreglerade verksamhet för att säkerställa korrekta beslutsunderlag för att förebygga, förhindra, upptäcka eller utreda felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Av förarbetena till lagen framgår att en aktör som har sådana uppgifter som behövs hos en annan aktör, ska lämna ut uppgifterna både på begäran och på eget initiativ. Lagen omfattar såväl offentliga som sekretessbelagda uppgifter och det finns en presumtion för att uppgifter som omfattas av lagen ska lämnas ut. En uppgift som omfattas av sekretess ska dock inte lämnas ut om övervägande skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut. Uppgiftsskyldigheten omfattar uppgifter om juridiska personer som tar emot ekonomiska stöd som avser en enskild person. Uppgiftsskyldigheten omfattar dock inte uppgifter om andra juridiska personer, eller uppgifter om andra fysiska personer än den som mottar en ekonomisk förmån eller den ett ekonomiskt stöd avser (prop. 2023/24:85 s. 88).

Därutöver finns förslag om utökade möjligheter till informationsutbyte mellan myndigheter. I lagrådsremissen Ökat informationsutbyte mellan myndigheter – en ny sekretessbrytande bestämmelse föreslår regeringen en ny generell sekretessbrytande bestämmelse med innebörden att sekretess enligt 21–40 kap. OSL inte ska hindra att en uppgift lämnas till en annan myndighet, om det behövs bl.a. för att förebygga, förhindra eller upptäcka att en ekonomisk förmån, ett ekonomiskt stöd, en skatt eller en avgift beslutas, betalas ut eller tillgodoses felaktigt eller med ett för högt eller ett för lågt belopp, eller för att upptäcka eller utreda om en ekonomisk förmån, ett ekonomiskt stöd, en skatt eller en avgift beslutas, betalas ut eller tillgodoses felaktigt eller med ett för högt eller ett för lågt belopp. Förslaget innebär dock inte att all sekretess bryts, t.ex. undantas hälso- och sjukvårdssekretess enligt 25 kap. 1 § OSL. Förslaget begränsar sig inte till uppgifter om den som mottar en ersättning men i likhet med vad som gäller enligt lagen om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet får en uppgift enligt förslaget inte lämnas om övervägande skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut.

Det är viktigt att komma till rätta med felaktiga utbetalningar och bidragsbrott inom socialförsäkringen. Felaktiga utbetalningar och missbruk av de offentliga medlen medför inte bara ekonomiska förluster för det allmänna utan riskerar också att skada legitimiteten i välfärdssystemet. Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens behov av korrekta, aktuella och relevanta uppgifter finns i alla ärenden och inte enbart när det har identifierats en risk för felaktigheter. Som framgår av avsnitt 5.1 kan uppgifterna avse såväl den försäkrade som andra fysiska personer och juridiska personer. Genom att ge Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten möjligheten att kontrollera de uppgifter som den försäkrade lämnar redan innan beslut fattas, skapas förutsättningar att upptäcka felaktiga utbetalningar redan innan de sker. Uppgifter om andra fysiska personer än den försäkrade kan enligt nuvarande reglering

huvudsakligen fås endast från den försäkrade själv. Detta gäller i stor utsträckning även uppgifter om juridiska personer. Det är därmed inte möjligt att kontrollera sådana uppgifter mot en annan källa. Nuvarande uppgiftsskyldigheter tillgodoser därmed inte fullt ut myndigheternas behov av att kontrollera uppgifter om andra personer än den försäkrade.

Det bör enligt regeringen vara möjligt för Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten att, i enlighet med vad *Försäkringskassan* framför, begära uppgifter om andra personer än den försäkrade från andra myndigheter i sådana ärendeslag där bedömningen förutsätter sådana uppgifter, oavsett om det finns en misstanke om felaktigheter. Skyldigheten att lämna uppgifter bör därför, i likhet med nuvarande uppgiftsskyldighet, gälla förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken. Även med beaktande av synpunkterna från bl.a. *Institutet för mänskliga rättigheter* och *LO* bedömer regeringen, i likhet med utredningen, att en snävare uppgiftsskyldighet inte skulle vara ändamålsenlig för Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens förmåga att förebygga och motverka bidragsbrott och felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Regeringen föreslår således att myndigheter ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken, på begäran lämna uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade eller en juridisk person till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten.

Som flera remissinstanser framhåller ska behovet av att inhämta uppgifter ställas mot den enskildes intresse av integritetsskydd. Den personuppgiftsbehandling som följer av en uppgiftsskyldighet måste utgöra en proportionerlig inskränkning av det skydd för den personliga integriteten som finns i regeringsformen och följer av olika internationella rättsakter. En integritets- och proportionalitetsanalys finns i avsnitt 8.

Information till en annan fysisk person än den försäkrade

Utredningen föreslår, som skydd för den enskildes personliga integritet, att en begäran om uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade ska medföra krav på information till den som begäran avser. Regeringen bedömer, av samma skäl som anges i avsnitt 5.2, att det saknas skäl att införa ytterligare informationskrav utöver det som redan följer av EU:s dataskyddsförordning.

5.3.2 Undantag från myndigheters uppgiftsskyldighet

Regeringens förslag: Myndigheter ska inte lämna en sådan uppgift som avser den försäkrade, en annan fysisk person än den försäkrade eller en juridisk person till Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten om det finns en bestämmelse om sekretess som är tillämplig på uppgiften och synnerliga skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens förslag. Utredningen föreslår inget undantag från uppgiftsskyldigheten.

Remissinstanserna: *Säkerhetspolisen* framhåller att det i myndighetens verksamhet kan förekomma mycket skyddsvärda uppgifter, bl.a. kopplade till Sveriges säkerhet, som skulle kunna träffas av uppgiftsskyldigheten. Det bör enligt *Säkerhetspolisen* därför finnas utrymme för myndigheten att under vissa förutsättningar inte lämna ut uppgifter. *Säkerhetspolisen* anser att ett sådant undantag bör införas för förslaget om ny uppgiftsskyldighet för myndigheter samt för den nuvarande uppgiftsskyldigheten i 110 kap. 31 § första stycket SFB. *Säkerhetspolisen* har inga synpunkter på det förslag till bestämmelse som myndigheten har fått ta del av under beredningen av lagrådsremissen. *Försvarets radioanstalt* anser att myndigheten uttryckligen bör undantas från 110 kap. 31 § SFB, alternativt att det bör förtydligas att det i regel finns synnerliga skäl för att inte lämna ut uppgifter som förekommer inom försvarsunderrättelseverksamhet. *Pensionsmyndigheten* har förståelse för behovet av en undantagsbestämmelse men noterar att den medför en inskränkning i förhållande till nuvarande reglering. Det är enligt *Försäkringskassan* viktigt att ett undantag från uppgiftsskyldigheten inte får ett bredare tillämpningsområde än vad som är nödvändigt utifrån identifierade behov. Myndigheten anser att det skulle vara olyckligt om nuvarande möjligheter att inhämta uppgifter begränsas, om den praktiska hanteringen av informationsinhämtningen försvåras eller fördröjs och om informationsinhämtning hindras i onödan. *Polismyndigheten* tillstyrker förslaget. *Skatteverket* och *Försvarsmakten* har inga synpunkter.

Skälen för regeringens förslag: Som *Säkerhetspolisen* framhåller, kan det inom dess verksamhet förekomma mycket skyddsvärda uppgifter som skulle kunna träffas av den föreslagna uppgiftsskyldigheten för myndigheter. Intresset av att kunna förhindra spridning av vissa känsliga uppgifter som hanteras inom bl.a. brottsbekämpande verksamhet väger enligt regeringen tungt. Även inom vissa andra myndigheters verksamheter förekommer mycket skyddsvärda uppgifter. De uppgifter som *Försäkringskassan* och *Pensionsmyndigheten* kan komma att begära från andra myndigheter torde visserligen sällan avse sådana förhållanden som kan anses mycket skyddsvärda. Uppgifter hos *Försäkringskassan* och *Pensionsmyndigheten* omfattas dessutom av sekretess (se avsnitt 7). Nuvarande bestämmelse om uppgiftsskyldighet för myndigheter innehåller inga undantag. Mot bakgrund av *Säkerhetspolisens* synpunkter och den omständigheten att uppgiftsskyldigheten kan träffa mycket skyddsvärda uppgifter bedömer regeringen dock att det finns skäl att införa en möjlighet för den utlämnande myndigheten att efter en intresseavvägning avstå från ett utlämnande.

En intresseavvägning bör ta sikte på situationer där det finns en bestämmelse om sekretess som är tillämplig på den uppgift som begärs ut. Därmed tjänar det intresse som den aktuella sekretessbestämmelsen ska skydda som utgångspunkt för intresseavvägningen, oavsett om det finns en tillämplig sekretessbrytande bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen eller inte.

Som *Försäkringskassan* och *Pensionsmyndigheten* framhåller kommer en intresseavvägning att innebära en begränsning av nuvarande uppgiftsskyldighet för myndigheter. Det är viktigt att *Försäkringskassan* och *Pensionsmyndigheten* får del av de uppgifter som myndigheterna behöver för att fatta korrekta beslut och det finns därför skäl att ställa krav

på tungt vägande motstående intressen för att uppgifterna inte ska lämnas ut. Vid en avvägning mellan det intresse sekretessen är avsedd att skydda och vikten av att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten får del av uppgifter som avser förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken bör det därför krävas synnerliga skäl för att en myndighet ska kunna avstå från att lämna ut uppgifter. Det motsvarar i princip vad regeringen i propositionen Ökat informationsflöde till brottsbekämpningen (prop. 2024/25:65) föreslår ska krävas för att en myndighet ska kunna avstå från att på begäran lämna en fysisk persons kontaktuppgifter till en brottsbekämpande myndighet, om uppgifterna behövs i den brottsbekämpande verksamheten. Synnerliga skäl är ett högt ställt krav, vilket innebär att en uppgift i regel ska lämnas ut. En intresseavvägning kan dock i något enstaka fall resultera i att det finns tillräckliga skäl mot ett utlämnande. Synnerliga skäl kan i ett enskilt fall t.ex. finnas vid en begäran om uppgifter inom verksamhet för att försvara landet eller planläggning eller annan förberedelse av sådan verksamhet eller som i övrigt rör totalförsvaret (se 15 kap. 2 § OSL). Detta gäller särskilt uppgifter som förekommer inom försvarsunderrättelseverksamhet, vilka det typiskt sett finns synnerliga skäl för att inte lämna ut. Regeringen bedömer mot bakgrund av detta att *Försvarets radioanstalt* inte uttryckligen behöver undantas från uppgiftsskyldigheten. Även uppgifter som finns vid t.ex. Säkerhetspolisen och som omfattas av sekretess enligt 18 kap. 2 § OSL kan vara särskilt skyddsvärda. Detsamma kan sägas om uppgifter som omfattas av utrikessekretess enligt 15 kap. 1 § OSL. Vidare skyddas uppgifter i ärenden enligt lagen (2006:939) om kvalificerade skyddsidentiteter hos Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Försvarsmakten också av ett så starkt sekretessintresse att synnerliga skäl ofta kan tala mot att lämna ut en kontaktuppgift efter en intresseavvägning (jfr 18 kap. 5 § OSL). Den omständigheten att en uppgift skyddas av absolut sekretess kan tala för, men innebär inte ensamt att synnerliga skäl föreligger. Regeringen bedömer att en intresseavvägning som baseras på synnerliga skäl inte bör försvåra eller fördröja den praktiska hanteringen av informationsinhämtningen på det sätt som *Försäkringskassan* befarar. Regeringen avser dock att följa tillämpningen av undantaget så att detta inte i onödan begränsar myndigheternas möjligheter att få del av uppgifter.

Regeringen bedömer, i likhet med Säkerhetspolisen, att skälen för att införa undantag från uppgiftsskyldigheten gör sig gällande i förhållande till såväl nuvarande uppgiftsskyldighet som den utvidgade uppgiftsskyldighet som föreslås i propositionen. Myndigheter bör således inte lämna en uppgift som avser den försäkrade, en annan fysisk person än den försäkrade eller en juridisk person till Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten om det finns en bestämmelse om sekretess som är tillämplig på uppgiften och synnerliga skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företrädare framför intresset av att uppgiften lämnas ut.

5.4 Utökad uppgiftsskyldighet för arbetsgivare och uppdragsgivare

Regeringens förslag: Arbetsgivare och uppdragsgivare ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken, på begäran lämna uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten.

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska få begära uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade från arbetsgivare och uppdragsgivare endast om det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.

Regeringens bedömning: Det bör inte införas krav på information till den berörda när begäran gäller en annan fysisk person än den försäkrade.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag och bedömning. Utredningen föreslår att den handläggande myndigheten ska informera den vars uppgifter förfrågan avser, när förfrågan avser en annan fysisk person än den försäkrade. Utredningen föreslår en annan redaktionell utformning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser ställer sig positiva till utredningens förslag eller har inget att invända mot det. *Försäkringskassan* avstyrker att de utökade möjligheterna att inhämta uppgifter ska förutsätta att det kan antas att en förmån har beslutats eller riskerar att beslutas felaktigt eller med för högt belopp, eftersom det begränsar möjligheten att hämta in uppgifter om andra personer än den sökande i ärendeslag där bedömningen förutsätter sådana uppgifter. Det är enligt *Försäkringskassan* inte heller lämpligt eller, med hänsyn till sekretess, möjligt att i samband med en begäran lämna ut sådana uppgifter som möjliggör en självständig prövning av om felutbetalningar kan antas. *Försäkringskassan* motsätter sig den föreslagna informationsskyldigheten, eftersom en sådan skyldighet kan bli administrativt betungande och eventuellt skada den fortsatta utredningen. *Landsorganisationen (LO)* är positiv till att det ska vara möjligt att inhämta uppgifter om en annan fysisk person än den försäkrade och om en juridisk person men anser att det behöver förtydligas vem tredje person är och att kraven bör ställas högre när uppgifterna avser någon annan än den sökande. *Institutet för mänskliga rättigheter* anser att det är otydligt vem uppgifter ska kunna inhämtas om. *Kävlinge kommun*, *Norrköpings kommun*, *Förvaltningsrätten i Linköping*, *Intressegruppen för assistansberättigade*, *Sveriges Tandhygienistförening* och *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)* framhåller risker för den personliga integriteten.

Behov av en utökad uppgiftsskyldighet

Som framgår av avsnitt 5.1 kan uppgifter om andra fysiska personer än den försäkrade vara av betydelse för att kontrollera uppgifter som lämnas av den försäkrade i exempelvis ärenden om tillfällig föräldrapenning och assistansersättning. I ett ärende om tillfällig föräldrapenning kan det handla om att använda uppgifter om den andra förälderns arbetstid vid bedömningen av om den förälder som ansöker om ersättning har behövt avstå från arbete. I ett ärende om assistansersättning kan uppgifter om att den person som uppges ha arbetat som personlig assistent har en annan anställning vara av betydelse för bedömningen av om rapporterad assistans har utförts. Uppgifter om anställning och arbetstid kan fås från arbetsgivare och uppdragsgivare.

För att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska ges möjlighet att kontrollera de uppgifter som lämnas vid ansökan om en förmån eller ersättning föreslår regeringen, i likhet med utredningen, att arbetsgivare och uppdragsgivare ska vara skyldiga att på begäran lämna, utöver uppgifter om den försäkrade, uppgifter om en annan fysisk person än den försäkrade när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken. Uppgiftsskyldigheten avser uppgifter som hanteras i rollen som arbetsgivare eller uppdragsgivare.

Den nya uppgiftsskyldigheten för arbetsgivare och uppdragsgivare bör begränsas

Flera remissinstanser framhåller behovet av skydd för den personliga integriteten om myndigheterna ges utökade möjligheter att begära uppgifter om andra fysiska personer än den försäkrade. Regeringen instämmer i behovet av integritetsskydd och bedömer att en begränsning av möjligheterna att begära uppgifter om en annan fysisk person än den försäkrade från anordnare av personlig assistans ligger i linje med principen om uppgiftsminimering som följer av artikel 5.1 c i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), benämnd EU:s dataskyddsförordning. Även om det, som *Försäkringskassan* framhåller, kan finnas ett generellt behov av uppgifter om andra fysiska personer än den försäkrade, anser regeringen i likhet med utredningen att begäran om sådana uppgifter på myndighetens eget initiativ från andra än myndigheter bör begränsas till situationer då det finns en misstanke om felaktigheter. Andra fysiska personer än den försäkrade har inte tagit initiativ till en utredning hos myndigheten och är inte heller alltid medvetna om utredningen. Det finns därför anledning att hantera deras personuppgifter med försiktighet. Misstankegraden bör, i likhet med vad som krävs för fördjupad utredning vid Utbetalningsmyndigheten och i flera andra fall, formuleras på så sätt att det finns anledning att anta att en förmån kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller att det finns anledning att anta att en förmån har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp (jfr 2 kap. 3 § lagen [2023:455] om Utbetalningsmyndighetens

Prop. 2024/25:179 granskning av utbetalningar, 3 § lagen [2008:206] om underrättelse-skyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, 17 § skattebrottslagen [1971:69] och 23 kap. 1 § rättegångsbalken). Det bör i det enskilda fallet krävas någon form av konkreta omständigheter som tyder på att det har skett eller kan komma att ske en felaktig utbetalning (jfr prop. 2022/23:34 s. 52). Det kan handla om att det har kommit in nya uppgifter, t.ex. uppgifter från en arbetsgivardeklaration eller information i ett annat ärende, som är motstridiga och indikerar att tidigare uppgifter är felaktiga.

Den arbetsgivare som tar emot en begäran om uppgifter ska inte ta ställning till om det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp. Prövningen av om förutsättningarna för en begäran är uppfyllda ska Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten göra. Det saknas således anledning att, så som *Försäkringskassan* gör gällande, i samband med en begäran lämna ut uppgifter som möjliggör en självständig prövning av uppgiftslämnaren av om det finns anledning att anta felutbetalningar. Försäkringskassan bör vid sin prövning särskilt beakta proportionalitetsprincipen som följer av 5 § FL (jfr JO:s beslut den 11 oktober 2024, dnr 8143-2023).

Skyldigheten att lämna uppgifter bör gälla förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken. Även med beaktande av synpunkterna från bl.a. *Institutet för mänskliga rättigheter* och *LO* bedömer regeringen, i likhet med utredningen, att en snävare uppgiftsskyldighet inte skulle vara ändamålsenlig för Försäkringskassans förmåga att förebygga och motverka bidragsbrott och felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Som flera remissinstanser framhåller ska behovet av att inhämta uppgifter ställas mot den enskildes intresse av integritetsskydd. Den personuppgiftsbehandling som följer av en möjlighet att begära uppgifter måste utgöra en proportionerlig inskränkning av det skydd för den personliga integriteten som finns i regeringsformen och följer av olika internationella rättsakter. En integritets- och proportionalitetsanalys finns i avsnitt 8.

Sammanfattningsvis bör, enligt regeringen, arbetsgivare och uppdragsgivare vara skyldiga att, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken, på begäran lämna uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten bör dock få begära uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade från arbetsgivare och uppdragsgivare endast om det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.

Information till en annan fysisk person än den försäkrade

Utredningen föreslår, som skydd för den enskildes personliga integritet, att en begäran om uppgifter som avser en annan fysisk person än den

försäkrade ska medföra krav på information till den som begäran avser. Regeringen bedömer, av samma skäl som anges i avsnitt 5.2, att det saknas skäl att införa ytterligare informationskrav utöver det som redan följer av EU:s dataskyddsförordning.

Prop. 2024/25:179

5.5 Utökad uppgiftsskyldighet för anordnare av personlig assistans

Regeringens förslag: Anordnare av personlig assistans ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken, på begäran lämna uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade och uppgifter om en juridisk person till Försäkringskassan.

Försäkringskassan ska få begära uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade från anordnare av personlig assistans endast om det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.

Regeringens bedömning: Det bör inte införas krav på information till den berörda när begäran gäller en annan fysisk person än den försäkrade.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag och bedömning. Utredningen föreslår att anordnare av personlig assistans ska lämna uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade även till Pensionsmyndigheten. Utredningen föreslår också att handläggande myndighet ska informera den vars uppgifter begäran avser, när begäran avser en annan fysisk person än den försäkrade. Utredningen föreslår en annan redaktionell utformning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser, bl.a. *Brottsförebyggande rådet*, *Riksdagens ombudsmän (JO)*, *Ekonomistyrningsverket*, *Inspektionen för socialförsäkringen* och *Statskontoret* ställer sig positiva till eller har inget att invända mot förslaget. *Försäkringskassan* avstyrker att de utökade möjligheterna att inhämta uppgifter ska förutsätta att det kan antas att en förmån har beslutats eller riskerar att beslutas felaktigt eller med för högt belopp, eftersom det begränsar möjligheten att hämta in uppgifter om andra personer än den sökande i sådana ärendeslag där bedömningen förutsätter sådana uppgifter. Det är enligt *Försäkringskassan* inte heller lämpligt eller, med hänsyn till sekretess, möjligt att i samband med en begäran lämna ut sådana uppgifter som möjliggör en självständig prövning av om felutbetalningar kan antas.

Vårdföretagarna invänder mot utredningens bedömning att det inte bör göras någon uttrycklig uppräkningslista av vilka uppgifter som ska få inhämtas och anser att det finns en risk för att förslaget till bestämmelse om uppgiftsskyldighet kan leda till tolkningstvister som skulle kunna undvikas om förslaget var tydligare. *Fremia* förstår myndigheternas behov av uppgifter men avstyrker förslaget till uppgiftsskyldighet av det skälet att det av rättssäkerhetsskäl är absolut nödvändigt att det definieras vilka

uppgifter som ska omfattas av uppgiftsskyldigheten. Den som av en myndighet ställs inför en begäran om att utlämna en uppgift måste enligt Fremia kunna förutse vilken typ av uppgifter som kan omfattas och presenteras en legitim grund för utlämnandet. *Landsorganisationen (LO)* är positiv till att det ska vara möjligt att inhämta uppgifter om en annan fysisk person än den försäkrade och om juridiska personer men anser att det behöver förtydligas vem tredje person är och att kraven bör ställas högre när uppgifterna avser någon annan än den sökande. *Institutet för mänskliga rättigheter* anser att det är otydligt vem uppgifter ska kunna inhämtas om och vilka aktörer uppgifter ska kunna inhämtas från.

Kävlinge kommun, Norrköpings kommun, Förvaltningsrätten i Linköping, Intressegruppen för assistansberättigade, Sveriges Tandhygienistförening och Tjänstemännens centralorganisation (TCO) framhåller risker för den personliga integriteten.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Av avsnitt 5.1 framgår att Försäkringskassan har behov av uppgifter om bl.a. assistenter och anordnaren av personlig assistans i ärenden om assistansersättning. Den som är arbetsgivare för eller uppdragsgivare åt en personlig assistent är enligt 51 kap. 24 § SFB skyldig att lämna vissa uppräknade uppgifter om assistenten till Försäkringskassan. Skyldigheten för anordnare av personlig assistans att lämna uppgifter enligt 110 kap. 31 § SFB omfattar enbart uppgifter om den försäkrade, dvs. brukaren (jfr JO 2008/09 s. 345). För att Försäkringskassan ska kunna uppfylla sin utredningsskyldighet när det saknas uppgifter eller finns omständigheter som tyder på att lämnade uppgifter kan vara felaktiga, bedömer regeringen att skyldigheten för anordnare av personlig assistans att lämna uppgifter bör, i enlighet med vad utredningen föreslår, utvidgas till att omfatta uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade och juridiska personer.

Pensionsmyndigheten saknar helt ett sådant behov av uppgifter från anordnare av personlig assistans som motiverar en särskild uppgiftsskyldighet. Regeringen föreslår därför inte någon sådan uppgiftsskyldighet.

Av samma skäl som anges i avsnitt 5.4 bör Försäkringskassans möjlighet att begära uppgifter om en annan fysisk person än den försäkrade från anordnare av personlig assistans, trots Försäkringskassans invändning, begränsas till situationer då det finns anledning att anta att en förmån kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller då det finns anledning att anta att en förmån har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp. I likhet med vad som anges i avsnitt 5.4 är det Försäkringskassan som ska ta ställning till om förutsättningarna för en begäran är uppfyllda.

Som flera remissinstanser framhåller ska behovet av att inhämta uppgifter ställas mot den enskildes intresse av integritetsskydd. Den personuppgiftsbehandling som följer av en möjlighet att göra en förfrågan om uppgifter måste utgöra en proportionerlig inskränkning av det skydd för den personliga integriteten som finns i regleringsformen och följer av olika internationella rättsakter. En integritets- och proportionalitetsanalys finns i avsnitt 8. Av samma skäl som anges i avsnitt 5.2 bedömer regeringen, till skillnad från utredningen, att det saknas skäl att införa ytterligare informationskrav utöver det som redan följer av EU:s dataskyddsförordning.

I fråga om uppgifter om juridiska personer gör sig inga integritetsskäl gällande och regeringen bedömer därför att en begränsning till situationer då det finns en misstanke om felaktigheter inte är nödvändig. Behovet av skydd för uppgifter om juridiska personer tillgodoses i stället genom förslag om sekretess i avsnitt 7.

Skyldigheten att lämna uppgifter bör gälla förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken. Även med beaktande av synpunkterna från bl.a. *Fremia*, *Vårdföretagarna*, *Institutet för mänskliga rättigheter* och *LO* bedömer regeringen, i likhet med utredningen, att en snävare uppgiftsskyldighet inte skulle vara ändamålsenlig för Försäkringskassans förmåga att förebygga och motverka bidragsbrott och felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Sammanfattningsvis bör, enligt regeringen, anordnare av personlig assistans vara skyldiga att, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk, på begäran lämna Försäkringskassan uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade eller en juridisk person. Försäkringskassan bör dock få begära uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade från anordnare av personlig assistans endast om det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.

5.6 Utökad uppgiftsskyldighet för försäkringsinrättningar

Regeringens förslag: Försäkringsinrättningar ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken, på begäran lämna uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade eller en juridisk person till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten.

Den handläggande myndigheten ska få begära uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade från försäkringsinrättningar endast om det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.

Regeringens bedömning: Det bör inte införas krav på information till den berörda när förfrågan gäller en annan fysisk person än den försäkrade.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag och bedömning. Utredningen föreslår inte att uppgiftsskyldigheten för försäkringsinrättningar ska omfatta uppgifter om juridiska personer. Utredningen föreslår att den handläggande myndigheten ska informera den vars uppgifter begäran avser, när begäran avser en annan fysisk person än den försäkrade. Utredningen föreslår en annan redaktionell utformning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser, bl.a. *Brottsförebyggande rådet*, *Ekonomistyrningsverket*, *Svensk Försäkring*, *Inspektionen för*

Prop. 2024/25:179 *socialförsäkringen och Statskontoret*, ställer sig positiva till eller har inga invändningar mot förslaget.

Försäkringskassan avstyrker att de utökade möjligheterna att inhämta uppgifter ska förutsätta att det kan antas att en förmån har beslutats eller riskerar att beslutas felaktigt eller med för högt belopp, eftersom det begränsar möjligheten att hämta in uppgifter om andra personer än den sökande i sådana ärendeslag där bedömningen förutsätter sådana uppgifter. Det är enligt *Försäkringskassan* inte heller lämpligt eller, med hänsyn till sekretess, möjligt att i samband med en begäran lämna ut sådana uppgifter som möjliggör en självständig prövning av om felutbetalningar kan antas. *Försäkringsinrättningar* bör enligt *Försäkringskassan* vara skyldiga att lämna behövliga uppgifter om juridiska personer. Vidare motsätter sig *Försäkringskassan* den föreslagna informationsskyldigheten, eftersom en sådan skyldighet kan bli administrativt betungande och eventuellt skada den fortsatta utredningen. *Säkerhetspolisen* avstyrker förslaget om informationsskyldighet, eftersom det bedöms innebära dubbelreglering och kunna leda till att sekretessbelagda uppgifter måste lämnas ut till en enskild. *Landsorganisationen (LO)* är positiv till att det ska vara möjligt att inhämta uppgifter om en annan fysisk person än den försäkrade och om juridiska personer men anser att det behöver förtydligas vem tredje person är och att kraven bör ställas högre när uppgifterna avser någon annan än den sökande. *Institutet för mänskliga rättigheter* anser att det är otydligt vem uppgifter ska kunna inhämtas om och vilka aktörer uppgifter ska kunna inhämtas från. *Kävlinge kommun*, *Norrköpings kommun*, *Förvaltningsrätten i Linköping*, *Intressegruppen för assistansberättigade*, *Sveriges Tandhygienistförening* och *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)* framhåller risker för den personliga integriteten.

Sveriges Kommuner och Regioner, *Stockholms kommun*, *Göteborgs kommun*, *Helsingborgs kommun* och *Norrköpings kommun* påpekar att kommuner har likartade behov av uppgifter om andra fysiska personer än den sökande och uppgifter om juridiska personer. *Sveriges Tandhygienistförening* anger att även regionerna har behov av att inhämta uppgifter från myndigheter och andra aktörer i syfte att motverka brott och felaktiga utbetalningar från det regionala tandvårdsstödet.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Utredningen föreslår att försäkringsinrättningar ska vara skyldiga att på begäran av *Försäkringskassan* och Pensionsmyndigheten lämna, utöver uppgifter om den försäkrade, uppgifter om en annan fysisk person än den försäkrade när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken. Regeringen noterar att flertalet remissinstanser, bl.a. *Svensk Försäkring*, ställer sig positiva till förslaget. *Försäkringskassan* framför att myndigheten därutöver har behov av uppgifter om juridiska personer, t.ex. företagsförsäkringar, från försäkringsinrättningar. Uppgifter om tecknade försäkringar kan tillföra information om vilken verksamhet som bedrivs i ett företag, t.ex. ett tandvårdsföretag eller en assistansanordnare, och därmed användas för att kontrollera lämnade uppgifter. Mot bakgrund av det behov av uppgifter som framgår av avsnitt 5.1, bedömer regeringen att försäkringsinrättningars skyldighet att lämna uppgifter till *Försäkringskassan* bör utökas på det sätt som utredningen och *Försäkringskassan* föreslår.

Av samma skäl som anges i avsnitt 5.4 bör Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens möjlighet att begära uppgifter om en annan fysisk person än den försäkrade från försäkringsinrättningar, trots *Försäkringskassans* invändning, begränsas till situationer då det finns anledning att anta att en förmån kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller då det finns anledning att anta att en förmån har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp. I likhet med vad som anges i avsnitt 5.4 är det den handläggande myndigheten som ska ta ställning till om förutsättningarna för en begäran är uppfyllda.

Som flera remissinstanser framhåller ska behovet av att inhämta uppgifter ställas mot den enskildes intresse av integritetsskydd. Den personuppgiftsbehandling som följer av en möjlighet att göra en förfrågan om uppgifter måste utgöra en proportionerlig inskränkning av det skydd för den personliga integriteten som finns i regeringsformen och följer av olika internationella rättsakter. En integritets- och proportionalitetsanalys finns i avsnitt 8. Av samma skäl som anges i avsnitt 5.2 bedömer regeringen, till skillnad från utredningen, att det saknas skäl att införa ytterligare informationskrav utöver det som redan följer av EU:s dataskyddsförordning.

I fråga om uppgifter om juridiska personer gör sig inga integritetsskäl gällande och regeringen bedömer därför att en begränsning till situationer då det finns en misstanke om felaktigheter inte är nödvändig. Behovet av skydd för uppgifter om juridiska personer tillgodoses i stället genom förslag om sekretess i avsnitt 7.

Försäkringsinrättningars skyldighet att lämna uppgifter bör gälla förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken. Även med beaktande av synpunkterna från bl.a. *Institutet för mänskliga rättigheter* och *LO* bedömer regeringen, i likhet med utredningen, att en snävare uppgiftsskyldighet inte skulle vara ändamålsenlig för Försäkringskassans förmåga att förebygga och motverka bidragsbrott och felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Sammanfattningsvis bör försäkringsinrättningar vara skyldiga att, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken, på begäran lämna Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade eller en juridisk person. Den handläggande myndigheten bör dock få begära uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade endast om det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.

Det behov av uppgifter inom kommuner och regioner samt hos försäkringsföretag som har framförts av vissa remissinstanser behandlas inte inom ramen för detta lagstiftningsärende.

Ny uppgiftsskyldighet för en enskild som trätt i affärsförbindelse med anordnare av personlig assistans och aktörer som vidtar åtgärder som ger rätt till bilstöd

Regeringens förslag: En enskild som har trätt i affärsförbindelse med en anordnare av personlig assistans eller som har utfört en sådan åtgärd som ger rätt till ersättning enligt 52 kap. 8 eller 9 § socialförsäkringsbalken ska på begäran lämna uppgifter som avser en juridisk person till Försäkringskassan när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår en annan redaktionell utformning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Fremia* avstyrker förslaget och anser att det av rättssäkerhetsskäl bör definieras vilka uppgifter som ska omfattas av uppgiftsskyldigheten. *Vårdföretagarna* anser att det finns en risk för att det kan uppstå tolkningstvister som skulle kunna undvikas om förslaget var tydligare.

Skälen för regeringens förslag: Enligt utredningen medför förmånssystemets uppbyggnad ett behov för Försäkringskassan att kunna verifiera uppgifter mellan olika aktörer vid misstanke om felaktiga utbetalningar. Utredningen föreslår därför att Försäkringskassan ska ha rätt att få del av uppgifter om juridiska personer från aktörer som anordnare av personlig assistans har anlitat. Även inom förmånen bilstöd, som används för inköp av fordon, anpassning av fordon eller körkortsutbildning (52 kap. 8 och 9 §§ SFB), föreslår utredningen en uppgiftsskyldighet för vissa aktörer. Vid misstanke om att lämnade uppgifter är felaktiga har Försäkringskassan behov av att kunna verifiera uppgifter om säljare av fordon, anpassningsföretag och körkortsutbildare samt eventuella leverantörer som dessa köper in tjänster eller produkter från.

Regeringen instämmer i att Försäkringskassan bör ha rätt att få del av uppgifter om juridiska personer från aktörer som anordnare av personlig assistans har anlitat eller som utfört en sådan åtgärd som ger rätt till bilstöd och som gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken. Även med beaktande av synpunkterna från *Fremia* och *Vårdföretagarna* bedömer regeringen att en snävare uppgiftsskyldighet inte skulle vara ändamålsenlig för Försäkringskassans förmåga att förebygga och motverka bidragsbrott och felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Regeringen föreslår därför, i enlighet med utredningens förslag, att en enskild som har trätt i affärsförbindelse med en anordnare av personlig assistans eller som har utfört sådan åtgärd som ger rätt till ersättning enligt 52 kap. 8 eller 9 § SFB ska vara skyldig att på begäran lämna uppgifter som avser en juridisk person till Försäkringskassan när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken.

Regeringens förslag: Kreditinstitut ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken, på begäran lämna uppgifter som avser den försäkrades, en annan fysisk persons än den försäkrade eller en juridisk persons förhållande till institutet till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten.

Den handläggande myndigheten ska få begära uppgifter som avser den försäkrade i andra ärenden än ärenden om äldre försörjningsstöd, bostadsbidrag eller bostadstillägg, en annan fysisk person än den försäkrade eller en juridisk person endast om det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.

I bestämmelsen om uppgiftsskyldighet ska uttrycket kreditinstitut användas i stället för uttrycket banker och andra penninginrättningar.

Regeringens bedömning: Det bör inte införas krav på information till den berörda när förfrågan gäller en annan fysisk person än den försäkrade.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag och bedömning. Utredningen föreslår inte att uttrycket kreditinstitut ska användas i stället för uttrycket banker och andra penninginrättningar. Utredningen föreslår att den handläggande myndigheten ska informera den vars uppgifter förfrågan avser, när förfrågan avser en annan fysisk person än den försäkrade. Utredningen föreslår en annan redaktionell utformning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser, bl.a. *Brottsförebyggande rådet (Brå)*, *Ekonomistyrningsverket*, *Inspektionen för socialförsäkringen* och *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)* ser positivt på förslaget eller har inget att invända mot det. *Finansinspektionen* och *Sparbankernas Riksförbund* anser att det behöver tydliggöras vad som avses med uttrycket banker och andra penninginrättningar och hur det förhåller sig till exempelvis uttrycket kreditinstitut i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse. Sparbankernas riksförbund, som i och för sig anser att det är synnerligen angeläget att motverka bidragsfusk, framför också att den föreslagna bestämmelsen om uppgiftsskyldighet är oprecis i fråga om vilken typ av uppgifter som kan komma i fråga för ett uppgiftslämnande, vilket kan leda till att en bank ställs inför tolkningssvårigheter. *Svenska Bankföreningen* instämmer i att tillgång till tillräckliga och korrekta uppgifter är en viktig förutsättning för att på ett effektivt och ändamålsenligt sätt kunna kontrollera att förmåner och stöd beslutas och betalas ut i enlighet med gällande regler. Den föreslagna utformningen av den utökade uppgiftsskyldigheten för banker är dock enligt Bankföreningen vag. Banken kommer enligt Bankföreningen med stor sannolikhet att behöva be myndigheten att förtydliga sin begäran vilket riskerar förlänga utredningstiden för myndigheten och öka den administrativa bördan för både myndigheten och banken. Det finns enligt Bankföreningen skäl att se över behovet av att införa i stort sett likalydande utredningsbefogenheter för såväl Utbetalningsmyndigheten

Prop. 2024/25:179 som för Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten i fråga om samma typ av beslut om utbetalning.

Försäkringskassan framhåller att den föreslagna utökade uppgiftsskyldigheten för banker och andra penninginrättningar är positiv men att det är viktigt att det tydliggörs att uppgiftsskyldigheten inte bara omfattar uppgifter om kontoinnehav utan även kontoutdrag som visar var, när och till vem transaktioner har gjorts. Försäkringskassan anser att det varken är lämpligt eller, med hänsyn till sekretess, möjligt att i samband med en förfrågan till en bank lämna ut sådana uppgifter som möjliggör för banken att göra en självständig prövning av om felutbetalningar kan antas. *Pensionsmyndigheten* anger att de föreslagna utökade möjligheterna att hämta in uppgifter från banker är av stor vikt för myndighetens arbete med att stoppa misstänkta felaktiga utbetalningar. I kontrollutredningar kan tillgången på uppgifter från banker, t.ex. i form av kontoutdrag, vara avgörande för bedömningen i ärendet och visa på förhållanden som påverkar rätten till eller storleken på en förmån. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* framför att uppgifter från kreditinstitut skulle hjälpa kommunerna att upptäcka dolda banktillgodohavanden vid biståndsbedömningar och visa var en person har gjort kortbetalningar, vilket exempelvis kan användas för att utreda var personliga assistenter vistats när de egentligen skulle ha utfört assistans. SKR uppger också att uppgifterna kan användas för att utreda skenseparationer eftersom bankkontoutdrag exempelvis kan visa om bankkontot är gemensamt, var personerna gör sina inköp osv.

Ekonomistyrningsverket anser att regeringen, i syfte att avsevärt förstärka möjligheterna för effektiv kontroll både under handläggning och när ersättning betalas ut, bör överväga att utöka uppgiftsskyldigheten för banker och andra penninginrättningar så att den gäller även utan att det finns misstanke om felaktigheter. *Landsorganisationen (LO)* är positiv till att banker och andra penninginrättningar ska lämna uppgifter men anser att det behöver förtydligas vem tredje person är och att en översyn av rekvisitet behöver göras då kan antas är ett lågt ställt krav. LO anser att kraven bör ställas högre när förfrågan avser någon annan än den sökande. *Riksdagens ombudsmän (JO)* tillstyrker förslaget och ser positivt på att myndigheterna får lagstöd för sådana utredningsåtgärder som bedömts nödvändiga för att kunna fatta korrekta beslut redan i samband med att ansökan behandlas. JO framhåller dock att det krav som ställs för att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska få begära in uppgifter om en försäkrad eller en annan fysisk eller juridisk person från banker och andra penninginrättningar är tämligen lågt ställt. Bedömningen av om en sådan situation föreligger ställer enligt JO höga krav på den enskilda handläggarens eget omdöme. Med hänsyn till det integritetsintrång som ett inhämtande av det här slaget innebär anser JO att det bör övervägas om ytterligare ledning eller exempel kan lämnas. Även *Institutet för mänskliga rättigheter* anser att tröskeln för när information ska kunna inhämtas är låg, samt att det är otydligt vem som uppgifter ska kunna inhämtas om. Med hänvisning till annat pågående lagstiftningsarbete vill institutet också uppmärksamma risker för kumulativa effekter som kan leda till kränkningar av den enskildes mänskliga rättigheter. *Norrköpings kommun* lyfter behovet av integritetsskydd och anser att utredningsmöjligheterna bör begränsas till när det finns starka skäl att misstänka oegentligheter, i

synnerhet när uppgiftsskyldigheten avser någon annan än den sökande. *Kävlinge kommun* gör bedömningen att utbyte av uppgifter många gånger är en förutsättning för att kunna förhindra felaktiga utbetalningar och brott men framhåller behovet av balans mellan behovet av uppgiftsutbyte och behovet av att värna den personliga integriteten. *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)* betonar vikten av skydd för den enskildes integritet och behovet av uppföljning av proportionaliteten. Prop. 2024/25:179

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Uttrycket kreditinstitut bör användas i stället för uttrycket banker och andra penninginrättningar

Enligt 110 kap. 33 § SFB ska banker och andra penninginrättningar på begäran av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och allmän förvaltningsdomstol lämna vissa uppgifter i ärenden om äldre-försörjningsstöd, bostadsbidrag och bostadstillägg. *Finansinspektionen* och *Sparbankernas Riksförbund* efterfrågar en definition av uttrycket banker och andra penninginrättningar och en redogörelse för hur det förhåller sig till uttrycket kreditinstitut. I 1 kap. 5 § 10 lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse används uttrycket kreditinstitut som en samlingsbeteckning för banker och kreditmarknadsföretag. I lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten används uttrycket kreditinstitut. Med uttrycket avses kreditinstitut enligt lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse samt utländska kreditinstitut enligt samma lag om institutet har filial i Sverige (1 kap. 5 § 10 och 21 lagen om bank- och finansieringsrörelse). Regeringen bedömer att samma uttryck bör användas i socialförsäkringsbalken. Uttrycket bedöms omfatta sådana banker och andra penninginrättningar som enligt nuvarande lagstiftning förväntas lämna uppgifter till Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och allmän förvaltningsdomstol.

Behov av uppgifter från kreditinstitut i socialförsäkringsärenden

Enligt 110 kap. 33 § SFB ska banker och andra penninginrättningar på begäran av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och allmän förvaltningsdomstol lämna vissa uppgifter i ärenden om äldre-försörjningsstöd, bostadsbidrag och bostadstillägg. För dessa förmåner är det av betydelse vilken förmögenhet den sökande, make, sambo och barn har (97 kap. 6–10 §§ SFB). När uppgiftsskyldigheten infördes konstaterades att uppgifter om förmögenhet inte kunde fås från Skatteverket och att banker och andra penninginrättningar därför skulle vara skyldiga att lämna sådana uppgifter på begäran (prop. 1995/96:208 s. 78 och 79 och prop. 1962:90 s. 409).

Utöver de uppgifter som ska lämnas med stöd av 110 kap. 33 § SFB kan även andra bankuppgifter vara av betydelse för bedömningen av rätten till en förmån eller ersättning. Ekonomistyrningsverket konstaterar i rapporten *Säkerställ korrekta utbetalningar från välfärdssystemen – förslag på åtgärder 2023* (ESV 2023:25) att uppgifter om var olika penningtransaktioner har skett eller inte har skett kan användas vid t.ex. bedömningen av om en enskild vistas eller har bosatt sig utomlands, vilket

Prop. 2024/25:179 har en avgörande betydelse för rätten till bosättningsbaserade ersättningar (s. 24). I betänkandet Kvalificerad välfärdsbrottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra (SOU 2017:37) anges att bankuppgifter kan användas i Pensionsmyndighetens utredningar av rätten till pension när den enskilde har flyttat utomlands utan att anmäla detta till folkbokföringen (s. 408). Även utredningen bedömer att uppgifter om penningtransaktioner kan användas för att bedöma var den enskilde vistas eller är bosatt. Sådana uppgifter kan enligt utredningen t.ex. användas för att utreda om den försäkrade är sammanboende med någon annan, vilket kan ha betydelse i t.ex. ärenden om bostadsbidrag.

I rapporten Intygen som dörröppnare till välfärdssystemet gör Brottsförebyggande rådet iakttagelsen att kontoutdrag ger exakt besked om vilka summor som är aktuella i de fall olika former av intyg är osäkra, t.ex. i fråga om storleken på en hyra eller vilken lön som utbetalas (Brå 2015:8). Den enskildes inkomst har betydelse för rätten till och nivån på många förmåner och stöd, vilket konstateras i betänkandet Kontroll för ökad tilltro – en ny myndighet för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (SOU 2020:35 s. 427). Kontouppgifter kan därmed användas vid exempelvis bedömning av rätt till bostadsbidrag och fastställande av en korrekt sjukpenninggrundande inkomst. Det förekommer vidare att belopp betalas ut till påstådda anställda, för att sedan direkt betalas tillbaka till utbetalaren, vilket kan tyda på att det inte är fråga om en faktisk löneutbetalning (prop. 2022/23:34 s. 104).

Utredningen anger att kontoutdrag också kan visa om assistenter har fått lön för redovisad assistans, om lönen förs vidare till ett annat konto och om assistenterna har fått lön från någon annan arbetsgivare. Sådana uppgifter kan sammantaga och tillsammans med andra uppgifter användas för att utreda om assistans har utförts. Kontouppgifter kan enligt utredningen också ha betydelse vid utredning av om en egen företagare har utfört arbete samtidigt som han eller hon uppbär ersättning på grund av sjukfrånvaro, vård av barn eller vård av sjukt barn. Vidare anger utredningen att uppgifter om kontotransaktioner kan ha betydelse vid återkravsutredningar för bedömningen av om den som har haft tillgång till kontot har insett eller skäligen bort inse att utbetalningen har varit felaktig.

Försäkringskassan framför i remissyttrande över betänkandet Ett enklare bilstöd (SOU 2023:81) att beräkningen av det inkomstprövade grundbidraget ska göras enligt vissa bestämmelser om bostadstillägg (52 kap. 18 § SFB), vilket innebär att det finns behov av uppgifter om förmögenhet. Sådana uppgifter får inhämtas från banker i ärenden om bostadstillägg men inte i ärenden om bilstöd.

Uppgifter från kreditinstitut identifieras av utredningen som ett viktigt verktyg i arbetet med att förebygga och motverka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. Flera remissinstanser, bl.a. JO, Brå, Ekonomistyrningsverket, Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten framhåller att uppgifter från kreditinstitut kan visa på förhållanden som påverkar rätten till eller storleken på en förmån och vara avgörande i arbetet mot felaktiga utbetalningar. Regeringen konstaterar att uppgifter från kreditinstitut ofta är av stor betydelse för utredningar om ekonomisk brottslighet (jfr prop. 2002/03:139 s. 485) och bedömer att sådana

uppgifter även bör kunna tillföra väsentlig information i Prop. 2024/25:179 socialförsäkringsärenden och därmed förhindra felaktiga utbetalningar.

Det bör införas en utökad uppgiftsskyldighet för kreditinstitut

Kreditinstitut får inte obehörigen röja uppgifter om en enskilds förhållande till institutet enligt den s.k. banksekretessen (1 kap. 10 § lagen om bank- och finansieringsrörelse). Banksekretessen gäller både fysiska och juridiska personers förhållanden till en bank, och gäller även efter det att kundrelationen upphört (prop. 2002/03:139 s. 477 och 478). Syftet med sekretessen är att tillgodose bankkundernas integritetsintresse genom att säkerställa att den information som ett kreditinstitut har om kundernas privata och ekonomiska förhållanden inte sprids. Enskildas personliga integritet eller affärs- och driftförhållanden riskerar annars att skadas. Banksekretessen är en viktig förutsättning för allmänhetens förtroende för kreditinstitut och för att kunderna ska våga använda institutens tjänster. En uppluckring av banksekretessen riskerar därför att få allvarliga konsekvenser. Av dessa skäl väger intressena bakom banksekretessen tungt (jfr prop. 2002/03:139 s. 480).

Banksekretessen gäller inte när någon behörigen lämnar uppgifter. En lagstadgad uppgiftsskyldighet till en myndighet anses vara ett behörigt utlämnande (prop. 2002/03:139 s. 479). För att säkerställa att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten, utan hinder av sekretess, får ta del av uppgifter från kreditinstitut, krävs därmed en sekretessbrytande skyldighet för kreditinstitut att lämna uppgifter. Syftet med banksekretessen ska beaktas när en uppgiftsskyldighet övervägs.

Vid behov av kontouppgifter är Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten i dag i huvudsak hänvisade till att efterfråga uppgifter från den sökande själv. Enligt utredningen är det dock enkelt att manipulera kontoutdrag och den enskilde kan själv välja vilka uppgifter som redovisas. Detta framgår också av Brottsförebyggande rådets rapport Intygen som dörröppnare till välfärdssystemet, 2015:8.

Regeringen har i tidigare lagstiftningsärenden bedömt att det har varit motiverat att införa en uppgiftsskyldighet för kreditinstitut i syfte att utreda bl.a. brott och felaktiga utbetalningar. Det finns en skyldighet för kreditinstitut att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till institutet, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren, dvs. åklagare eller polis (1 kap. 11 § lagen [2004:297] om bank- och finansieringsrörelse). Uppgiftsskyldighet för kreditinstitut har också införts i förhållande till Arbetsförmedlingen i syfte att stärka kontrollfunktionen och motverka felaktiga utbetalningar inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten (2 § lagen [2020:474] om skyldighet för kreditinstitut och försäkringsgivare att lämna vissa uppgifter till Arbetsförmedlingen). Även Utbetalningsmyndigheten har möjlighet att begära uppgifter från kreditinstitut. Kreditinstitut ska på begäran av Utbetalningsmyndigheten lämna uppgifter som avser en namngiven fysisk eller juridisk persons förhållande till institutet om uppgifterna är nödvändiga vid en fördjupad granskning (10 § lagen [2023:456] om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten). En fördjupad granskning får inledas om det finns anledning för Utbetalningsmyndigheten att anta att det har skett en

Prop. 2024/25:179 felaktig utbetalning (2 kap. 3 § lagen om Utbetalningsmyndighetens granskning av utbetalningar). Regeringen har i förarbetena till bestämmelsen bedömt att intresset av att Utbetalningsmyndigheten ska kunna granska misstänkta felaktiga utbetalningar väger tungt och att det är nödvändigt att få tillgång till uppgifter om enskildas konton vid fördjupade granskningar (prop. 2022/23:34 s. 105).

Utbetalningsmyndighetens verksamhet utgör ett komplement till berörda myndigheters och arbetslöshetskassornas kontrollarbete och innebär inte att de beslutande myndigheternas kontrollarbete ska minska (prop. 2022/23:34 s. 48). Syftet med Utbetalningsmyndighetens granskningar är vidare att identifiera fel och ta fram underlag avseende dessa, som sedan kan lämnas till de berörda myndigheterna och arbetslöshetskassorna. Beslutande myndigheter och arbetslöshetskassor ansvarar därefter för eventuella återkrav, omprövningar och liknande åtgärder med anledning av det identifierade felet (prop. 2022/23:34 s. 53). Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har således ett fortsatt ansvar för att utföra kontroller. Redan 2017 föreslog Utredningen om organiserad och systematisk ekonomisk brottslighet mot välfärden en utökad skyldighet för banker och andra penninginrättningar att på begäran lämna uppgifter till Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och allmän förvaltningsdomstol. Enligt Ekonomistyrningsverket har de beslutande myndigheterna behov av att kunna inhämta uppgifter från kreditinstitut även om Utbetalningsmyndigheten har motsvarande möjlighet (ESV 2024:43 s. 22). Regeringen bedömer att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten i sitt kontrollarbete har ett motsvarande behov som Utbetalningsmyndigheten av uppgifter från kreditinstitut. Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens förutsättningar för att göra kontroller bör därför motsvara de som finns vid Utbetalningsmyndighetens granskningar.

Sekretess gäller enligt 28 kap. 1 § OSL hos bl.a. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i ett socialförsäkringsärende. Uppgifter om personliga förhållanden omfattar ekonomiska uppgifter (prop. 1979/80:2 del A s. 84). Regeringen föreslår också att sekretess ska gälla i verksamhet som avser förmåner enligt socialförsäkringsbalken eller andra förmåner och ersättningar som enligt lag eller förordning eller särskilt beslut av regeringen handläggs av Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs (avsnitt 7). Nuvarande sekretessbestämmelse och den föreslagna sekretessen för uppgift om en enskilds affärs- och driftförhållanden avser att skydda såväl enskildas personliga integritet som juridiska personers intresse av skydd för sina ekonomiska uppgifter. En utförlig integritets- och proportionalitetsanalys finns i avsnitt 8.

Sammantaget bedömer regeringen att det finns skäl att införa en utökad uppgiftsskyldighet för kreditinstitut i förhållande till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten.

Ekonomistyrningsverket förespråkar att uppgiftsskyldighet ska gälla för kreditinstitut oavsett om det finns en misstanke om felaktigheter. Regeringen ser dock, i likhet med *Institutet för mänskliga rättigheter*, *Norrköpings kommun*, *Kävlinge kommun* och *Tjänstemännens centralorganisation*, behov av balans mellan uppgiftsutbyte och integritetsskydd. Regeringen instämmer därför i utredningens bedömning att uppgifter från kreditinstitut, i likhet med vad som gäller vid Utbetalningsmyndighetens fördjupade granskningar, bör få inhämtas när det finns en misstanke om felaktiga utbetalningar. Uppgifter från kreditinstitut bör inte få inhämtas slentrianmässigt utan endast när det i det enskilda fallet finns indikationer på felaktigheter och uppgifter från kreditinstitut bedöms kunna tillföra väsentlig information. Det bör alltså finnas anledning att anta att en förmån eller ersättning kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller finnas anledning att anta att en förmån eller ersättning har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp. Det bör inte vara tillåtet att inhämta uppgifter från kreditinstitut i syfte att leta efter felaktigheter utan endast i syfte att utreda redan misstänkta felaktigheter. *JO*, *Institutet för mänskliga rättigheter* och *Norrköpings kommun* anser att den föreslagna misstankegraden är lågt ställd. Eftersom uppgifter från kreditinstitut bedöms vara av stor betydelse vid bedömningen av förekomsten av en felaktig utbetalning, skulle en högt ställd misstankegrad kunna leda till en situation där sådana uppgifter som kan bekräfta en felaktig utbetalning inte får inhämtas förrän misstanken om felaktigheten är bekräftad. Misstankegraden bör enligt regeringen därför vara densamma som när uppgifter begärs från andra aktörer (se avsnitt 5.4).

Det kan, som *Svenska Bankföreningen* framhåller, vara svårt för kreditinstitut att i ett enskilt fall bedöma om det finns anledning att anta att en förmån kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller om det finns anledning att anta att en förmån har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp. Uppgifter som myndigheterna lämnar till kreditinstitut kan inte heller förutsättas omfattas av banksekretess och kreditinstitutets tystnadsplikt gäller inte heller gentemot kunden. I likhet med *Försäkringskassan* anser regeringen att det därför är olämpligt att myndigheterna lämnar ut detaljerade uppgifter om enskilda, i synnerhet sådana uppgifter som avser misstankar om felaktigheter, i syfte att kreditinstitutet ska kunna göra omfattande sekretessprövningar. Prövningen av om det finns anledning att anta felaktigheter bör i stället göras av den handläggande myndigheten. Regeringen föreslår därför att en begäran om uppgifter från kreditinstitut med stöd av den utökade uppgiftsskyldigheten endast ska få göras om det finns anledning att anta att en förmån kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller om det finns anledning att anta att en förmån har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp. Därmed måste den handläggande myndigheten bedöma om misstankegraden är uppnådd, och uppgiftsskyldigheten för kreditinstitut kommer inte att aktualiseras i andra fall än när myndigheten har bedömt att så är fallet. När den handläggande myndigheten har bedömt att det finns

Prop. 2024/25:179 grund för att begära uppgifter hos ett kreditinstitut, bör kreditinstitutet, i likhet med vad som gäller enligt nuvarande reglering, vara skyldigt att lämna de begärda uppgifterna under förutsättning att uppgifterna är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken. Prövningen av om uppgifterna är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken bör även i fortsättningen göras av det utlämnande kreditinstitutet.

Uppgiftsskyldigheten enligt 10 § lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten förutsätter att Utbetalningsmyndigheten har haft anledning att inleda en fördjupad granskning enligt 2 kap. 3 § lagen (2023:455) om Utbetalningsmyndighetens granskning av utbetalningar. Eftersom en fördjupad granskning förutsätter att myndigheten kan anta att det har skett en felaktig utbetalning, kommer de rekvisit som blir gällande i fråga om uppgiftsskyldighet till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten att, i enlighet med vad Svenska Bankföreningen efterfrågat, i huvudsak motsvara de rekvisit som gäller vid uppgiftsskyldighet till Utbetalningsmyndigheten. Regeringen bedömer att det är en lämplig avvägning.

Den möjlighet som den handläggande myndigheten har att begära uppgifter om den försäkrade i ärenden om äldreförsörjningsstöd, bostadsbidrag och bostadstillägg bör enligt regeringen inte inskränkas. Behovet av uppgifter inom dessa ärendekategorier avser uppgifter om förmögenhet (prop. 1995/96:208 s. 78 och 79 och prop. 1962:90 s. 409). Sådana uppgifter bör enligt regeringen även fortsättningsvis få begäras utan misstanke om felaktigheter när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken. Kreditinstitut bör i sin tur vara skyldiga att lämna sådana uppgifter utan hinder av sekretess.

Vilken typ av uppgifter avses?

Sparbankernas Riksförbund, Institutet för mänskliga rättigheter och Försäkringskassan anser att det av utredningens förslag inte tillräckligt tydligt framgår vilken typ av uppgifter som kan komma i fråga för ett uppgiftslämnande. Skyldigheten för kreditinstitut att lämna uppgifter föreslås omfatta uppgifter som behövs för bedömningen av frågan om ersättning eller i övrigt för tillämpningen av socialförsäkringsbalken. Eftersom uppgifter från kreditinstitut kan användas för flera olika bedömningar, är det enligt regeringen inte lämpligt att i lagtext ange vilka uppgifter en begäran får avse, men det handlar främst om uppgifter som framgår av ett kontoutdrag, t.ex. uppgifter om var olika penningtransaktioner har skett, när de har skett, vilka belopp som har tillförts ett konto och eventuell information om avsändare, vilka belopp som har betalats från ett konto och eventuell information om mottagare, uppgifter om tillgångar och uppgifter om kontoinnehav. I vissa fall kan det vara aktuellt att begära hela kontoutdrag under en viss period, t.ex. när utdraget ska användas för att avgöra var en person vistas. Principen om uppgiftsminimering i artikel 5.1 c i EU:s dataskyddsförordning innebär en begränsning av den handläggande myndighetens möjlighet att begära in och behandla personuppgifter. För att kreditinstitutet ska kunna fullgöra sin skyldighet enligt begäran måste den innehålla en specifikation av vilka uppgifter som avses, t.ex. under vilken period vissa transaktioner har gjorts.

Utredningen föreslår att en begäran om uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade ska medföra krav på information till den som begäran avser. Regeringen bedömer, av samma skäl som anges i avsnitt 5.2, att det saknas skäl att införa ytterligare informationskrav utöver det som redan följer av EU:s dataskyddsförordning.

5.9 Det statliga tandvårdsstödet

Regeringens förslag: Vid handläggning av ett ärende enligt lagen om statligt tandvårdsstöd ska samma bestämmelser om utredningsbefogenhet och uppgiftsskyldighet gälla som vid handläggning av ett ärende enligt socialförsäkringsbalken.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens. Utredningen föreslår en annan redaktionell utformning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. Det är enligt *Försäkringskassan* positivt att det föreslås bli möjligt att inhämta uppgifter om andra fysiska personer än patienten och vårdgivaren, bl.a. för utredning av vårdgivarens personal och det tandtekniska laboratorium som vårdgivaren anlitar. *Försäkringskassan* anser att det behöver förtydligas hur utredningsbefogenheterna förhåller sig till ärenden om anslutning till systemet för det statliga tandvårdsstödet. *Sveriges Tandhygienistförening* stödjer utredningens förslag om utökade möjligheter för *Försäkringskassan* att inhämta uppgifter i syfte att förebygga och motverka brott och felaktiga utbetalningar i det statliga tandvårdsstödet. Föreningen vill dock av integritetsskäl lyfta vikten av att uppgiftsinhämtningen inte görs mer omfattande än behovet.

Skälen för regeringens förslag: Det statliga tandvårdsstödet administreras av *Försäkringskassan* men regleras inte i socialförsäkringsbalken, utan i lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd. Stödet skiljer sig från de flesta socialförsäkringsförmåner på så sätt att det är enskilda patienter som har rätt till förmånen, men att den betalas ut till vårdgivare. Patienten får del av stödet genom att vårdgivaren drar av ersättningen eller bidraget från det pris som patienten ska betala. Därefter ansöker tandvårdsgivaren om ersättning hos *Försäkringskassan*. Vårdgivaren måste vara ansluten till *Försäkringskassans* elektroniska system för det statliga tandvårdsstödet för att kunna få tandvårdsstöd utbetalat till sig.

Behovet av uppgiftsinhämtning vid handläggning av ärenden om statligt tandvårdsstöd är likartat det behov som finns vid handläggning av ärenden om förmåner enligt socialförsäkringsbalken. Enligt 4 kap. 9 § lagen om statligt tandvårdsstöd gäller därför vissa bestämmelser om utredningsbefogenhet och uppgiftsskyldighet i 110 kap. SFB vid handläggning av ärenden om statligt tandvårdsstöd. Det gäller även vid handläggning av sådana ärenden om vårdgivares anslutning till *Försäkringskassans* elektroniska system för det statliga tandvårdsstödet, som *Försäkringskassan* önskar ett klargörande i fråga om. Bestämmelserna gäller i tillämpliga delar och omfattar enligt nuvarande reglering möjligheten att göra förfrågningar och besök enligt 110 kap. 14 § 1 och 2 SFB.

De behov av utökad uppgiftsinhämtning som har identifierats vid handläggning av ärenden enligt socialförsäkringsbalken gör sig gällande även inom tandvårdsstödet. Vid prövning av en vårdgivares anslutning till det elektroniska systemet för statligt tandvårdsstöd kan det finnas behov av uppgifter om vårdgivarens F-skatt, uppgifter om behörig personal och uppgifter om de lokaler som används. I kontrollverksamheten kan det uppstå behov av att hämta in uppgifter som visar om vårdgivaren bedriver verksamhet, t.ex. uppgifter om företagets omsättning, bokföring, penningtransaktioner, revisionsberättelse, anställningar och löneutbetalningar. Vårdgivaren är i de flesta fall en juridisk person men kan även vara en enskild näringsidkare och därmed en fysisk person. Mot bakgrund av detta föreslår regeringen att de utökade utredningsbefogenheter och uppgiftsskyldigheter som föreslås i fråga om förmåner som handläggs enligt 110 kap. socialförsäkringsbalken även bör gälla vid tillämpningen av lagen om statligt tandvårdsstöd.

5.10 Sanktionsmöjligheter

Regeringens bedömning: Det saknas beredningsunderlag för förslag om sanktionsmöjligheter.

Utredningens förslag omfattar inte förslag om sanktioner.

Remissinstanserna: *Kammarrätten i Göteborg* anser att det finns en hel del som talar för att den föreslagna uppgiftsskyldigheten bör kompletteras med en möjlighet till vitesföreläggande, liknande den möjlighet som följer av skatteförfarandelagens bestämmelser. *Kammarrätten* bedömer att möjligheten att komplettera uppgiftsskyldigheter med tvångsåtgärder är av betydelse när det gäller företag som är verksamma inom välfärdssystemen. Om uppgiftsskyldigheten ska kombineras med sanktioner, uppmanar *TCO* regeringen att överväga huruvida någon under straffansvar kan åläggas att lämna uppgifter som avslöjar att han eller hon har begått ett brott och som kan användas som bevis i en kommande rättegång mot densamme.

Skälen för regeringens bedömning: I socialförsäkringsbalken regleras vissa möjligheter till sanktioner. Av 115 kap. 4 § SFB framgår att arbetsgivare eller uppdragsgivare som underlåter att fullgöra uppgiftsskyldighet enligt 110 kap. 31 § döms till penningböter. Vidare får enligt 110 kap. 53 § SFB ersättning enligt socialförsäkringsbalken dras in eller sättas ned om den som är berättigad till ersättningen utan giltig anledning vägrar att medverka till utredningsåtgärder enligt bl.a. 110 kap. 14 § SFB. Indragning eller nedsättning av ersättning aktualiseras dock inte om någon annan än den som är berättigad till ersättning vägrar att medverka i utredningen. I bidragsbrottslagen (2007:612) finns bestämmelser som kan komma att tillämpas på den som lämnar oriktiga uppgifter och på så sätt orsakar fara för att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd felaktigt betalas ut, felaktigt tillgodoräknas, betalas ut med ett för högt belopp eller tillgodoräknas med ett för högt belopp.

Det finns alltså inte några sanktioner som är direkt tillämpliga vid de utökade uppgiftsskyldigheter som föreslås i propositionen. Beredningsunderlag saknas dock för att, som *Kammarrätten i Göteborg* efterlyser, föreslå en sanktionsmöjlighet. Regeringen avser att följa i vilken

utsträckning myndigheterna får tillgång till uppgifter med stöd av uppgiftsskyldigheterna och utesluter inte att det framöver kan finnas skäl att återkomma i frågan om sanktioner. Prop. 2024/25:179

5.11 Följdändringar

Regeringens förslag: Hänvisningarna till 110 kap. 31 § socialförsäkringsbalken i lagen om sjuklön och lagen om handläggning av vissa ersättningar till den som tjänstgör inom totalförsvaret ska ändras med anledning av de ändringar som föreslås i socialförsäkringsbalken.

Utredningens förslag omfattar inte lagen (1991:1047) om sjuklön eller lagen (1991:1488) om handläggning av vissa ersättningar till den som tjänstgör inom totalförsvaret.

Remissinstanserna lämnar inga synpunkter som berör lagen om sjuklön eller lagen om handläggning av vissa ersättningar till den som tjänstgör inom totalförsvaret.

Skälen för regeringens förslag: Vid Försäkringskassans handläggning av vissa ärenden enligt lagen om sjuklön och ärenden om familjebidrag ska de uppgiftsskyldigheter som regleras 110 kap. 31 § första stycket SFB tillämpas (26 § lagen om sjuklön och 4 § lagen om handläggning av vissa ersättningar till den som tjänstgör inom totalförsvaret). I propositionen föreslås att nuvarande 110 kap. 31 § SFB ska delas upp i flera paragrafer. Mot bakgrund av detta föreslår regeringen följdändringar som syftar till att behålla innebörden av de nu gällande hänvisningarna.

6 Utökade möjligheter till uppgiftsinhämtning för kommunernas socialnämnder

6.1 En utökad uppgiftsskyldighet

Regeringens förslag: Det ska regleras särskilt att socialnämnderna ska ha rätt att hos Skatteverket ta del av uppgifter om enskilda i en arbetsgivardeklaration eller förenklad arbetsgivardeklaration.

Regeringens bedömning: De uppgifter som bör lämnas ut är uppgifter per betalningsmottagare i en arbetsgivardeklaration eller förenklad arbetsgivardeklaration, identifikationsuppgifter för den uppgiftsskyldige och betalningsmottagaren samt uppgift om den redovisningsperiod som deklarationen avser.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer i sak med regeringens förslag och bedömning. Utredningen föreslår inte att förenklad arbetsgivardeklaration särskilt ska anges i författningstexten.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser som yttrar sig över förslaget tillstyrker eller har inget att erinra mot förslaget, däribland flera

Prop. 2024/25:179 kommuner, *Ekonomistyrningsverket* och *Socialstyrelsen*. *Skatteverket* påtalar att myndigheten saknar lagstöd för, och inte har till uppgift att, säkerställa att uppgifterna som utbetalaren redovisar i individuppgifterna är korrekta utan att det måste göras av den mottagande aktören. *Karlstads kommun* anser att det behöver bli tydligt reglerat i vilka specifika situationer det kan anses vara lämpligt att ta del av fler uppgifter, jämfört med i dag, och att det exempelvis kan vara i ärenden där bidragsbrott eller felaktiga utbetalningar utreds. Vissa av remissinstanserna, däribland *Helsingborgs kommun*, *Trollhättans kommun*, *Stockholms kommun* och *Norrköpings kommun*, anser att kommunerna bör ges än mer långtgående befogenheter att hämta in uppgifter. *Göteborgs kommun* påpekar att även kommuner behöver kunna göra förfrågan om annan än den sökande och om juridiska personer samt få tillgång till uppgifter från banker och andra penninginrättningar. *Norrköpings kommun* anser att uppgiftsutlämnningen till socialnämnderna bör sker via systemet SSBTEK.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till ekonomiskt bistånd för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt. Den enskilde är skyldig att efter förmåga bidra till den egna försörjningen och måste utnyttja alla de möjligheter som normalt står till buds för att försörja sig själv. Har den enskilde egna tillgångar är utgångspunkten att dessa ska utnyttjas innan bistånd lämnas. Uppgifter om enskildas arbetsinkomster (inkomst av tjänst) är därmed av direkt betydelse för att socialnämnden ska kunna fatta ett korrekt beslut om ekonomiskt bistånd.

Tidigare studier uppskattar att två tredjedelar av alla felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd orsakas av att den sökande lämnar felaktiga uppgifter vid ansökan eller inte anmäler ändrade förhållanden. En vanlig anledning till fel är bl.a. oredovisade inkomster och förmögenheter (SOU 2019:59 Samlade åtgärder för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen Rapport 4 Läckaget i välfärdssystemen, del 1 Omfattningsstudier och bedömningar av felaktiga utbetalningar från vissa välfärdssystem s. 199–201). Det är enligt regeringen därför en otillräcklig ordning att förlita sig på de uppgifter som den enskilde lämnar. Socialnämnderna behöver kunna verifiera att uppgifter som den enskilde lämnar om sin arbetsinkomst stämmer.

Den 1 januari 2019 infördes en skyldighet för arbetsgivare att löpande lämna uppgifter till Skatteverket om utbetalda ersättningar för arbete och skatteavdrag per betalningsmottagare. Uppgifterna ska normalt lämnas månadsvis, till skillnad från tidigare då uppgifterna lämnats årligen i en kontrolluppgift. Syftet med den nya skyldigheten var att minska skattefusk och skatteundandragande genom att ge Skatteverket bättre underlag för skattebeslut och effektivisera kontrollverksamheten. I samband med att skyldigheten att lämna uppgifter löpande infördes gavs Försäkringskassan, Migrationsverket och Arbetsförmedlingen möjlighet att ta del av uppgifterna för vissa ändamål i syfte att förbättra myndigheternas effektivitet och kontroll (7, 8 b och 8 c §§ förordningen [2001:588] om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet). Regeringen delar *Helsingborgs kommuns* och *Karlstads kommuns* uppfattning att en mer

korrekt bedömning av ansökan om ekonomiskt bistånd kan göras om socialnämnderna, på motsvarande sätt som Försäkringskassan, Migrationsverket och Arbetsförmedlingen, har möjlighet att ta del av de uppgifter om inkomster som redovisas till Skatteverket månadsvis. Prop. 2024/25:179

Det bör införas en särskild bestämmelse om uppgiftsskyldighet

Bestämmelser om skattesekreteess finns i 27 kap. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL. Sekreteess gäller i verksamhet som avser bestämmande av skatt eller fastställande av underlag för bestämmande av skatt för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden (27 kap. 1 § första stycket OSL). Sekreteess gäller vidare i verksamhet som avser förande av eller uttag ur beskattningsdatabasen enligt lagen om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden som har tillförts databasen, s.k. databassekreteess (27 kap. 1 § andra stycket 1 OSL). Sekreteessen enligt 27 kap. 1 § OSL omfattar uppgifter om såväl den som är föremål för beskattning som tredje man vars förhållanden är berörda, och är enligt huvudregeln absolut, dvs. något skaderekvisit finns inte. De skattskyldigas långtgående plikt att lämna uppgifter om sina förhållanden har bedömts ge skyddsaspekten en särskild tyngd (prop. 1979/80:2 del A s. 256).

Trots sekretess ska Skatteverket enligt nuvarande reglering under vissa förutsättningar lämna uppgifter till socialnämnderna. Av 3 § lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen följer att Skatteverket ska lämna en underrättelse till en kommun om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp. Av underrättelsen ska det framgå vilka omständigheter som ligger till grund för antagandet att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp (4 §). Underrättelseskyldigheten gäller dock enbart efter att förmånen eller stödet har beslutats.

Vidare följer av 2 § lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet att Skatteverket ska lämna en uppgift som myndigheten förfogar över till en kommun om uppgiften behövs i kommunens författningsreglerade verksamhet för att säkerställa korrekta beslutsunderlag för att förebygga, förhindra, upptäcka eller utreda felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Denna uppgiftsskyldighet gäller, till skillnad från underrättelseskyldigheten enligt lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, även innan beslut. I förarbetena anges att uppgiftsskyldigheten omfattar även uppgifter som behövs för att kontrollera riktigheten i en uppgift som ska läggas eller har lagts till grund för ett beslut om en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd, t.ex. en uppgift om en enskilds inkomster. Avgörande för om en uppgift ska anses behövas för det syftet är att uppgiften ger en tydlig indikation på om en uppgift i beslutsunderlaget är felaktig (prop. 2023/24:85 s. 88). En uppgift som omfattas av sekretess ska dock inte lämnas ut om övervägande skäl talar för att det intresse som

Prop. 2024/25:179 sekretessen ska skydda har företrädare framför intresset av att uppgiften lämnas ut. Kravet på övervägande skäl ger uttryck för att behovet av att säkerställa korrekta beslutsunderlag i regel väger tyngre än andra intressen. Det finns med andra ord en presumtion för uppgiftsutlämnande. Bestämmelsen hindrar inte att uppgiftsutbytet sker rutinemässigt.

Det kan mot denna bakgrund anföras att det redan finns ett rättsligt stöd för socialnämnderna att hos Skatteverket rutinemässigt inhämta uppgifter om enskilda i en arbetsgivardeklaration eller förenklad arbetsgivardeklaration. Samtidigt öppnar regeringen fortsatt för uppgiftsskyldighet som reglerar utlämnande av vissa specifika kategorier av uppgifter. Om det finns en annan sådan uppgiftsskyldighet, ska uppgifter i första hand lämnas på det sätt som är föreskrivet i enlighet med den skyldigheten (jfr prop. 2023/24:85 s. 88). Det finns därmed utrymme för mer specifika bestämmelser om uppgiftsskyldighet. Genom att föreskriva en specifik uppgiftsskyldighet tar lagstiftaren ställning till både mottagarens behov av en viss uppgiftskategori och om intresset av att mottagaren tar del av uppgifterna väger över intresset av att uppgifterna inte lämnas vidare. Socialnämnderna har dessutom rätt att ta del av sådana uppgifter som omfattas av uppgiftsskyldigheten enligt 11 kap. 11 b § socialtjänstlagen med direktåtkomst. Direktåtkomst förutsätter att sekretess inte hindrar att en myndighet tar del av uppgifterna. En sammanhållen reglering av socialnämndernas möjligheter att ta del av uppgifter från Skatteverket skapar därmed både tydlighet och goda förutsättningar för en enhetlig tillämpning. Det bör enligt regeringen därför särskilt regleras att socialnämnderna har rätt att hos Skatteverket ta del av uppgifter om enskildas inkomst av tjänst.

Uppgifter som bör omfattas av den utökade uppgiftsskyldigheten

I 26 kap. skatteförfarandelagen (2011:1244), förkortad SFL, finns bestämmelser om skattedeklarationer och vilka uppgifter som samtliga skattedeklarationer ska innehålla. Skattedeklaration är ett samlingsnamn för fem olika skattedeklarationer, nämligen arbetsgivardeklaration, förenklad arbetsgivardeklaration, mervärdesskattedeklaration, punkt-skattedeklaration och särskild skattedeklaration (26 kap. 3–9 §§ SFL).

Skattedeklaration ska lämnas bl.a. av den som är skyldig att göra skatteavdrag eller betala arbetsgivaravgifter eller som har gjort ett skatteavdrag utan att vara skyldig att göra det (26 kap. 2 § 1 SFL). Skattedeklaration ska också lämnas av den som betalar ut ersättning som är underlag för statlig ålderspensionsavgift (26 kap. 2 § 8 SFL). Skatteavdrag, arbetsgivaravgifter och ersättning som är underlag för statlig ålderspensionsavgift enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift ska redovisas i en arbetsgivardeklaration. Den som är registrerad ska lämna arbetsgivardeklaration för varje redovisningsperiod. En redovisningsperiod omfattar en kalendermånad. En skattedeklaration behöver inte lämnas om det varken finns skatteavdrag, arbetsgivaravgifter eller ersättning som är underlag för statlig ålderspensionsavgift att redovisa för en viss redovisningsperiod (26 kap. 3 och 10 §§ SFL). Om en fysisk person eller ett dödsbo har betalat ut ersättning för arbete till en annan fysisk person kan i stället en förenklad arbetsgivardeklaration lämnas. En förenklad arbetsgivardeklaration lämnas för varje

betalningsmottagare och enbart för redovisningsperioder då ersättning har betalats ut (26 kap. 4 § SFL). Prop. 2024/25:179

Samtliga skattedeklarationer ska innehålla nödvändiga identifikationsuppgifter för den uppgiftsskyldige, uppgifter om den redovisningsperiod som redovisning lämnas för och de ytterligare uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna beräkna och kontrollera skatten och avgifterna (26 kap. 18 § SFL). Vad som är nödvändiga identifikationsuppgifter anges i 6 kap. 1 § skatteförfarandeförordningen (2011:1261). En arbetsgivardeklaration ska, förutom i vissa undantagsfall, även innehålla uppgifter för varje betalningsmottagare, dvs. på individnivå. Identifikationsuppgifter ska lämnas för betalningsmottagaren, dvs. namn, personnummer, samordningsnummer eller organisationsnummer och postadress. Vidare ska uppgift lämnas för varje betalningsmottagare om den ersättning för arbete som utbetalaren är skyldig att göra skatteavdrag för, skatteavdragets belopp, den ersättning som utbetalaren är skyldig att betala arbetsgivaravgifter för, ersättning som är underlag för statlig ålderspensionsavgift enligt lagen om statlig ålderspensionsavgift och avdrag (26 kap. 18–20 §§ SFL). Om en uppgift avseende en viss betalningsmottagare som har lämnats i en arbetsgivardeklaration är felaktig, ska den deklarations-skyldige snarast ändra uppgiften. Om en uppgift saknas, ska den deklarationsskyldige snarast genom tillägg lämna de uppgifter som behövs (26 kap. 40 § SFL).

Skatteverket har i dag enligt förordningen om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet en uppgiftsskyldighet som innebär att uppgifter från beskattningsdatabasen, bl.a. uppgifter i arbetsgivardeklarationer och förenklade arbetsgivardeklarationer, ska lämnas till Försäkringskassan, Migrationsverket, Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna (7 och 8 b–8 d §§ förordningen om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet). Uppgifterna används av mottagarna för att utreda rätten till en förmån eller för att förebygga och motverka felaktiga utbetalningar.

De uppgifter som socialnämnderna bedöms behöva är uppgifter som arbetsgivare redovisar varje månad till Skatteverket i form av utbetalda ersättningar, avdragen skatt och arbetsgivaravgifter. Av den anledningen anser regeringen att det är lämpligt att uppgiftsskyldigheten bör preciseras enligt följande:

- uppgifter per betalningsmottagare i en sådan arbetsgivardeklaration eller förenklad arbetsgivardeklaration som avses i 26 kap. skatteförfarandelagen,
- identifikationsuppgifter för den uppgiftsskyldige och betalningsmottagaren, och
- uppgifter om den redovisningsperiod som deklarationen avser.

Förslaget innebär därmed att den uppgiftsskyldighet som Skatteverket har i förhållande till socialnämnderna utökas med ytterligare uppgifter, vilket tillstyrks av flera kommuner och *Ekonomistyrningsverket*. *Socialstyrelsen* gör bedömningen att förslaget möjligen kan underlätta för socialtjänsten att förebygga felaktiga utbetalningar. Regeringen kan konstatera att uppgifter ur arbetsgivardeklarationen fyller en viktig funktion för att förebygga felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd och för att möjliggöra att fler beslut om ersättning blir korrekta från början (jfr prop.

Prop. 2024/25:179 2023/24:85 s. 81). I sitt remissvar pekar *Skatteverket* på att principen om att den källa som förfogar över en uppgift också har huvudansvaret och befogenheterna för att säkerställa att uppgiften är korrekt, inte avser individuppgifter inkomna till Skatteverket eftersom Skatteverket inte har till uppgift att säkerställa att uppgifterna som utbetalaren redovisar i individuppgifterna är korrekta. Enligt regeringens mening är dock en sådan uppgift en stark indikation på att den enskilde uppbär arbetsinkomst, även om uppgiften inte är fastställd av Skatteverket och det är den mottagande aktören som själv ska bedöma uppgifternas tillförlitlighet.

En socialnämnd får ha direktåtkomst till uppgifter om en fysisk persons identitet, medborgarskap, bosättning och familjeförhållanden, underlag för fastställande av skatter och avgifter och bestämmande av skatter och avgifter (2 kap. 8 a § lagen om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet). De uppgifter som nu föreslås omfattas av uppgiftsskyldigheten kan således lämnas med direktåtkomst. Socialnämnderna bör även kunna få åtkomst till de ytterligare uppgifterna genom SSBTEK (avsnitt 4.3), som *Norrköpings kommun* anser bör användas för uppgiftsutlämningen.

Karlstads kommun anser att det finns risker med att ta del av mer uppgifter än nödvändigt för att bedöma rätten till bistånd och att det därför tydligt behöver anges i vilka specifika situationer det kan anses vara lämpligt att socialnämnden tar del av uppgifter från arbetsgivardeklarationen för att bedöma rätten till bistånd. Regeringen instämmer med Karlstads kommun i att enbart nödvändiga uppgifter ska inhämtas. Förslaget innebär att socialnämnderna ges utökade möjligheter att inhämta uppgifter från Skatteverket. Uppgifterna som socialnämnderna ska kunna hämta in från Skatteverket omfattar enbart uppgifter som socialnämnderna redan i dag hämtar in från den enskilda själv inför bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd. Det är således inga nya kategorier av uppgifter som ska hämtas in. Socialnämnderna får vidare enbart behandla personuppgifter när det är nödvändigt (6 § lagen [2001:454] om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten). Regeringen kan konstatera att det är viktigt att socialnämnderna har möjlighet att förebygga och motverka felaktiga utbetalningar och bedömer därför att det inte är lämpligt att inskränka möjligheten att ta del av uppgifter från arbetsgivardeklarationen till endast i ärenden där bidragsbrott eller felaktiga utbetalningar utreds. En integritets- och proportionalitetsanalys finns i avsnitt 8.

Flera remissinstanser efterfrågar motsvarande utredningsmöjligheter för kommuner som föreslås i avsnitt 5.2 och 5.3. Regeringen kan konstatera att det inom ramen för det här lagstiftningsärendet saknas beredningsunderlag för att ge kommuner sådana utredningsmöjligheter.

Hur uppgiftsskyldigheten bör regleras

Det finns i dag i 11 kap. 11 b § första stycket socialtjänstlagen (2001:453) en bestämmelse som ger socialnämnderna rätt att hos Skatteverket ta del av uppgifter om enskilda som avser inkomstslaget kapital enligt inkomstskattelagen (1999:1229) eller återbetalning av skatt enligt skatteförfarandelagen (2011:1244). Regeringen bedömer att det är lämpligt att den nya uppgiftsskyldigheten läggs in i samma bestämmelse. I 11 kap.

11 b § andra stycket socialtjänstlagen anges att regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas ut. Sådana föreskrifter meddelas i 6 § förordningen (2008:975) om uppgiftsskyldighet i vissa fall enligt socialtjänstlagen.

I propositionen En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter (prop. 2024/25:89) som beslutades av regeringen den 23 januari 2025, föreslås att en ny socialtjänstlag ska ersätta den nuvarande socialtjänstlagen. Bestämmelsen som i dag finns i 11 kap. 11 b § i socialtjänstlagen, föreslås överföras i närmast oförändrad lydelse till 15 kap. 12 § i den nya socialtjänstlagen (2025:400), förkortad nya SoL. Den uppgiftsskyldighet som föreslås för Skatteverket till socialnämnderna i förevarande proposition bör enligt regeringen därför placeras i 15 kap. 12 § första stycket i nya SoL. Regeringen bedömer, i motsats till utredningen, att det är lämpligt att förtydliga i lagtext att uppgiftsskyldigheten även inkluderar förenklade arbetsgivardeklarationer. Regeringen bedömer vidare att det är lämpligt att det i 6 § förordningen om uppgiftsskyldighet i vissa fall enligt socialtjänstlagen uttryckligen anges att uppgiftsskyldigheten omfattar uppgifter per betalningsmottagare i en arbetsgivardeklaration eller förenklad arbetsgivardeklaration, identifikationsuppgifter för den uppgiftsskyldige och betalningsmottagaren samt uppgift om den redovisningsperiod som deklarationen avser. Regeringen gör bedömningen att den nu föreslagna uppgiftsskyldigheten inte leder till något behov av ytterligare författningsändringar.

6.2 Sekretess för uppgifter inhämtade med stöd av socialtjänstlagen

Regeringens bedömning: De uppgifter som inhämtas om enskildas inkomst av tjänst från Skatteverket kommer att omfattas av sekretess.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har yttrat sig särskilt om sekretesskydd för uppgifterna som föreslås få hämtas in.

Skälen för regeringens bedömning: I 26 kap. 1 § OSL regleras att sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Med socialtjänst avses verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst, verksamhet enligt den särskilda lagstiftningen om vård av unga och av missbrukare utan samtycke, och verksamhet som i annat fall enligt lag handhas av socialnämnd eller av Statens institutionsstyrelse.

Förslaget om en utökad uppgiftsskyldighet innebär en skyldighet för Skatteverket att lämna ut uppgifter som avser enskildas ekonomi. Sådana uppgifter i Skatteverkets beskattningsdatabas omfattas av absolut sekretess (27 kap. 1 § OSL). För att Skatteverket ska kunna lämna ut dessa uppgifter måste det finnas ett tillräckligt sekretesskydd hos socialnämnderna för att säkerställa skydd för individens integritet och för att förhindra att känslig information om en person sprids oavsiktligt. Ett

sådant sekretesskydd är enligt regeringen avgörande för att undvika skada eller kränkning av den enskildes rättigheter och för att förhindra att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada. Uppgifter som inhämtas med stöd av den nya uppgiftsskyldigheten kommer att användas i socialnämndernas handläggning av ärenden om ekonomiskt bistånd, vilken omfattas av lagstiftningen om socialtjänst. En uppgift om en persons ekonomi omfattas av begreppet enskilds personliga förhållanden (prop. 1979/80:2 del A, s. 84). Regeringen konstaterar därför att de inhämtade uppgifterna kommer att omfattas av befintlig sekretessreglering.

Den föreslagna uppgiftsskyldigheten innebär att uppgifter som redan i dag lämnas ut till Försäkringskassan, Migrationsverket, Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna också kommer att lämnas till socialnämnderna. Enligt befintlig reglering gäller ett s.k. omvänt skaderekvisit för uppgifter om en enskilds personliga förhållanden, vilket innebär att det finns en presumtion för sekretess för uppgifterna hos socialnämnderna. Det är ett lägre sekretesskydd än vad som gäller för uppgifterna hos Skatteverket. Regeringen noterar emellertid att motsvarande uppgifter hos Försäkringskassan, Migrationsverket, Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassor i vissa fall ges ett lägre sekretesskydd än vad som blir fallet inom socialnämndernas verksamhet. Med beaktande av detta, och med hänsyn till att uppgiftsskyldigheten syftar till att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, anser regeringen att ett något svagare sekretesskydd för uppgifterna kan godtas. Regeringen bedömer sammantaget att uppgifterna kommer att få ett tillräckligt gott skydd genom den befintliga socialtjänstsekretessen och att något kompletterande sekretesskydd inte är nödvändigt.

7 Ett utökat sekretesskydd för uppgifter om en enskilds affärs- eller driftförhållanden

Regeringens förslag: Sekretess ska gälla i verksamhet som avser förmåner enligt socialförsäkringsbalken eller andra förmåner och ersättningar som enligt lag eller förordning eller särskilt beslut av regeringen handläggs av Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs.

För sådan uppgift i en allmän handling ska sekretessen gälla i högst tjugo år.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Vårdföretagarna* påpekar vikten av att uppgifter som kan vara känsliga ur ett företagsperspektiv omfattas av sekretess. Det finns enligt *Vårdföretagarna* en risk för att oseriösa aktörer kan använda sådant som kan uppfattas som företagshemligheter för att skaffa sig fördelar gentemot andra aktörer. *Pensionsmyndigheten* anser att det inte är

tydligt att uppgifter som rör olovliga transaktioner efter en enskilds död omfattas av 28 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, eller den föreslagna bestämmelsen.

Skälen för regeringens förslag: I avsnitt 5 föreslås utökade skyldigheter för myndigheter och vissa privata aktörer att lämna uppgifter om bl.a. juridiska personer till Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket. Uppgifterna kan avse t.ex. ett företags ekonomi och omsättning, personal, lokaler, tillstånd att bedriva verksamhet och utförda åtgärder (avsnitt 5.1). Enligt 110 kap. 34 a § SFB ska dessutom Skatteverket på Försäkringskassans begäran lämna sådana uppgifter om dem som bedriver yrkesmässig verksamhet med personlig assistans som behövs för Försäkringskassans kontroll av användningen av assistansersättning. Uppgiftsskyldigheten enligt 110 kap. 34 a § SFB är inte begränsad till ärenden hos Försäkringskassan eftersom en sådan begränsning kan omöjliggöra systematiska kontroller (prop. 2012/13:1 utg.omr. 9 avsnitt 7.16.3). Uppgifter om juridiska personer som lämnas till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten kan, som *Vårdföretagarna* påpekar, vara känsliga ur ett företagarperspektiv.

Enligt 28 kap. 1 § OSL gäller sekretess hos Försäkringskassan, Fondtorgsnämnden, Pensionsmyndigheten och domstol för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i ett socialförsäkringsärende. Med uttrycket enskild avses såväl fysiska som juridiska personer, och även uppgift om en fysisk persons ekonomi kan falla in under begreppet personliga förhållanden. Juridiska personer anses dock inte ha några personliga förhållanden (prop. 1979/80:2 Del A s. 84 och 190). Uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden i ett ärende om arbetsskadeförsäkring omfattas enligt 28 kap. 4 § OSL av sekretess om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs. Hos Försäkringskassan gäller vidare sekretess enligt 30 kap. 23 § OSL för uppgift om bl.a. en enskilds affärs- eller driftförhållanden i sådan verksamhet som avser arbetsplatsinriktad rehabiliteringsstöd om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs (9 § offentlighets- och sekretessförordningen [2009:641] och punkt 142 i bilagan till förordningen). I övrigt omfattas uppgifter om juridiska personer inte av sekretess i Försäkringskassans respektive Pensionsmyndighetens verksamheter i fråga om förmåner och ersättningar.

Rätten att ta del av allmänna handlingar får begränsas endast om det krävs med hänsyn till vissa intressen (2 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen, förkortad TF). Regeringen bedömer att ett sekretesskydd hos Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten för uppgifter om en enskilds affärs- eller driftförhållanden är påkallat med hänsyn till skyddet för enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden (2 kap. 2 § första stycket 6 TF). När det övervägs att införa en ny sekretessbestämmelse i OSL ska det alltid göras en avvägning mellan sekretessintresset och insynsintresset (prop. 1979/80:2 Del A s. 75 och 76). Sedan tidigare har samma intresse av skydd bedömts motivera sekretess för uppgifter om en enskilds affärs- eller driftförhållanden i ärenden om arbetsskadeförsäkring. En utökad möjlighet att inhämta uppgifter om juridiska personer i samtliga ärendeslag hos Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten kan förväntas leda till att

uppgifter, motsvarande de som förekommer i ärenden om arbetsskade-försäkring, kan komma att hanteras inom ramen för många olika ärendeslag. Uppgifterna kan inhämtas av myndigheterna utan att den juridiska personen har någon form av partsställning eller liknande roll i ett ärende och kan även vara av sådan karaktär att de kan negativt påverka konkurrensförhållanden mellan den juridiska person som uppgifterna avser och andra aktörer om uppgifterna får spridning. För att förhindra negativa konsekvenser av en utökad uppgiftsskyldighet är det enligt regeringen därför angeläget att även utöka nuvarande sekretesskydd. Intresset av skydd för dessa uppgifter väger enligt regeringen därmed över det insynsintresse som finns vad gäller tillämpningen av social-försäkringen.

Uppgifter om juridiska personer kan lämnas i kontrollsyrte även utanför ramen för ett ärende (jfr 110 kap. 34 a § SFB) och sekretessen bör därför inte begränsas till att gälla enbart i socialförsäkringsärenden. Ett rakt skaderekvisit har bedömts tillgodose balansen mellan det påtagliga behovet av att skydda enskildas uppgifter hos de myndigheter som handlägger ärenden om socialförsäkring och det beaktansvärda offentlighetsintresse som finns vad gäller tillämpningen av social-försäkringen (jfr prop. 1979/80:2 del A s. 189 och 190). Regeringen anser att det inte finns skäl att tillämpa ett annat skaderekvisit i fråga om uppgifter om juridiska personer, och föreslår därför att sekretess ska gälla i verksamhet som avser förmåner enligt socialförsäkringsbalken eller andra förmåner och ersättningar som enligt lag eller förordning eller särskilt beslut av regeringen handläggs av Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs. Sekretessen bör, i likhet med vad som gäller för uppgifter om enskildas affärs- eller driftförhållanden i ärenden om arbetsskade-försäkring, gälla i högst tjugo år (jfr prop. 1979/80:2 del A s. 87).

Pensionsmyndigheten framhåller behovet av skydd för uppgifter efter det att en enskild har avlidit. Regeringen konstaterar att, utöver det skydd för uppgifter om enskildas affärs- eller driftförhållanden som föreslås, kan uppgifter om dödsbodelägare och andra fysiska personer som utför banktransaktioner som avser en avliden person, vara sådana uppgifter om en enskilds personliga förhållanden som omfattas av sekretess enligt 28 kap. 1 § OSL. Sekretess enligt samma bestämmelse kan vidare omfatta uppgifter om en avliden om ett röjande av uppgifterna kan anses kränka den frid som bör tillkomma den avlidne eller om den avlidnes närstående kan anses lida men (prop. 1979/80:2, del A, s. 84 och 85, NJA 1987 s. 724 och RÅ 2007 ref. 16).

8 Samlad integritets- och proportionalitetsanalys

Regeringens bedömning: Den personuppgiftsbehandling som möjliggörs av förslagen i propositionen utgör en proportionerlig

inskränkning av det skydd för den personliga integriteten som finns i regeringsformen och den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Förslagen är förenliga med kravet på proportionalitet i EU:s dataskyddsförordning.

Förslagen medför inte behov av någon ytterligare reglering i dataskyddsrättsligt hänseende.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser instämmer i bedömningen eller har inget att invända mot den. *Karlstads kommun, Kävlinge kommun, Norrköpings kommun, Migrationsverket, Intressegruppen för assistansberättigade, Tjänstemännens centralorganisation* och *Statskontoret* framhåller risker för den personliga integriteten. Även *Sveriges Tandhygienistförening* lyfter vikten av att begränsa insamlingen av skyddsvärda uppgifter och inte göra uppgiftsinhämtningen mer omfattande än behovet. *Svenskt Näringsliv* påpekar att en utökad uppgiftsinhämtning måste vägas mot enskildas personliga integritet men delar utredningens bedömning att den föreslagna uppgiftsinhämtningen står i proportion till det ingrepp i den personliga integriteten som behandlingen av personuppgifterna kan innebära. *Förvaltningsrätten i Linköping* efterfrågar en mer fördjupad analys av effekterna av en utökad uppgiftsinhämtning med hänsyn till att det medför stora ingrepp i den personliga integriteten. *Institutet för mänskliga rättigheter* uppmärksammar det breda lagstiftningsarbete som pågår och framhåller de risker för kumulativa effekter det kan innebära som i sin tur kan leda till kränkningar av den enskildes mänskliga rättigheter. *Svenska Bankföreningen* påpekar att det vid Utbetalningsmyndigheten ska inrättas ett integritetsskyddsråd. *Integritetsskyddsmyndigheten* framför inga synpunkter på förslagen om utredningsbefogenhet och uppgiftsskyldighet.

Skälen för regeringens bedömning

De föreslagna uppgiftsskyldigheterna kan leda till betydande intrång i den personliga integriteten

I regeringsformens, förkortad RF, målsättningsstadgande i 1 kap. 2 § första stycket slås det fast att den offentliga makten ska utövas med respekt för den enskilda människans frihet och värdighet. Vidare anges i dess fjärde stycke att det allmänna bl.a. ska värna den enskildes privatliv och familjeliv. Grundläggande bestämmelser till skydd för den personliga integriteten som gäller i förhållandet mellan enskilda och staten finns i 2 kap. RF. Av 2 kap. 6 § andra stycket RF framgår att var och en gentemot det allmänna är skyddad mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Begreppet enskildas personliga förhållanden har samma innebörd som i sekretesslagstiftningen och avser alltså bl.a. namn och andra identifikationsuppgifter, adress, familjeförhållanden, hälsa, fotografisk bild, uppgift om anställning och en persons ekonomi (propositionen En reformerad grundlag [prop. 2009/10:80] s. 177).

Vid bedömningen av om en åtgärd innebär kartläggning ska åtgärdens effekter snarare än det huvudsakliga syftet med åtgärden beaktas

Prop. 2024/25:179 (prop. 2009/10:80 s. 180–182). Behandling av sådana uppgifter som läggs till grund för Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens beslut kan anses innebära en kartläggning av enskildas personliga förhållanden enligt regeringsformen (jfr prop. 2023/24:29 s. 41). Uppgifterna avser enskilda i livets alla faser och rör både privatliv och arbetsliv. Vid kontroll och verifiering av sådana uppgifter inhämtas ytterligare uppgifter om de enskilda, vilket bidrar till en utökad kartläggning. Med hänsyn till att det kan handla om uppgifter av integritetskänslig karaktär och att uppgifterna inhämtas i syfte att användas för kontroller får det integritetsintrång som uppgiftsinhämtningen medför också kunna anses som betydande i den mening som avses i regeringsformen (jfr prop. 2009/10:80 s. 183 och 184).

Skyddet för den personliga integriteten är inte absolut och kan under vissa förutsättningar begränsas med hänsyn till andra motstående intressen. En begränsning, som måste ske genom lag (2 kap. 20 § RF), får dock göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle och får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den (2 kap. 21 § RF). Vid en begränsning ska det därför göras en proportionalitetsbedömning där integritetsriskerna vägs mot intresset av åtgärden. En åtgärd är bara tillåten om fördelarna med den står i rimlig proportion till nackdelarna.

Behandling av uppgifter berör vidare rätten till respekt för privatlivet enligt artikel 8.1 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, här benämnd Europakonventionen. Enligt denna artikel har var och en rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Europakonventionen gäller som svensk lag (lagen [1994:1219] om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna). Enligt 2 kap. 19 § RF får inte lag eller annan föreskrift meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen. Enligt artikel 8.2 i Europakonventionen får rätten till skydd för privatlivet inte inskränkas annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till den nationella säkerheten, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välbefinnande eller till förebyggande av oordning eller brott eller skydd för hälsa eller moral eller för andra personers fri- och rättigheter. Av Europadomstolens praxis framgår att laglighetskriteriet bl.a. innebär att den nationella författningen måste uppfylla vissa minimikrav i fråga om kvalitet och tydlighet. Reglerna ska vara tillräckligt tydliga för att tillämpningen ska vara förutsebar, och de ska vara allmänt tillgängliga. Kravet att ett ingripande ska vara nödvändigt i ett demokratiskt samhälle innebär att det ska finnas ett angeläget samhällsbehov av åtgärden i fråga. I det ligger bl.a. en begränsning som innebär att åtgärden inte får gå längre än vad som är nödvändigt med beaktande av proportionalitetsprincipen, dvs. den ska stå i rimlig relation till det intresse som åtgärden är avsedd att tillgodose. Vid denna avvägning har staterna ett visst handlingsutrymme att inom rimliga gränser avgöra vilka åtgärder som kan anses nödvändiga för att tillgodose det eftersträfvade ändamålet (jfr bl.a. dom av den 4 december 2008, S och Marper mot Förenade kungariket, ECHR 2008 1581 och dom av den 4 juli 2023, Glukhin mot Ryssland, ECHR 2023:206).

För att det ska vara motiverat att införa utökade möjligheter till uppgiftsinhämtning måste alltså behovet av uppgifterna väga tyngre än

den enskildes intresse av skydd för den personliga integriteten. För att en proportionalitetsbedömning ska kunna göras behöver det göras en sådan kartläggning av effekterna av uppgiftsinhämtningen och riskerna för intrång i den personliga integriteten som *Förvaltningsrätten i Linköping* efterfrågar.

En utökad inhämtning av personuppgifter medför integritetsrisker

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten hanterar stora mängder personuppgifter. Det rör sig bl.a. om känsliga personuppgifter, framför allt uppgifter om hälsa, men även uppgifter om enskildas ekonomiska förutsättningar och levnadsomständigheter. Uppgifterna kan röra barn, vilket kan medföra särskilda integritetsrisker (jfr skäl 38 till EU:s dataskyddsförordning). För behandling av känsliga personuppgifter gäller särskilda begränsningar. Ekonomiska uppgifter är inte s.k. känsliga personuppgifter, men kan vara integritetskänsliga på så sätt att de kan kartlägga en individ. Uppgifter om kontotransaktioner kan t.ex. visa vilken inkomst personen har, vilka inköp personen gör och var personen befinner sig geografiskt.

Även socialnämnderna hanterar känslig information om enskilda. Uppgifterna kan, i likhet med vad som gäller för uppgifter hos Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten, avse allt från hälsa till ekonomiska förutsättningar och levnadsomständigheter.

En utökad möjlighet att inhämta personuppgifter i syfte att kontrollera och verifiera uppgifter som den sökande lämnar, medför ytterligare behandling av personuppgifter. När stora mängder personuppgifter samlas in, ges möjlighet till kontroll över och kartläggning av individer. Även personuppgifter som normalt uppfattas som relativt harmlösa eller är av mindre känslig karaktär kan tillsammans skapa en integritetskänslig sammanställning av uppgifter om en person. Som flera remissinstanser framhåller medför förslagen i propositionen därmed risker för den personliga integriteten.

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten föreslås ges möjlighet att i ökad utsträckning inhämta uppgifter från bl.a. myndigheter, arbetsgivare och banker. Socialnämnderna föreslås ges möjlighet att inhämta uppgifter i arbetsgivardeklarationen hos Skatteverket. När myndigheter hämtar in personuppgifter som ursprungligen samlats in eller upprättats av andra personuppgiftsansvariga, sker myndigheternas behandling för ett annat ändamål än det som de ursprungligen samlades in för. Det innebär i sig en integritetsrisk eftersom den registrerade inte alltid kan förväntas förutse behandlingen och därmed kan ha svårt att bedöma risker med behandlingen. Det kan också vara svårt för den registrerade att behålla kontrollen över sina uppgifter. Denna risk blir särskilt påtaglig om de inhämtade uppgifterna rör någon som inte, i egenskap av sökande, har direkt kontakt med myndigheten. Den aktör som får en förfrågan kommer dessutom att få kännedom om att den enskilde på något sätt är föremål för en utredning hos Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten. Det kan för den enskilde uppfattas som känsligt att exempelvis dennes arbetsgivare eller hyresvärd får tillgång till sådan information.

När personuppgifter lämnas mellan personuppgiftsansvariga, får fler personuppgiftsansvariga och enskilda användare åtkomst till uppgifterna.

Prop. 2024/25:179 En stor spridning av personuppgifter utgör i sig en integritetsrisk. Ju fler personer som kan ta del av uppgifterna desto större blir riskerna för otillåten och kränkande hantering. Det finns också en risk att myndighetens personal eller användare av it-systemen kan ta del av mer information än vad de behöver för att kunna utföra sina arbetsuppgifter, vilket också ökar risken för otillåten behandling, obehörigt röjande och andra former av missbruk.

Det finns risk för att myndigheterna genom en personuppgiftsincident förlorar kontrollen över uppgifterna. De uppgifter som omfattas av den föreslagna utökade uppgiftshämtningen utgör i sådant fall en mindre delmängd av myndigheternas totala uppgiftssamling. Vid förlorad kontroll över uppgifterna skulle de kunna komma i utomstående händer och användas för exempelvis övervakning, kartläggning av enskildas personliga förhållanden, negativ särbehandling eller för att utsätta de registrerade för fara eller kränkningar.

Rättslig grund för behandling av personuppgifter

Uppgifter som direkt eller indirekt kan kopplas till en fysisk person är personuppgifter (artikel 4.1 i Europaparlamentets och rådets förordning [EU] 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG [allmän dataskyddsförordning], benämnd EU:s dataskyddsförordning). För att behandling av personuppgifter ska vara tillåten, krävs att någon av de rättsliga grunder som anges i artikel 6 i EU:s dataskyddsförordning är tillämplig. Av särskilt intresse för myndigheters verksamhet är artikel 6.1 c som gäller när behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige och artikel 6.1 e som gäller när behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning.

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten får behandla personuppgifter för de ändamål som anges i 114 kap. 8 § socialförsäkringsbalken, förkortad SFB. Ändamålen omfattar bl.a. behandling som är nödvändig för att tillgodose behovet av det underlag som krävs för att den registrerades eller någon annans rättigheter eller skyldigheter i fråga om förmåner och ersättningar ska kunna bedömas eller fastställas, för att handlägga ärenden och för att vidta kontrollåtgärder som syftar till att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. Dessa ändamål är tillämpliga vid behandling av personuppgifter som är en följd av inhämtning av uppgifter som är nödvändig för handläggningen av ärenden och vid kontroller. Ändamålen ger uttryck för uppgifter som Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten utför till följd av uppdrag i myndigheternas instruktioner, regleringsbrev, specifika regeringsuppdrag, myndighetsförordningen och verksamhetsspecifika lagstiftningar, bl.a. socialförsäkringsbalken och är därmed generell uppgifter av allmänt intresse (jfr prop. 2023/24:29 s. 39). Behandling av personuppgifter kan även ske med anledning av en rättslig förpliktelse eller som led i myndighetsutövning.

Socialnämnderna får behandla personuppgifter om behandlingen är nödvändig för handläggning av ärenden om bistånd (6 § lagen [2001:454] om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten och 12 § 1 förordningen [2001:637] om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten). Behandling av personuppgifter för ändamålet är en uppgift av allmänt intresse och sker också som ett led i myndighetsutövning. Den rättsliga grunden finns fastställd i socialtjänstlagen som bl.a. reglerar förutsättningarna för beviljande av ekonomiskt bistånd (jfr prop. 2017/18:171 s. 83).

Skatteverket får enligt lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet behandla personuppgifter som behandlas för primära ändamål, för att tillhandahålla information som behövs i författningsreglerad verksamhet hos någon annan än Skatteverket i syfte att utgöra underlag för beräkning, beslut och kontroll i fråga om förmån, bidrag och andra stöd (1 kap. 5 § 1 c) eller för att fullgöra uppgiftslämnande som sker i överensstämmelse med lag eller förordning (1 kap. 5 § 3). Det föreslagna utlämnandet av uppgifter till socialnämnderna får anses vara en uppgift av allmänt intresse, såväl som en rättslig förpliktelse (prop. 2017/18:95 s. 45). Den aktuella grunden för behandlingen kommer att vara fastställd i den nationella rätten på det sätt som krävs enligt artikel 6.3 och 6.4 i EU:s dataskyddsförordning genom de föreslagna bestämmelserna om uppgiftsskyldighet, som bedöms utgöra en nödvändig och proportionell åtgärd i ett demokratiskt samhälle i syfte att säkerställa en medlemsstats viktiga mål om social trygghet. På motsvarande sätt kommer den behandling av personuppgifter som aktualiseras vid övriga myndigheter och privata aktörer med anledning av de föreslagna uppgiftsskyldigheterna att ske med stöd av en rättslig förpliktelse. Den rättsliga förpliktelsen kommer att vara fastställd i den nationella rätten genom bestämmelserna om uppgiftsskyldighet.

Det finns sammanfattningsvis en tillämplig rättslig grund för behandling av de personuppgifter som föreslås inhämtas av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och kommunernas socialnämnder i syfte att kontrollera och verifiera sökandens uppgifter. Förslagen medför inte behov av någon ytterligare reglering av den rättsliga grunden i dataskyddsrättsligt hänseende.

Skyddsåtgärder och sekretessbestämmelser minskar riskerna med ökad personuppgiftsbehandling

Riskerna med behandlingen av personuppgifter kan begränsas genom olika skyddsåtgärder. För behandling av personuppgifter inom ramen för förmånsverksamheten hos Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten gäller vissa skyddsåtgärder enligt 114 kap. SFB. Kapitlet innehåller bestämmelser om ändamål som anger en ram för tillåten behandling av personuppgifter samt begränsningar av behandling av känsliga personuppgifter, sökbegränsningar, begränsning av tillgången till personuppgifter, begränsning av direktåtkomst och krav på gallring. Även socialnämndernas behandling av personuppgifter begränsas av skyddsåtgärder. Av lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten följer exempelvis krav på begränsningar av behörighet för åtkomst till personuppgifter och en huvudregel om förbud mot att känsliga person-

Prop. 2024/25:179 uppgifter eller uppgifter i övrigt om ömtåliga personliga förhållanden tas in i sammanställningar av personuppgifter.

Utöver de skyddsåtgärder som följer av de myndighetsspecifika registerlagarna gäller de krav som följer av den generella dataskyddsregleringen. Den personuppgiftsansvarige ska vidta lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder för att säkerställa och kunna visa att behandlingen sker i enlighet med EU:s dataskyddsförordning. En bedömning av behovet av åtgärder ska göras utifrån bl.a. behandlingens art, omfattning, sammanhang och ändamål samt föreliggande risker (artiklarna 24 och 32 i EU:s dataskyddsförordning).

De utökade möjligheterna för Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten att inhämta uppgifter föreslås kombineras med vissa begränsningar. En förfrågan om uppgifter får göras endast om uppgiften behövs för bedömningen av frågan om ersättning eller i övrigt för tillämpningen av socialförsäkringsbalken. Det innebär ett krav på myndigheten att noga överväga vilka uppgifter som faktiskt behövs i den aktuella utredningen. Vid den bedömningen ska även proportionalitetsprincipen beaktas, vilket innebär att onödigt integritetskänsliga utredningsmetoder inte ska användas (jfr JO:s beslut den 11 oktober 2024, dnr 8143-2023).

En skyldighet att lämna uppgifter föreslås endast för vissa aktörer. Uppgifterna ska avse förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringen. Möjligheten att begära uppgifter om en annan fysisk person än den försäkrade från någon annan än en myndighet föreslås begränsas till när det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp. Samma begränsning föreslås gälla vid begäran om uppgifter till kreditinstitut, oavsett vem begäran avser.

Även sekretessbestämmelser medför skydd för enskildas integritet (prop. 2017:18/105). Med en enskild avses i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, en fysisk eller juridisk person. Sekretess gäller hos Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs, och uppgiften förekommer i ett socialförsäkringsärende (28 kap. 1 § OSL). Sekretessen omfattar såväl uppgifter om den försäkrade som om andra fysiska personer. Sekretess gäller också inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men (26 kap. 1 § OSL). Begreppet personliga förhållanden omfattar uppgifter om allt från en persons adress och ekonomi till yttringarna av ett sjukdomstillstånd (prop. 1979/80:2 del A s. 84). Även uppgifter om enskildas namn anses omfattas av begreppet (se RÅ 1994 not. 516 och prop. 2003/04:93 s. 45). I 21 kap. OSL regleras ett generellt sekretesskydd som gäller personuppgifter hos alla myndigheter. För uppgifter som rör en enskilds hälsa eller sexualliv gäller sekretess om det måste antas att den enskilde eller någon närstående till denne kommer att lida betydande men om uppgiften röjs (21 kap. 1 § OSL). Bestämmelsen gäller inte om det finns en annan bestämmelse som ger starkare skydd för uppgifterna (7 kap. 3 § och 11 kap. 8 § OSL). Sekretess gäller också för

personuppgifter som efter ett utlämnande kan antas komma att behandlas i strid med bl.a. EU:s dataskyddsförordning eller dataskyddslagen (21 kap. 7 § OSL).

Prop. 2024/25:179

Förslagen om utökade möjligheter att inhämta uppgifter bedöms proportionerliga

I Sverige har välfärdssystemen en viktig roll för att säkerställa människors trygghet vid exempelvis sjukdom och ålderdom. Förtroendet för välfärdssystemen är centralt för systemens legitimitet och folkliga stöd. Med ett försämrat förtroende riskerar tilltron till myndigheternas förmåga att hantera allmänna medel och utföra sina uppdrag att skadas och viljan att bidra till välfärdssystemens finansiering att urholkas. Felaktiga utbetalningar och brottslighet riktad mot välfärdssystemen och andra offentliga stödsystem undergräver förtroendet för systemen.

Vid en ansökan om förmån eller annan ersättning hos Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska den som ansöker om ersättningen lämna uppgifter till grund för utredning och beslut. Uppgifter om den försäkrade får i stor utsträckning också hämtas in av Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Av avsnitt 5.1 framgår att utformningen av flera socialförsäkringsförmåner medför att uppgifter om andra fysiska personer än den försäkrade samt juridiska personer kan vara relevanta för bedömningen av rätten till ersättning eller för tillämpningen av socialförsäkringsbalken i övrigt. Även sådana uppgifter ska lämnas av den som ansöker om en ersättning. Uppgifter om fysiska och juridiska personer som är relevanta i olika ärenden behandlas således i stor utsträckning redan av Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten eftersom den sökande förväntas lämna uppgifter om dem. Myndigheterna har enligt nuvarande reglering dock begränsade möjligheter att på eget initiativ inhämta uppgifter om andra fysiska personer än den försäkrade och juridiska personer. Den skillnad som förslagen i propositionen för med sig är därmed huvudsakligen att myndigheterna får större möjligheter att vidta åtgärder för att uppfylla sitt utredningsansvar.

En möjlighet att inhämta uppgifter från kreditinstitut har efterfrågats av myndigheterna under lång tid. Förslag om att ge kreditinstitut en skyldighet att lämna uppgifter till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten lämnades redan 2017 i betänkandet Kvalificerad välfärdsbrottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra (SOU 2017:37). Därefter har uppgifter från kreditinstitut framhållits som en tillförlitlig informationskälla i flera olika sammanhang, bl.a. av Ekonomistyrningsverket och Brottsförebyggande rådet. Att i ökad utsträckning inhämta kontoutdrag från den sökande och andra personer vars uppgifter är relevanta i ett ärende bedöms av utredningen inte vara ett fullgott alternativ, eftersom kontoutdrag är lätta att manipulera och den enskilde själv kan välja vilka uppgifter som redovisas.

För bedömning av rätt till ekonomiskt bistånd har socialnämnderna behov av uppgifter om den enskildes inkomst och kapital. Redan i dag har socialnämnderna rätt att få uppgifter om kapital och återbetalning av skatt från Skatteverket. Uppgifter om inkomst inhämtas dock primärt från den enskilde, även om möjligheten för socialnämnderna att inhämta uppgifter om inkomst från Skatteverket har stärkts genom lagen (2024:307) om

Prop. 2024/25:179 uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärds-systemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet från och med den 1 juli 2024. Den föreslagna utökade uppgiftsskyldigheten för Skatteverket i förhållande till socialnämnderna avser således uppgifter som socialnämnderna redan hanterar. Försäkringskassan har redan tidigare givits tillgång till uppgifter i arbetsgivardeklarationer i syfte att förbättra kvaliteten i myndighetens handläggning, öka effektiviteten, förbättra kontrollmöjligheterna och att ge den enskilde bättre service (prop. 2016/17:58 s. 134). Även socialnämnderna kan, när sådana uppgifter kan inhämtas på ett enkelt sätt, förväntas förbättra kvaliteten i handläggningen, öka effektiviteten, förbättra kontrollmöjligheterna och ge den enskilde bättre service.

Av avsnitt 4.4 framgår att majoriteten av de felaktiga utbetalningarna sker på grund av att felaktiga uppgifter ligger till grund för beslutet. Det är därför angeläget att Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och kommunernas socialnämnder ges möjlighet att på eget initiativ inhämta korrekta uppgifter som kan användas för att kontrollera och verifiera uppgifter som har lämnats av den enskilde. Sådana uppgifter kan inhämtas från såväl myndigheter som vissa privata aktörer, bl.a. kreditinstitut.

Rådande samhällsvärderingar kan ha viss påverkan på vilken reglering och begränsning av behandling av personuppgifter som är nödvändig för att skydda den personliga integriteten (prop. 2022/23:34 s. 162). Av genomförda attitydundersökningar avseende allmänhetens inställning till informationsutbyte mellan myndigheter framgår att det bland de svarande finns en generell positiv attityd till att myndigheter inhämtar uppgifter för att bedöma rätten till ersättning. Det framgår också att många har en föreställning om att myndigheterna redan har tillgång till ett stort antal uppgifter (SOU 2023:52 s. 207–245).

De utredningsbefogenheter som Utbetalningsmyndigheten har getts möjlighet att vidta tillgodoser inte behovet av uppgifter hos Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Myndigheterna har olika uppdrag och behov av uppgifter. Regeringen vill också framhålla vikten av att de beslutande myndigheterna ges förutsättningar att fatta korrekta beslut från början. Kontroller av de uppgifter som enskilda lämnar bör vara möjliga att vidta redan innan utbetalning och inte enbart i efterhand.

Sammantaget kan det konstateras att Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och kommunernas socialnämnder har ett stort behov av utökade möjligheter att inhämta korrekta uppgifter till grund för beslut och för att förhindra felaktiga utbetalningar. Som redogjorts för ovan föreslås begränsningar som avser att skapa en balans mellan myndigheternas behov av ändamålsenliga och effektiva arbetsformer och ett starkt skydd för enskildas personliga integritet. Vid en avvägning mellan det offentliga intresse av att välfärdssystemen fungerar som det är avsett och intresset av att upprätthålla skyddet för den personliga integriteten får det intrång i den personliga integriteten som förslagen medför anses motiverat och proportionerligt. Sammantaget överväger fördelarna med att beslut om förmåner, ersättningar och stöd baseras på korrekta uppgifter nackdelarna med förslaget. Därmed bedömer regeringen att den utökade personuppgiftsbehandling förslagen medför utgör en proportionerlig inskränkning av det skydd för den personliga integriteten som finns i regeringsformen och den europeiska konventionen om skydd för de

9 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 december 2025.

Regeringens bedömning: Det behövs inte några övergångsbestämmelser.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2025.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har yttrat sig särskilt om tidpunkten för ikraftträdande eller behovet av övergångsbestämmelser.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Lagändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt för att tillgodose myndigheternas behov av utökade möjligheter att inhämta korrekta uppgifter för att säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs och motverka bidragsbrott. Den 1 december 2025 bedöms vara den tidigaste tidpunkt det kan ske.

Några särskilda övergångsbestämmelser bedöms inte behövas.

10 Konsekvenser

Förslagen innebär i korthet att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten kommer att kunna inhämta uppgifter om den försäkrade, annan än den försäkrade och om juridiska personer i större utsträckning än de kan göra i dag från bl.a. myndigheter och kreditinstitut. Vidare medför förslagen att socialnämnderna kommer att kunna inhämta vissa uppgifter om inkomst från Skatteverket.

10.1 Samhällsekonomiska konsekvenser

Välfärdssystemen är i hög grad behovsprövade och finansieras genom inbetalda skatter och avgifter. När välfärdssystemen utsätts för brottsligt eller felaktigt nyttjande kommer statens pengar att användas felaktigt och inte till avsett ändamål. Det hotar legitimiteten för välfärdssystemen och tilltron till såväl medmänniskor som samhällsförvaltningen. Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är det en klar fördel om de beslutande aktörerna har möjligheter att inhämta uppgifter från en säker källa och kan kontrollera uppgifter som enskilda lämnat mot en sådan källa. Att förhindra att en felaktig utbetalning uppstår genom att upptäcka eventuella

Prop. 2024/25:179 felaktigheter innan en ersättning beslutas och betalas ut eller under den tid en återkommande ersättning betalas ut värnar legitimiteten för välfärdssystemen och är av största samhällsekonomiska nytta. Att utnyttja potentialen i administrativa åtgärder är enligt regeringen en central del i arbetet med att slå sönder den kriminella ekonomin (Motståndskraft och handlingskraft – en nationell strategi mot organiserad brottslighet, skr. 2023/24:67). Administrativa åtgärder innebär enligt strategin att den offentliga förvaltningen använder sig av administrativa regler – inte av straffrätt – för att minska risken att viktiga verksamheter missbrukas och för att störa och försvåra för kriminella att bedriva brottslig verksamhet. Att förvaltningsmyndigheter och kommuner har tillgång till korrekta beslutsunderlag och förutsättningar att fatta rätt beslut från början är viktiga administrativa åtgärder.

Utifrån omfattningsstudier av felaktiga utbetalningar och orsakerna till dessa kan förslagen om utökad uppgiftsinhämtning antas få samhällsekonomiska effekter genom att förhindra felaktiga utbetalningar som har sin grund i att den enskilde avsiktligt lämnar oriktiga uppgifter eller underlåter att anmäla ändrade förhållanden. Även oavsiktliga fel som enskilda gör på grund av att de inte förstår vilka uppgifter som ska lämnas kan förhindras. De vanligaste felen som orsakas av den sökande inom vissa förmåner där inkomst finns med i förmånsvillkoren är enligt Ekonomistyrningsverkets rapport Omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (ESV 2023:33) felaktiga uppgifter om förmögenhet, felaktiga inkomstuppgifter och ökad inkomst vilket kan motverkas genom att Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och kommuner får utökade möjligheter att inhämta uppgifter. Förslagen förväntas även enligt utredningen få effekt på felaktiga utbetalningar som sker av andra anledningar, t.ex. när redovisad personlig assistans inte har utförts eller när en person som uppbär bosättningsbaserade förmåner inte är bosatt i Sverige.

Företag inom vård- och omsorgssektorn drabbas indirekt av välfärdsbrottsligheten genom att oseriösa aktörer skadar marknaden och möjligheterna att bedriva verksamhet på lika villkor. Det kan även innebära utnyttjande av arbetskraft och oskäligen arbetsvillkor för anställda. Brott mot välfärdssystem där privata företag ingår som en del i brottsuppläggen riskerar även att minska allmänhetens tilltro till välfärdssystemen. De allra flesta privata företag är seriösa och bidrar här med viktiga samhällsinsatser som en del av välfärden. De oseriösa aktörer som dock finns riskerar att undergräva de seriösa aktörernas förutsättningar att verka. Stärkt kontroll över företag i välfärdssektorn är en viktig förutsättning för att bevara den välfärdsmodell där företag kan erhålla olika former av stöd och vara en del av systemen.

Som utredningen konstaterar är det svårt att uppskatta de långsiktiga samhällsekonomiska vinsterna som förebyggandet av bidragsbrott och felaktiga utbetalningar kan förväntas få. Det är svårt att göra beräkningar och utvärderingar. Uppföljningar görs i begränsad omfattning. Det är också svårt att mäta effekter av enskilda åtgärder eftersom andra omvärldsfaktorer gör det svårt att bedöma vilken specifik effekt en åtgärd har fått. En uppskattning av effekterna behöver därför bygga på antaganden och bedömningar utifrån t.ex. omfattningsstudier av felaktiga utbetalningar, uppgifter om upptäckta felaktiga utbetalningar och liknande

uppgifter. *Fremia* framför i sitt remissvar att uppskattningarna av de felaktiga utbetalningarna bör betraktas som mycket osäkra och att det är otillfredsställande att utredningen bygger sina brottsförebyggande förslag på gissningar om brottslighetens omfattning. Regeringen har tidigare konstaterat att det bör beaktas att studier för att uppskatta omfattningen av felaktiga utbetalningar är behäftade med viss osäkerhet, även om precisionen i studierna för 2021 generellt sett är högre än i tidigare studier (prop. 2023/24:1 utg.omr. 2 avsnitt 8.3.1). Ekonomistyrningsverket gör en motsvarande bedömning och anser att det finns utrymme för metodutveckling, även om de senaste omfattningsstudierna i betydligt större omfattning baseras på empiriska metoder än tidigare studier (ESV 2023:22 Omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, s. 35 och 36). Regeringen kan konstatera att utredningen lämnar sina förslag utifrån en omfattande kartläggning som även innefattar bl.a. officiell kriminalstatistik, mätbara indikatorer, kunskap om gärningspersoner och deras motiv och andra underlag. Utredningen har därtill lyft fram att den osäkerhet som finns i omfattningsstudierna även gäller för de slutsatser som dras med stöd av omfattningsstudierna (SOU 2023:52 s. 122 och 134). Regeringen anser att utredningen under arbetets gång därigenom beaktat den osäkerhet som finns.

10.2 Konsekvenser för myndigheter

10.2.1 Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten

Försäkringskassan har till utredningen uppgett att det kan bli fråga om att inhämta uppgifter om annan än den försäkrade och om juridiska personer i upp till 4 600 ärenden per år och att det handlar om cirka 500 ärenden inom statligt tandvårdsstöd, cirka 50–100 ärenden om assistansersättning och resterande del inom kontrollutredningsverksamheten. Pensionsmyndigheten har gjort uppskattningen att det kan komma att inhämtas uppgifter om annan än den försäkrade i ungefär 25 procent av kontrollutredningarna som rör sammanboende och utlandsvistelse. Med utgångspunkt i antalet kontrollutredningar som Pensionsmyndigheten genomförde år 2022 i den kategorin skulle det innebära uppgiftsinhämtningar i cirka 270 ärenden.

När det gäller omfattningen av uppgiftsinhämtningen från kreditinstitut har Försäkringskassan enligt utredningen gjort en grov uppskattning som innebär att det kan komma att göras upp till 13 000 inhämtningar årligen från kreditinstitut med stöd av de nya befogenheterna, vilket kan jämföras med de upp till 4 800 inhämtningar årligen som Försäkringskassan gör med stöd av befintlig lagstiftning. Pensionsmyndigheten uppskattar enligt utredningen att de nya befogenheterna kan medföra att det kan komma att göras cirka 1 300 inhämtningar årligen från kreditinstitut vilket kan jämföras med de cirka 1 000 inhämtningar som görs årligen med stöd av befintlig lagstiftning.

Det är svårt att uppskatta antalet ärenden som det kan bli aktuellt att inhämta uppgifter i när myndigheterna ges utökade utredningsbefogenheter eftersom det saknas statistik hos berörda myndigheter att använda för sådana beräkningar. Över tid kan möjligen antalet ärenden i vilka uppgifter

Prop. 2024/25:179 inhämtas med de utökade utredningsbefogenheterna öka. Däremot går det att göra vissa uppskattningar utifrån uppgifter som Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har lämnat till utredningen. De utökade möjligheterna att inhämta uppgifter är tänkta att användas som verktyg inom ramen för den befintliga handläggningen hos myndigheterna. Förslagen kan leda till att det vidtas fler handläggningsåtgärder och även till ett ökat antal kontrollärenden. Inhämtningen villkoras i vissa fall av krav på att det finns anledning att anta att det föreligger någon felaktighet i ärendet och det bör därför inte bli fråga om något regelmässigt inhämtande av uppgifter. I samtliga fall krävs även att uppgiften behövs för bedömningen av frågan om ersättning eller i övrigt för tillämpningen av socialförsäkringsbalken.

Utökade möjligheter att inhämta uppgifter kan medföra ökade kostnader för Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten, men de bedöms inte bli högre än att de kan hanteras inom myndigheternas befintliga ekonomiska ramar.

Förslaget om att ge socialnämnderna tillgång till uppgifter ur arbetsgivardeklarationerna kan medföra kostnader för Försäkringskassan för utveckling, driftsättning och löpande drift av SSBTEK (se avsnitt 4.3). Den årliga driftskostnaden bedöms uppgå till 105 000 kronor. Utvecklingen och driften av SSBTEK sköts av Försäkringskassan. Utvecklingskostnaden finansieras av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Kostnaden för den löpande driften och den grundläggande förvaltningen rymms inom det årliga statliga anslag om 3 miljoner kronor som redan tilldelas Försäkringskassan.

10.2.2 Skatteverket

Skatteverket har till utredningen uppgett att myndigheten inte har några kostnader för att tillhandahålla uppgifter ur arbetsgivardeklarationen till socialnämnderna i SSBTEK. Däremot bedömer myndigheten att kostnaden för att ansluta en ny användare till tjänsten inklusive överenskommelse, tester m.m. beräknas till cirka 100 000 kronor, motsvarande 120 timmars arbetstid. Även den utökade skyldigheten att lämna uppgifter till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten kan medföra viss ökad arbetsbelastning och därigenom kostnad. Skatteverkets kostnader med anledning av förslagen bedöms dock rymmas inom myndighetens befintliga ekonomiska ramar.

10.2.3 Övriga statliga myndigheter

Den utökade uppgiftsskyldigheten för statliga myndigheter kan ge upphov till en viss ökad arbetsbelastning. Myndigheterna omfattas dock redan av nuvarande uppgiftsskyldighet, och den utökade skyldigheten bedöms inte leda till högre kostnader än att de kan hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

Socialnämnderna kommer enligt uppgifter från SKR till utredningen att behöva inhämta uppgifter från Skatteverket i samtliga ärenden om ekonomiskt bistånd. Det saknas uppgifter om hur många ansökningar om ekonomiskt bistånd som görs årligen, men under 2023 fick närmare 262 300 personer ekonomiskt bistånd, varav omkring 86 700 kvinnor, 90 400 män och 85 200 barn (Socialstyrelsen, Statistik om ekonomiskt bistånd 2023, 2024-06-11, Art.nr: 2024-6-9139). Uppgifterna kan i likhet med andra uppgifter från Skatteverket komma att rapporteras till SSBTEK, där socialnämnderna vid handläggning av ekonomiskt bistånd ska kunna ta del av uppgifter om den sökandes eventuella inkomster. Förslaget innebär nya uppgifter som kan integreras i SSBTEK. Då uppgifter till SSBTEK från Skatteverket redan hämtas in i dag förväntas kostnadsökningen bli marginell. Utvecklingskostnaden finansieras av SKR och beräknas uppgå till 700 000 kr.

Den utökade skyldigheten att lämna uppgifter till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten kan medföra viss ökad arbetsbelastning för främst socialnämnder och skol- och förskoleverksamhet. Redan i dag finns dock en skyldighet att lämna uppgifter om den försäkrade till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Den utökade uppgiftsskyldigheten för kommuner förväntas aktualiseras endast i ett begränsat antal ärenden.

Den föreslagna uppgiftsskyldigheten innebär ett nytt åliggande för kommunerna. Genom förslaget inskränks den kommunala självstyrelsen. Enligt 14 kap. 3 § RF bör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som föranlett den. Uppgifter som finns hos kommuner kan bidra till att säkerställa ett korrekt beslutsunderlag hos Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. En utökad uppgiftsöverföring från kommuner till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten syftar således till att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Mot bakgrund av detta bedömer regeringen att det ändamål som regleringen avser att tillgodose inte kan uppnås på ett för den kommunala självstyrelsen mindre ingripande sätt än det som föreslås. Med hänsyn till de negativa effekter för den offentliga sektorn som felaktiga utbetalningar ger upphov till får den begränsade inskränkningen som uppgiftsskyldigheten innebär anses vara proportionerlig.

10.3 Konsekvenser för företag

10.3.1 Assistans- och tandvårdsföretag

Som har framgått av utredningens kartläggning och lägesbild över välfärdsbrottsligheten används företag i allt högre grad som ett verktyg för att utnyttja välfärdssystemen. I flera fall är det grovt kriminella som ligger bakom uppläggen. Utredningens kartläggning har visat att det inom socialförsäkringen handlar om brottsligt utnyttjande av statligt tandvårdsstöd och ersättning för personlig assistans och att vård- och omsorgsbranschen berörs.

Staten betalar cirka 7 miljarder kronor årligen för allmänt tandvårdsbidrag, högkostnadsskydd och särskilt tandvårdsbidrag. Det finns både offentliga och privata vårdgivare. De offentliga vårdgivarna, som utgörs av Folktandvården, finns i samtliga 21 regioner med cirka 840 mottagningar. I fem regioner bedrivs Folktandvården i bolagsform. Det är främst inom den privata sektorn som vuxentandvård inom ramen för det statliga tandvårdsstödet utförs, cirka 70 procent. Resterande del utförs inom Folktandvården. Det finns cirka 1 800 privata vårdgivare med cirka 2 900 mottagningar. Många vårdgivare är småföretag men på senare år har flera större tandvårdskedjor etablerats. Det finns även cirka 300 dentaltekniska laboratorier. Sammanlagt arbetar 24 000 personer i tandvården i Sverige, såsom tandläkare, tandhygienister, tandsköterskor och tandtekniker.

I december 2023 hade 13 253 personer assistansersättning från Försäkringskassan. Av dessa anlitade cirka 71 procent ett assistansföretag, cirka 17 procent hade sin assistans anordnad i kommunal regi, cirka 6 procent hade sin assistans anordnad i ett assistanskooperativ och cirka 5 procent var egna arbetsgivare för sina assistenter. I december 2023 fanns det 4 701 personer som var beviljade personlig assistans av kommunen. Den 20 februari 2024 fanns det 794 assistansanordnare som enligt Inspektionen för vård och omsorg hade tillstånd att bedriva personlig assistans.

Det kan finnas risk för att företagens intresse av att bedriva viss typ av företagsverksamhet i Sverige påverkas negativt av att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten får stärkta möjligheter att inhämta uppgifter om juridiska personer. Samtidigt ska risken för detta inte överdrivas. De flesta uppgifter om juridiska personer är offentliga, och företag inom assistans- och tandvårdsområdet känner till att det finns krav på tillstånd och en ordning för att få bedriva sådan verksamhet. Vårdföretagarna för fram att organisationens medlemmar drabbas av välfärdsbrottslighet genom att oseriösa aktörer skadar marknaden och möjligheterna att bedriva verksamhet på lika villkor. Vårdföretagarna anser att konkurrensen snedvrids av oseriösa aktörer på ett oacceptabelt sätt och att fördelarna med uppgiftsinhämtning avseende juridiska personer överväger nackdelarna.

Regeringen bedömer att den föreslagna uppgiftsskyldigheten kan ha potential att stärka marknaden för assistans- och tandvårdsföretag som helhet och möjliggöra för seriösa företag att bedriva verksamhet på lika villkor. Förslagen förväntas kunna bidra till att förbättra dessa företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga och villkor i övrigt på marknaden. En sund konkurrens leder också till positiva effekter ur ett arbetsmarknadspolitiskt perspektiv. Det kan bidra till ökad sysselsättning och bättre arbetsvillkor för anställda. Fördelarna med förslaget, som gäller både små och stora företag, får enligt regeringen sammantaget anses överväga nackdelarna.

10.3.2 Kreditinstitut

Svenska Bankföreningen har uppgett för utredningen att resursökningen för en större bank som träffas av en skyldighet att lämna uppgifter till

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten grovt uppskattat kan uppgå till cirka tre heltidsanställda per år samt en ökad kostnad för scanning och porto med 2 000 kronor per månad. För en mindre eller medelstor bank kan kostnadsökningen enligt Svenska Bankföreningen beräknas till mellan 300 000 och 850 000 kronor per år. Den närmare kostnaden, tidsåtgången och påverkan på företagens övriga verksamhet är i hög grad beroende av de olika företagens organisation och befintliga rutiner. Att det redan förekommer ett uppgiftslämnande och att det därmed finns upparbetade rutiner för lämnande av sådana uppgifter, bör begränsa den ökade administrativa kostnaden. Svenska Bankföreningen har uppgett att ett sätt att minska kostnaderna är att myndigheterna övergår från posthantering till digitala förfrågningar. På sikt bör det kunna medföra en minskning av de administrativa kostnaderna för flertalet aktörer, även för mindre företag om uppgifterna lämnas på ett standardiserat och automatiserat sätt. Regeringen förespråkar en övergång från posthantering till digitala förfrågningar och vill framhålla att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten sedan den 15 februari 2024 har utökade möjligheter att göra digitala förfrågningar (prop. 2023/24:29).

Förslaget om uppgiftsskyldighet för kreditinstitut innebär vissa ökade kostnader för kreditinstitut, men regeringen bedömer i likhet med Svenska Bankföreningen att tillgång till tillräckliga och korrekta uppgifter är en viktig förutsättning för att på ett effektivt och ändamålsenligt sätt kunna utföra kontroller. En utökad möjlighet till uppgiftsinhämtning bedöms som ett nödvändigt verktyg för myndigheterna för att kunna minska de felaktiga utbetalningarna. Vid en sammantagen bedömning får förslagen, som rör både små och stora kreditinstitut, anses rimliga och proportionerliga.

10.3.3 Försäkringsinrättningar

Försäkringsinrättningar föreslås få en utökad uppgiftsskyldighet i förhållande till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten, vilket kan medföra en viss ökad arbetsbelastning. Myndigheterna förväntas dock ha anledning att begära uppgifter från försäkringsinrättningar endast i ett mindre antal ärenden, och skyldigheten att lämna uppgifter bör därmed inte bli särskilt betungande.

10.3.4 Övriga företag

För övriga små och stora företag innebär förslagen i propositionen en utökad skyldighet att i rollen som arbetsgivare besvara förfrågningar från Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Sedan tidigare finns en skyldighet för arbetsgivare och uppdragsgivare att besvara frågor från Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten om den försäkrade. I propositionen föreslås att skyldigheten att lämna uppgifter även ska omfatta andra fysiska personer än den försäkrade. Den utökade arbetsbelastning som följer av detta bedöms dock bli ringa.

Företag som trätt i affärsförbindelse med anordnare av personlig assistans och företag som vidtar åtgärder som ger rätt till bilstöd kan också

Prop. 2024/25:179 behöva besvara frågor om sin verksamhet. Detta innebär en viss arbetsbörda, som dock bedöms mycket begränsad.

Konsekvenserna av förslagen för övriga företag bedöms sammanfattningsvis bli marginella.

10.4 Konsekvenser för enskilda

Förslagen kan innebära en viss förenkling för enskilda genom att vissa uppgifter kan kontrolleras och hämtas in direkt från den aktör som har uppgiften. Den enskildes skyldighet att lämna korrekta uppgifter kvarstår emellertid även med förslagen i denna proposition.

Förslagen kan också leda till ett ökat intrång i den personliga integriteten. Det kan få till följd att vissa enskilda individer upplever ett minskat förtroende för de beslutande aktörerna, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och socialnämnder. Samtidigt kan en ökad kontroll av uppgifter innebära att det blir lättare för myndigheterna att motverka sådan brottslighet som går ut över den enskilde. Den personuppgiftsbehandling som möjliggörs av förslagen i propositionen bedöms utgöra en proportionerlig inskränkning av det skydd för den personliga integriteten som finns i regeringsformen och den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Förslagen bedöms också vara förenliga med kravet på proportionalitet i EU:s dataskyddsförordning. Regeringens analys av konsekvenserna för den personliga integriteten finns i avsnitt 8.

Sammantaget bedöms förslagen öka förtroendet för de beslutande aktörerna och välfärdssystemen eftersom förslagen har till syfte att säkerställa att rätt ersättning kommer rätt person till del.

10.5 Konsekvenser för barn och för jämställdhet mellan kvinnor och män

Förslagen kan ha positiva konsekvenser för barn och för jämställdheten mellan kvinnor och män eftersom missbruk och felaktiga utbetalningar bedöms minska. Utbetalningar från socialförsäkringen bidrar till ökade inkomster för barnfamiljer och stärker föräldrars förmåga att försörja sina barn. Föräldrapenningen ska göra det möjligt för både män och kvinnor att kombinera förvärvsarbete med familjeliv. Förslagen är ett sätt att värna välfärdssystemen i och med att fler felaktiga utbetalningar kan upptäckas, och därigenom minskar risken att de generella ersättningsnivåerna sänks till följd av brottsligt nyttjande av välfärdssystemen. Förslagen bedöms leda till att en större del av statens resurser kan gå till det som de är avsedda för, vilket gynnar jämställdheten mellan män och kvinnor, barnets behov av trygghet och anknytning samt barnets rätt till båda sina föräldrar.

10.6 Konsekvenser för det brottsförebyggande arbetet och brottsligheten

Prop. 2024/25:179

Förslagen i propositionen ger Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten bättre verktyg för att kontrollera lämnade uppgifter redan innan beslut fattas. Förslagen förväntas därmed leda till att fler felaktiga utbetalningar kan förhindras och att fler fall av misstänkta bidragsbrott och annan brottslighet kan upptäckas och stoppas på ett tidigt stadium. Det kan t.ex. handla om att förhindra bidragsbrott och utbetalningar till följd av otillbörlig påverkan och infiltration, osant intygande eller urkunds-förfalskning.

Inledningsvis bör förslagen främst leda till att fler felaktiga utbetalningar kommer att kunna upptäckas, men eftersom tyngdpunkten i förslagen ligger på att förhindra felaktiga utbetalningar bedöms förslagen på sikt även kunna leda till minskad välfärdsbrottslighet. Konsekvenserna för rättsväsendets myndigheter med anledning av förslagen bedöms därför bli marginella.

10.7 Övriga konsekvenser

Förslagen bedöms inte få några konsekvenser för miljön, sysselsättningen och offentlig service i olika delar av landet.

Förslagen bedöms ha positiva effekter för integrationen av utrikesfödda. Utrikesfödda kan fara illa och utnyttjas i olika typer av brottsupplägg riktade mot välfärdssystemen, bl.a. som arbetskraft. Förslagen motverkar detta genom att göra det svårare och mindre lukrativt för oseriösa företag att bedriva verksamhet.

11.1 Förslaget till lag om ändring i
socialförsäkringsbalken

110 kap.

Utredningsbefogenheter

14 § När det behövs för bedömningen av frågan om ersättning eller i övrigt för tillämpningen av denna balk får den handläggande myndigheten

1. göra förfrågan hos den som kan antas kunna lämna behövliga uppgifter som avser den försäkrade, en annan fysisk person än den försäkrade eller en juridisk person,

2. besöka den försäkrade,

3. begära ett utlåtande av en viss läkare eller någon annan sakkunnig, och

4. begära att den försäkrade genomgår undersökning enligt lagen (2018:744) om försäkringsmedicinska utredningar eller någon annan utredning eller deltar i ett avstämningssmöte för bedömning av den försäkrades medicinska tillstånd och arbetsförmåga, behov av hjälp i den dagliga livsföringen samt behovet av och möjligheterna till rehabilitering.

Paragrafen reglerar handläggande myndigheters utredningsbefogenheter. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

Ändringen i *punkt 1* innebär att handläggande myndighets befogenheter att göra förfrågan förtydligas och utökas. Det förtydligas att rätten att göra en förfrågan gäller uppgifter som avser den försäkrade. Uttrycket den försäkrade finns sedan tidigare i paragrafen. Med detta avses att det är uppgifter om den som ansöker om, har rätt till eller annars får en förmån eller på annat sätt anhängiggjort ett ärende (jfr 4–6 och 46 §§ samt prop. 2008/09:200 s. 548 och 549). De handläggande myndigheternas frågerätt utökas till att gälla även uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade och en juridisk person. Med annan fysisk person avses både andra försäkrade än den som ärendet gäller och andra personer som inte är försäkrade enligt balken. Det kan handla om både barn och vuxna. I uttrycket annan fysisk person ingår även enskilda näringsidkare. En juridisk person kan t.ex. vara ett aktiebolag, ett handelsbolag, en förening, en stiftelse, ett dödsbo eller ett konkursbo.

Uppgifter som får efterfrågas är sådana som behövs i den försäkrades ärende för att handläggande myndighet ska kunna bedöma frågan om ersättning eller i övrigt för tillämpningen av balken. Med handläggande myndigheter avses Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten (se 2 §). Att utredningsbefogenheterna får vidtas när det behövs för bedömningen av frågan om ersättning eller i övrigt för tillämpningen av balken täcker in utredning om såväl de grundläggande försäkringsvillkoren i avdelning A som rätten till och storleken av den förmån etc. som det är fråga om i ärendet (prop. 2008/09:200 s. 556). Det kan t.ex. handla om utredning av rätten till sjukpenning såväl som utredning av om en enskild ska omfattas av socialförsäkringsskyddet. Med uttrycket att uppgiften behövs avses

såväl att åtgärden typiskt sett behövs som att något i det enskilda fallet medför att åtgärden behövs (prop. 2008/09:200 s. 557 och 558). Prop. 2024/25:179

Frågerätten är vid och avser all handläggning som myndigheterna gör enligt balken. Förfrågan kan göras både i syfte att myndigheterna ska kunna fatta korrekta beslut och i syfte att göra kontroller efter det att beslut har fattats. Det kan t.ex. vara fråga om bedömning av rätten till sjukpenning eller bedömning av storleken av en sjukpenninggrundande inkomst som ska läggas till grund för utbetalning av en förmån. Det kan handla om uppgifter som direkt kan verifiera ett villkor eller ett förhållande som t.ex. uppgifter om inkomst. Det kan också handla om indirekta uppgifter som indikerar felaktigheter och tillsammans med andra uppgifter kan visa om ett villkor eller förhållande är uppfyllt, t.ex. vid misstanke om felaktigheter. Båda typerna av uppgifter är sådana uppgifter som kan efterfrågas med stöd av paragrafen.

En förfrågan får göras hos den som kan antas kunna lämna behövliga uppgifter. Det innebär att handläggande myndighet, innan en förfrågan görs, måste bedöma att mottagaren av förfrågan kan ha sådana uppgifter som behövs för bedömningen av frågan om ersättning eller i övrigt för tillämpningen av balken. Handläggande myndighet ska här till i sin handläggning beakta proportionalitetsprincipen i 5 § förvaltningslagen (2017:900), förkortad FL, och kravet på kostnadseffektivitet i 9 § FL (jfr JO 2024 s. 337).

Det ska vara tydligt för mottagaren att det rör sig om en förfrågan och inte en begäran om uppgifter med stöd av en uppgiftsskyldighet (jfr JO 2017/18 s. 312 och JO:s beslut den 29 oktober 2021, dnr 1974-2020). Bestämmelsen innebär inte en skyldighet för mottagaren av förfrågan att besvara den.

20 § Vid tillämpning av 14 § 2 likställs betalningsskyldiga för underhållsstöd med försäkrade.

Paragrafen anger när betalningsskyldiga för underhållsstöd ska likställas med försäkrade.

Den ändrade lydelsen av 14 § 1 medför att betalningsskyldiga inte längre behöver likställas med försäkrade när det gäller handläggande myndighets befogenhet att göra en förfrågan.

29 § Efterlevande som inte är försäkrade likställs ändå med försäkrade vid tillämpning av 14 § 2 i fråga om deras rätt till efterlevandeförmåner.

Paragrafen anger när efterlevande som inte är försäkrade ska likställas med försäkrade.

Den ändrade lydelsen av 14 § 1 medför att efterlevande inte längre behöver likställas med försäkrade när det gäller handläggande myndighets befogenhet att göra en förfrågan.

Myndigheter

31 § Myndigheter ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk, på begäran lämna

1. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten uppgifter som avser den försäkrade, en annan fysisk person än den försäkrade eller en juridisk person, och

2. Skatteverket och allmän förvaltningsdomstol uppgifter som avser den försäkrade.

En uppgift ska inte lämnas om det finns en bestämmelse om sekretess som är tillämplig på uppgiften och synnerliga skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut.

Paragrafen reglerar myndigheters skyldighet att lämna uppgifter på begäran av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Skatteverket och allmän förvaltningsdomstol. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Enligt *första stycket* gäller uppgiftsskyldighet för uppgifter om förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av balken. Uttrycket är detsamma som i nuvarande lydelse av 31 §, ingen förändring av dess innebörd är avsedd. Bestämmelsen reglerar, i likhet med nuvarande lydelse av paragrafen, myndigheters uppgiftsskyldighet. Ingen förändring av innebörden av uttrycket myndighet är heller avsedd (prop. 2008/09:200 s. 564). Att uppgifterna ska lämnas på begäran medför ett krav på att frågande myndighet specificerar vad begäran omfattar (jfr prop. 2022/23:34 s. 105). Av begäran ska det även framgå att det är fråga om en uppgiftsskyldighet för mottagaren (jfr JO 2017/18 s. 312 och JO:s beslut den 29 oktober 2021, dnr 1974–2020). Den myndighet som lämnar ut uppgifterna prövar om förutsättningarna för ett utlämnande enligt 31 § är uppfyllda. Till stöd för den bedömningen kan den myndighet som framställer begäran behöva förklara uppgifternas betydelse för tillämpningen av balken.

Bestämmelsen bryter eventuell sekretess för uppgifterna (10 kap. 28 § offentlighets- och sekretesslagen [2009:400], förkortad OSL). En skyldighet att lämna ut en uppgift gäller således som huvudregel oavsett om uppgiften omfattas av sekretess eller tystnadsplikt.

Enligt *första stycket första punkten* ska myndigheter på begäran lämna Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten uppgifter som avser den försäkrade, en annan fysisk person än den försäkrade eller en juridisk person. Detta innebär en utvidgning av den hittillsvarande uppgiftsskyldigheten som endast reglerar en uppgiftsskyldighet för uppgifter som avser en namngiven person, vilket har ansetts vara uppgifter om den försäkrade (jfr JO 2008/09 s. 345 och prop. 2012/13:1 utg.omr. 9 avsnitt 7.16.3).

I *första stycket andra punkten* anges att myndigheter har en skyldighet att på begäran lämna uppgifter som avser den försäkrade till Skatteverket och allmän förvaltningsdomstol. När det gäller uppgiftsskyldigheten i dessa fall är ingen ändring i sak avsedd i förhållande till nuvarande reglering.

Andra stycket, vars innehåll är nytt, ger utrymme för den utlämnande myndigheten att efter en intresseavvägning avstå från att lämna ut en

uppgift i vissa fall. En uppgift ska inte lämnas ut om det finns en bestämmelse om sekretess som är tillämplig på uppgiften och synnerliga skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företrädare framför intresset av att uppgiften lämnas ut. Att det krävs synnerliga skäl för att avstå från ett utlämnande innebär att en intresseavvägning endast i undantagsfall kan resultera i att en uppgift inte lämnas ut. Den omständigheten att en uppgift skyddas av absolut sekretess kan tala för men innebär inte ensamt att synnerliga skäl föreligger. Det krävs en bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet (jfr prop. 2024/25:65 s. 203). Synnerliga skäl för att inte lämna ut en uppgift kan t.ex. föreligga om uppgiften skyddas av utrikessekretess eller försvarssekretess enligt 15 kap. 1 eller 2 § OSL. Detta gäller i regel för uppgifter som förekommer inom försvarsunderrättelseverksamhet. Uppgifter i ärenden enligt lagen (2006:939) om kvalificerade skyddsidentiteter hos Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Försvarsmakten är ett annat exempel på särskilt känsliga uppgifter som en utlämnande verksamhet efter en intresseavvägning i det enskilda fallet kan avstå från att lämna ut (se 18 kap. 5 § OSL).

För att en intresseavvägning ska behöva göras krävs det inte att det rör sig om en sekretessbelagd uppgift, dvs. en uppgift som omfattas av sekretess i den konkreta situationen. Det är tillräckligt att uppgiften omfattas av tillämpningsområdet för en sekretessbestämmelse. Om det rör sig om en uppgift som inte omfattas av en sekretessbestämmelse, ska det inte göras någon intresseavvägning. Sådana uppgifter ska alltid lämnas ut från en myndighet vid en begäran enligt bestämmelsen (jfr prop. 2024/25:65 s. 203).

Det är den utlämnande myndigheten som ska göra prövningen av om synnerliga skäl talar emot ett utlämnande (jfr prop. 2024/25:65 s. 202, prop. 2023/24:85 s. 89 och prop. 2015/16:167 s. 51).

Arbetsgivare och uppdragsgivare

31 a § *Arbetsgivare och uppdragsgivare ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk, på begäran lämna*

1. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten uppgifter som avser den försäkrade eller en annan fysisk person än den försäkrade, och

2. Skatteverket och allmän förvaltningsdomstol uppgifter som avser den försäkrade.

Den handläggande myndigheten får begära uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade enligt första stycket 1 endast om det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.

Arbetsgivare och uppdragsgivare är även skyldiga att lämna sådana uppgifter om arbetet och arbetsförhållandena som behövs i ett ärende om arbetsskadeförsäkring.

Paragrafen, som är ny, reglerar uppgiftsskyldighet för arbetsgivare och uppdragsgivare. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

I första stycket 1 anges att arbetsgivare och uppdragsgivare har en uppgiftsskyldighet till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten som,

Prop. 2024/25:179 jämfört med nuvarande 31 §, utökas till att även omfatta uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade. Enligt *första stycket 2* får, i likhet med vad som gäller enligt nuvarande 31 §, Skatteverket och allmän förvaltningsdomstol begära uppgifter som avser den försäkrade.

Av *andra stycket* framgår att handläggande myndighet endast får begära uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade om det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp. Att det ska finnas anledning att anta innebär att tröskeln för att göra en begäran är relativt låg. Det bör dock finnas konkreta omständigheter i det enskilda fallet som tyder på att en felaktig utbetalning kan komma att ske eller har skett (jfr prop. 2022/23:34 s. 52). En begäran om uppgifter bör inte göras slentrianmässigt utan endast när det i det enskilda fallet finns indikationer på felaktigheter och uppgifter från arbetsgivare eller uppdragsgivare bedöms kunna tillföra väsentlig information, t.ex. om det finns motstridiga uppgifter i ett ärende. Bestämmelsen ger inte rätt att inhämta uppgifter i syfte att leta efter felaktigheter utan endast i syfte att utreda redan misstänkta felaktigheter. Det ankommer på den handläggande myndigheten att göra bedömningen av om det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller om det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.

Uppgiftsskyldigheten i *tredje stycket* motsvarar den uppgiftsskyldighet som finns i nuvarande 31 § andra stycket.

Anordnare av personlig assistans

31 b § *Anordnare av personlig assistans ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk, på begäran lämna*

1. Försäkringskassan uppgifter som avser den försäkrade, en annan fysisk person än den försäkrade eller en juridisk person, och

2. allmän förvaltningsdomstol uppgifter som avser den försäkrade.

Försäkringskassan får begära uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade enligt första stycket 1 endast om det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.

Paragrafen, som är ny, reglerar uppgiftsskyldighet för anordnare av personlig assistans. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.

I *första stycket 1* anges att en anordnare av personlig assistans har en uppgiftsskyldighet till Försäkringskassan som, jämfört med nuvarande 31 §, utökas till att även omfatta uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade och uppgifter som avser en juridisk person. Enligt *första stycket 2* får, i likhet med vad som gäller enligt nuvarande 31 §, allmän förvaltningsdomstol begära uppgifter som avser den försäkrade.

Av *andra stycket* framgår att Försäkringskassan får begära uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade endast om det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning kan komma att beslutas

felaktigt eller med ett för högt belopp, eller det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp. Se vidare kommentaren till 31 a §.

Prop. 2024/25:179

Försäkringsinrättningar

31 c § *Försäkringsinrättningar ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk, på begäran lämna*

1. *Försäkringskassan uppgifter som avser den försäkrade, en annan fysisk person än den försäkrade eller en juridisk person,*

2. *Pensionsmyndigheten uppgifter som avser den försäkrade eller en annan fysisk person än den försäkrade, och*

3. *allmän förvaltningsdomstol uppgifter som avser den försäkrade.*

Den handläggande myndigheten får begära uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade enligt första stycket 1 och 2 endast om det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.

Paragrafen, som är ny, reglerar uppgiftsskyldighet för försäkringsinrättningar. Övervägandena finns i avsnitt 5.6.

I *första stycket 1* anges att en försäkringsinrättning har en uppgiftsskyldighet till Försäkringskassan som, jämfört med nuvarande 31 §, utökas till att även omfatta uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade och uppgifter som avser en juridisk person. I *första stycket 2* anges att uppgiftsskyldigheten till Pensionsmyndigheten, jämfört med nuvarande 31 §, utökas till att även omfatta uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade. Av *första stycket 3* framgår, i likhet med vad som gäller enligt nuvarande 31 §, att allmän förvaltningsdomstol kan begära uppgifter om den försäkrade.

Av *andra stycket* framgår att handläggande myndighet får begära uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade endast om det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp. Se vidare kommentaren till 31 a §.

Enskilda som har trätt i affärsförbindelse med anordnare av personlig assistans eller som har utfört åtgärder som ger rätt till bilstöd

31 d § *En enskild som har trätt i affärsförbindelse med en anordnare av personlig assistans eller som har utfört en sådan åtgärd som ger rätt till ersättning enligt 52 kap. 8 eller 9 § ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk, på begäran lämna Försäkringskassan uppgifter som avser en juridisk person.*

Paragrafen, som är ny, reglerar uppgiftsskyldighet för en enskild som har trätt i affärsförbindelse med anordnare av personlig assistans och enskild

Prop. 2024/25:179 som utfört sådan åtgärd som ger rätt till ersättning vid bilstöd enligt 52 kap. 8 eller 9 §. Övervägandena finns i avsnitt 5.7.

Med enskilda som har trätt i affärsförbindelse med anordnare av personlig assistans avses leverantörer eller uppdragstagare som anlitats av anordnare av personlig assistans. Bilstöd lämnas enligt 52 kap. 8 § bl.a. för anskaffning av personbil, ändring av fordon och körkortsutbildning. Om det finns särskilda skäl för det kan bilstöd enligt 52 kap. 9 § även lämnas för ett annat motorfordon än vad som avses i 52 kap. 8 §. Uppgiftsskyldigheten enligt bestämmelsen kommer i de flesta fall att träffa juridiska personer, men kan i vissa fall även träffa fysiska personer.

De uppgifter som får begäras in är uppgifter som avser en juridisk person. Det kan röra sig om varierande uppgifter om juridiska personer som kan behöva begäras in i syfte att exempelvis verifiera kostnader, inköp och utförda tjänster. Det kan handla om bokföring, verifikat och uppgifter om antalet anställda och hur dessa har arbetat. En förutsättning för att uppgifter ska få begäras in är, i likhet med vad som gäller enligt 31 §, att det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av balken.

Arbetslöshetskassor

32 § Arbetslöshetskassor ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk, på begäran lämna Skatteverket, Pensionsmyndigheten och allmän förvaltningsdomstol uppgifter som avser den försäkrade i ärenden om allmän ålderspension, särskilt pensionstillägg, efterlevandepension och efterlevandestöd.

Paragrafen anger när arbetslöshetskassor på begäran ska lämna uppgifter. Paragrafen ändras med anledning av den nya lydelsen av 31 §. Ingen ändring i sak är avsedd.

Kreditinstitut

33 § Kreditinstitut ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk, på begäran lämna

1. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten uppgifter som avser den försäkrades, en annan fysisk persons än den försäkrade eller en juridisk persons förhållande till institutet, och

2. allmän förvaltningsdomstol uppgifter som avser den försäkrades förhållande till institutet i ärenden om äldreomsörjningsstöd, bostadsbidrag och bostadstillägg.

Den handläggande myndigheten får begära uppgifter enligt första stycket 1 endast om

1. uppgifterna avser den försäkrades förhållanden till institutet i ärenden om äldreomsörjningsstöd, bostadsbidrag eller bostadstillägg, eller

2. det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.

Med kreditinstitut avses kreditinstitut enligt lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse samt utländska kreditinstitut enligt samma lag, om institutet har filial i Sverige.

Paragrafen reglerar uppgiftsskyldighet för kreditinstitut. Övervägandena finns i avsnitt 5.8.

Av *första stycket 1* framgår att kreditinstitut, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av balken, på begäran ska lämna uppgifter som avser den försäkrades, en annan fysisk persons än den försäkrade eller en juridisk persons förhållande till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Ändringen innebär att kreditinstitutens skyldighet att lämna uppgifter till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten utökas jämfört med nuvarande reglering. Bestämmelsen har utformats med 10 § första stycket lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten som förebild.

Av *första stycket 2* framgår att kreditinstitut på begäran ska lämna uppgifter som avser en försäkrad till allmän förvaltningsdomstol när det gäller förhållanden som är av betydelse i ärenden om äldreomsörjningsstöd, bostadsbidrag och bostadstillägg. Bestämmelsen innebär ingen ändring av uppgiftsskyldigheten jämfört med vad som i dag gäller för allmän förvaltningsdomstol.

Av *andra stycket*, som är nytt, framgår begränsningar för när Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten med stöd av första stycket kan begära ut uppgifter från ett kreditinstitut. Av *andra stycket 1* framgår, i likhet med vad som gäller enligt nuvarande 33 §, att den handläggande myndigheten med stöd av första stycket får begära uppgifter som avser den försäkrades förhållanden till institutet i ärenden om äldreomsörjningsstöd, bostadsbidrag eller bostadstillägg. Ingen ändring i sak är avsedd i förhållande till nuvarande reglering. I *andra stycket 2* regleras att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten, utöver vad som anges i andra stycket första punkten, endast får begära uppgifter med stöd av första stycket om det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp. Se vidare kommentaren till 31 a §.

I *tredje stycket*, som är nytt, definieras kreditinstitut. Med ett kreditinstitut ska avses kreditinstitut enligt lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse samt utländska kreditinstitut enligt samma lag om institutet har filial i Sverige. Kreditinstitut definieras i 1 kap. 5 § lagen om bank- och finansieringsrörelse som bank- och kreditmarknadsföretag. Med filial avses enligt samma lag ett avdelningskontor med självständig förvaltning.

115 kap.

4 § *En arbetsgivare eller en uppdragsgivare som inte fullgör en uppgiftsskyldighet enligt 110 kap. 31 a § döms till penningböter.*

Enligt paragrafen straffas arbetsgivare och uppdragsgivare som inte fullgör sin uppgiftsskyldighet med penningböter. Bestämmelsen ändras för att motsvara den nya placeringen av uppgiftsskyldigheten för arbetsgivare och uppdragsgivare i 110 kap. 31 a § och innebär ingen materiell ändring (jfr prop. 2008/09:200 s. 587 och 588). Av 25 kap. 3 § brottsbalken framgår att penningböter ska bestämmas till lägst tvåhundra kronor och högst fyratusen kronor.

11.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön

26 § I fråga om Försäkringskassans handläggning av ärenden enligt 10, 11, 13, 14, 16 och 20 §§ samt 24 § andra stycket och 27 § andra stycket tillämpas följande föreskrifter i socialförsäkringsbalken:

- 107 kap. 9 och 10 §§ om förbud mot utmätning och överlåtelse,
- 107 kap. 12 § om preskription,
- 108 kap. 2, 11 och 22 §§ om återbetalningsskyldighet,
- 108 kap. 15, 16, 19 och 21 §§ om ränta,
- 110 kap. 13 § om skyldighet att lämna uppgifter,
- 110 kap. 14 § 1 och 2 om utredningsåtgärder,
- *110 kap. 31, 31 a och 31 c §§ och 115 kap. 4 § om skyldighet att lämna uppgifter, i de delar som gäller uppgifter som avser den försäkrade,*
- 110 kap. 39 och 42 §§ om undantag från sekretess,
- 110 kap. 52 § första stycket 2 och andra stycket samt 53 § om indragning eller nedsättning av ersättning,
- 112 kap. 2 och 3 §§ samt 108 kap. 10 § om interimistiska beslut.

Paragrafen anger vilka bestämmelser i socialförsäkringsbalken som ska tillämpas vid Försäkringskassans handläggning av ärenden om läkarintygsföreläggande, sjukkontroller, särskilt högriskskydd och ersättning från Försäkringskassan vid tvist om sjuklön. Övervägandena finns i avsnitt 5.11.

Ändringen i paragrafen är en följdändring som görs med anledning av att bestämmelserna om uppgiftsskyldigheten i 110 kap. 31 § socialförsäkringsbalken ändras och ett antal nya paragrafer tillkommer. Ingen ändring i sak är avsedd.

11.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1488) om handläggning av vissa ersättningar till den som tjänstgör inom totalförsvaret

4 § I fråga om familjebidrag och dagpenning tillämpas bestämmelserna om ändring och omprövning samt om överklagande i 113 kap. 2–17, 19, 20 och 21 §§ socialförsäkringsbalken.

Beträffande familjebidrag tillämpas dessutom följande bestämmelser i socialförsäkringsbalken:

- 107 kap. 12 § om preskription,
- 108 kap. 2, 11 och 22 §§ om återbetalningsskyldighet,
- 108 kap. 15, 16, 19 och 21 §§ om ränta,
- 110 kap. 13 § om skyldighet att lämna uppgifter,
- 110 kap. 14 § 1 och 2 om utredningsåtgärder,
- *110 kap. 31, 31 a och 31 c §§ och 115 kap. 4 § om skyldighet att lämna uppgifter, i de delar som gäller uppgifter som avser den försäkrade,*
- 110 kap. 52 § första stycket 2 och andra stycket samt 53 § om indragning eller nedsättning av ersättning,
- 112 kap. 2 och 3 §§ samt 108 kap. 10 § om interimistiska beslut.

Paragrafen anger vilka bestämmelser i socialförsäkringsbalken som ska tillämpas vid Försäkringskassans handläggning av familjebidrag och dagpenning. Övervägandena finns i avsnitt 5.11.

Ändringen i *andra stycket* är en följdändring som görs med anledning av att bestämmelserna om uppgiftsskyldigheten i 110 kap. 31 § socialförsäkringsbalken ändras och ett antal nya paragrafer tillkommer. Ingen ändring i sak är avsedd.

11.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd

4 kap.

9 § Om inte annat följer av denna lag, gäller i tillämpliga delar följande bestämmelser i socialförsäkringsbalken för ärenden om statligt tandvårdsstöd:

– 107 kap. 9, 10, 12, 17 och 18 §§ om utmätning, preskription och skadestånd m.m.,

– 108 kap. 2, 11, 15, 16, 19 och 21 §§ samt 22 § första stycket om återbetalningsskyldighet och ränta m.m.,

– 110 kap. 13 §, 14 § 1 och 2, 31, *31 a*, *31 c* och 33 §§ och 115 kap. 4 § om uppgiftsskyldighet m.m.,

– 113 kap. 2–17, 19, 20 och 21 §§ om ändring, omprövning och överklagande.

Bestämmelserna i 108 kap. 2, 11, 15, 16, 19 och 21 §§ samt 22 § första stycket socialförsäkringsbalken gäller dock inte i förhållande till vårdgivare.

Försäkringskassans beslut gäller omedelbart, om inte något annat anges i beslutet.

Paragrafen anger vilka bestämmelser i socialförsäkringsbalken som i tillämpliga delar gäller i handläggningen av det statliga tandvårdsstödet. Övervägandena finns i avsnitt 5.9.

Det statliga tandvårdsstödet administreras av Försäkringskassan men regleras inte i socialförsäkringsbalken.

Tillägget i *första stycket* innebär att de utökade uppgiftsskyldigheterna i 110 kap. 31 a, 31 c och 33 §§ SFB även kommer att kunna tillämpas för ärenden om statligt tandvårdsstöd.

11.5 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

28 kap.

4 § Sekretess gäller i *verksamhet som avser förmåner enligt socialförsäkringsbalken, eller andra förmåner och ersättningar som enligt lag eller förordning eller särskilt beslut av regeringen handläggs av Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten* för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Paragrafen reglerar sekretess för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 7.

I *första stycket* anges att sekretess gäller för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden i verksamhet som avser förmåner enligt

Prop. 2024/25:179 socialförsäkringsbalken, eller andra förmåner och ersättningar som enligt lag eller förordning eller särskilt beslut av regeringen handläggs av Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs. Ändringen i bestämmelsen innebär en utökning av sekretessen i förhållande till nuvarande reglering. Den verksamhet som sekretessen omfattar överensstämmer med tillämpningsområdet för bestämmelserna om dataskydd inom socialförsäkringsområdet (114 kap. 2 § SFB).

Enligt paragrafen gäller ett s.k. rakt skaderekvisit. Vid raka skaderekvisit är utgångspunkten att uppgifterna är offentliga och att sekretess gäller endast om det kan antas att viss skada uppstår om uppgiften lämnas ut. Avsikten är att skadebedömningen i dessa fall i huvudsak ska kunna göras med utgångspunkt i själva uppgiften. Avgörande bör vara om uppgiften är av den arten att ett utlämnande typiskt sett kan vara ägnat att medföra skada för det intresse som ska skyddas genom bestämmelsen (prop. 2008/09:150 s. 348).

11.6 Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400)

15 kap.

12 § Socialnämnden har rätt att hos Skatteverket ta del av uppgifter om enskilda

1. som avser inkomstslaget kapital enligt inkomstskattelagen (1999:1229),
2. som finns i en arbetsgivardeklaration eller en förenklad arbetsgivardeklaration enligt 26 kap. skatteförfarandelagen (2011:1244), eller
3. som avser återbetalning av skatt enligt skatteförfarandelagen.

Om det finns skäl för det, ska Skatteverket på eget initiativ lämna sådana uppgifter till socialnämnden.

Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas ut enligt första stycket.

Paragrafen reglerar socialnämndernas möjlighet att hos Skatteverket ta del av vissa uppgifter om enskilda. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Första stycket delas in i punkter. Tillägget i *första stycket 2* gör det möjligt för socialnämnderna att ta del av uppgifter som lämnats i en arbetsgivardeklaration eller en förenklad arbetsgivardeklaration enligt 26 kap. skatteförfarandelagen (2011:1244). Det innebär att socialnämnderna kan ta del av redovisade uppgifter om inkomst av tjänst för en enskild person. Socialnämndernas möjligheter att ta del av uppgifter i inkomstslaget kapital och uppgifter om återbetalning av skatt kvarstår oförändrade i bestämmelsen. Bestämmelsen som anger att Skatteverket, om det finns skäl för det, på eget initiativ ska lämna uppgifter om inkomst av tjänst till socialnämnderna flyttas till ett nytt andra stycke.

Sammanfattning av betänkandet Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen (SOU 2023:52), i nu relevanta delar

Prop. 2024/25:179
Bilaga 1

Utredningen föreslår att vissa beslutande aktörer ska få större möjligheter att hämta in uppgifter från andra aktörer än den enskilde som ett led i att förhindra att brott kan begås. Förslagen innebär att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten kommer att kunna inhämta uppgifter om en annan fysisk person än den försäkrade och även uppgifter om juridiska personer. Utredningen föreslår också utökade möjligheter för dessa myndigheter att inhämta uppgifter från banker när det finns misstanke om felaktigheter. Utredningen föreslår även att kommunerna ska kunna inhämta vissa uppgifter om inkomst från Skatteverket.

Genom att berörda myndigheter och kommuner i större utsträckning kan inhämta uppgifter direkt från andra aktörer än den enskilde som vill ta del av en förmån, kan felaktiga utbetalningar som har sin grund i att enskilda avsiktligt lämnar oriktiga uppgifter eller underlåter att anmäla ändrade förhållanden förhindras. Även oavsiktliga fel som enskilda gör på grund av att de inte förstår vilka uppgifter som ska lämnas kan förhindras.

En utökad uppgiftsinhämtning kan medföra att riskerna för kränkning av enskildas personliga integritet ökar. Personuppgifter kommer att behöva behandlas i större utsträckning och på olika sätt, i vissa fall avseende personer som inte själva ansökt om någon förmån. Personuppgiftsbehandlingen syftar dock till att tillgodose ett viktigt allmänt intresse – att rätt ersättning ska gå till rätt person och företag – och kommer att omfattas av skyddsåtgärder. Behovet av att behandla dessa personuppgifter bedöms stå i proportion till det ingrepp i den personliga integriteten som behandlingen kan innebära för den enskilde.

Betänkandets lagförslag, i nu relevanta delar

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Häriigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken (2010:110)

dels att 110 kap. 31 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 110 kap. 14 a, 31 a och 33 a §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

110 kap.

14 a §

En förfrågan enligt 14 § första stycket 1 får även göras om annan fysisk person än den försäkrade och om juridisk person. En sådan förfrågan får dock bara göras om det kan antas att en förmån kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller om det kan antas att en förmån har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp. Om förfrågan avser en fysisk person ska den handläggande myndigheten informera den som förfrågan avser.

31 §⁷

Myndigheter, arbetsgivare och uppdragsgivare, anordnare av personlig assistans samt försäkringsinrättningar ska på begäran lämna Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Skatteverket och allmän förvaltningsdomstol uppgifter som avser en namngiven person när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk.

Arbetsgivare och uppdragsgivare är även skyldiga att lämna sådana uppgifter om arbetet och arbetsförhållandena som behövs i ett ärende om arbetsskadeförsäkring.

Myndigheter, anordnare av personlig assistans och enskild som trätt i affärsförbindelse med anordnare av personlig assistans, samt enskild som utfört sådan åtgärd som ger rätt till ersättning enligt 52 kap. 8 och 9 §§, ska på begäran lämna Försäkringskassan uppgifter som avser en juridisk person när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk.

31 a §

Myndigheter, arbetsgivare och uppdragsgivare, anordnare av personlig assistans samt försäkringsinrättningar ska på begäran lämna Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten uppgifter som avser annan fysisk person än den försäkrade när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk. En sådan begäran får dock bara göras om det kan antas att en förmån kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller om det kan antas att en förmån har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp. Den handläggande myndigheten ska informera den som begäran avser.

33 a §

Banker och andra penninginrättningar ska på begäran lämna Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten uppgifter som avser en försäkrad, annan fysisk person eller en juridisk person när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk. En sådan begäran får dock bara göras om det kan antas att en förmån kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller om det kan antas att en förmån har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats

*felaktigt eller med ett för högt
belopp. Om uppgifterna avser en
annan fysisk person än den
försäkrade, ska den handläggande
myndigheten informera den som
begäran avser.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

Förslag till lag om ändring i lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd

Prop. 2024/25:179
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 9 § lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

9 §⁸

Om inte annat följer av denna lag, gäller i tillämpliga delar följande bestämmelser i socialförsäkringsbalken för ärenden om statligt tandvårdsstöd:

– 107 kap. 9, 10, 12, 17 och 18 §§ om utmätning, preskription och skadestånd m.m.,

– 108 kap. 2, 11, 15, 16, 19 och 21 §§ samt 22 § första stycket om återbetalningsskyldighet och ränta m.m.,

– 110 kap. 13 §, 14 § 1 och 2 – 110 kap. 13 §, 14 § 1 och 2, samt 31 § och 115 kap. 4 § om 14 a §, 31 §, 31 a § samt 33 a § och uppgiftsskyldighet m.m., 115 kap. 4 § om uppgiftsskyldighet m.m.,

– 113 kap. 2–17, 19, 20 och 21 §§ om ändring, omprövning och överklagande.

Bestämmelserna i 108 kap. 2, 11, 15, 16, 19 och 21 §§ samt 22 § första stycket socialförsäkringsbalken gäller dock inte i förhållande till vårdgivare.

Försäkringskassans beslut gäller omedelbart, om inte något annat anges i beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

⁸ Senaste lydelse 2017:341.

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Häri genom föreskrivs att 28 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 kap.

4 §⁹

Sekretess gäller i ett ärende om arbetsskadeförsäkring för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs.

Sekretess gäller i verksamhet avseende förmåner enligt socialförsäkringsbalken, samt andra förmåner och ersättningar som enligt lag eller förordning eller särskilt beslut av regeringen handläggs av Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

⁹ Senaste lydelse 2017:1076.

Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Prop. 2024/25:179
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 11 b § socialtjänstlagen (2001:453) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

11 b §¹⁰

Socialnämnden har rätt att hos Skatteverket ta del av uppgifter om enskilda som avser inkomstslaget kapital enligt inkomstskattelagen (1999:1229) *eller återbetalning av skatt* enligt skatteförfarandelagen (2011:1244). Om det finns skäl för det ska Skatteverket på eget initiativ lämna sådana uppgifter till socialnämnden.

Socialnämnden har rätt att hos Skatteverket ta del av uppgifter om enskilda som avser inkomstslaget kapital enligt inkomstskattelagen (1999:1229). *Socialnämnden har även rätt att ta del av uppgifter i en arbetsgivardeklaration enligt 26 kap. skatteförfarandelagen (2011:1244) eller uppgifter om enskilda som avser återbetalning av skatt enligt samma lag.* Om det finns skäl för det ska Skatteverket på eget initiativ lämna sådana uppgifter till socialnämnden.

Regeringen meddelar ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas ut enligt första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

¹⁰ Senaste lydelse 2011:1407.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden kommit in från Arbetsförmedlingen, Arbetsgivarverket, Barnombudsmannen, Bodens kommun, Bolagsverket, Botkyrka kommun, Brottsförebyggande rådet, Centrala studiestödsnämnden, Diskrimineringsombudsmannen, Domstolsverket, Ekobrottsmyndigheten, Ekonomistyrningsverket, Finansinspektionen, Fremia, Funktionsrätt Sverige, Försvarsmakten, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Linköping, Förvaltningsrätten i Umeå, Göteborgs kommun, Helsingborgs kommun, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, Inspektionen för socialförsäkringen, Inspektionen för vård och omsorg, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, Institutet för mänskliga rättigheter, Integritetsskyddsmyndigheten, Justitiekanslern, Kalmar kommun, Kammarkollegiet, Kammarrätten i Göteborg, Karlstads kommun, Kriminalvården, Kronofogdemyndigheten, Kävlinge kommun, Landsorganisationen i Sverige, Ludvika kommun, Luleå kommun, Malmö tingsrätt, Migrationsverket, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för digital förvaltning, Norrköpings kommun, Pensionsmyndigheten, Polismyndigheten, Riksarkivet, Riksdagens ombudsmän (JO), Skatteverket, Skövde kommun, Socialstyrelsen, Statistiska centralbyrån, Statskontoret, Stockholms kommun, Svea hovrätt, Svenska Bankföreningen, Svensk Försäkring, Svenskt Näringsliv, Sveriges advokatsamfund, Sveriges a-kassor, Sveriges förenade studentkårer, Sveriges Kommuner och Regioner, Sveriges Tandhygienistförening, Sveriges tandläkarförbund, Säkerhetspolisen, Södertälje kommun, Tjänstemännens Centralorganisation, Tranås kommun, Trollhättans kommun, Utredningen om inrättande av Utbetalningsmyndigheten (Fi 2022:01), Varbergs kommun, Vilhelmina kommun, Vårdföretagarna, Värmlands tingsrätt Åklagarmyndigheten och Överklagandenämnden för studiestöd.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Alingsås kommun, Alvesta kommun, Arbetsmiljöverket, DHR, Falu kommun, Gotlands kommun, Gävle kommun, Karlshamns kommun, Kiruna kommun, Lidköpings kommun, Privattandläkarna, Riksrevisionen, Rädda Barnen, Storumans kommun, Sveriges Akademikers Centralorganisation, Timrå kommun, Västerviks kommun och Ystads kommun.

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken

dels att 110 kap. 14, 20, 29, 31–33 §§, 115 kap. 4 § och rubrikerna närmast före 110 kap. 31 och 33 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 110 kap. 31 a–31 d §§, och närmast före 31 a–31 d §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

110 kap.

14 §¹

När det behövs för bedömningen av frågan om ersättning eller i övrigt för tillämpningen av denna balk får den handläggande myndigheten

1. göra förfrågan hos den försäkrades arbetsgivare, läkare, anordnare av personlig assistans eller någon annan som kan antas kunna lämna behövliga uppgifter,	1. göra förfrågan hos den som kan antas kunna lämna behövliga uppgifter som avser den försäkrade, en annan fysisk person än den försäkrade eller en juridisk person,
---	--

2. besöka den försäkrade,

3. begära ett utlåtande av viss läkare eller någon annan sakkunnig, <i>samt</i>	3. begära ett utlåtande av <i>en</i> viss läkare eller någon annan sakkunnig, <i>och</i>
---	--

4. begära att den försäkrade genomgår undersökning enligt lagen (2018:744) om försäkringsmedicinska utredningar eller någon annan utredning eller deltar i ett avstämningsmöte för bedömning av den försäkrades medicinska tillstånd och arbetsförmåga, behov av hjälp i den dagliga livsföringen samt behovet av och möjligheterna till rehabilitering.

20 §

Vid tillämpning av 14 § 1 och 2 likställs betalningsskyldiga för underhållsstöd med försäkrade.	Vid tillämpning av 14 § 2 likställs betalningsskyldiga för underhållsstöd med försäkrade.
---	---

29 §

Efterlevande som inte är försäkrade likställs ändå med försäkrade vid tillämpning av 14 § 1 och 2 i fråga om deras rätt till efterlevandeförmåner.	Efterlevande som inte är försäkrade likställs ändå med försäkrade vid tillämpning av 14 § 2 i fråga om deras rätt till efterlevandeförmåner.
--	--

¹ Senaste lydelse 2018:745.

Myndigheter, arbetsgivare m.fl.

Myndigheter

31 §²

Myndigheter, arbetsgivare och uppdragsgivare, anordnare av personlig assistans samt försäkringsinrättningar ska på begäran lämna Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Skatteverket och allmän förvaltningsdomstol uppgifter som avser en namngiven person när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk.

Arbetsgivare och uppdragsgivare är även skyldiga att lämna sådana uppgifter om arbetet och arbetsförhållandena som behövs i ett ärende om arbetsskadeförsäkring.

Myndigheter ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk, på begäran lämna

1. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten uppgifter som avser den försäkrade, en annan fysisk person än den försäkrade eller en juridisk person, och

2. Skatteverket och allmän förvaltningsdomstol uppgifter som avser den försäkrade.

En uppgift ska inte lämnas om det finns en bestämmelse om sekretess som är tillämplig på uppgiften och synnerliga skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut.

Arbetsgivare och uppdragsgivare

31 a §

Arbetsgivare och uppdragsgivare ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk, på begäran lämna

1. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten uppgifter som avser den försäkrade eller en annan fysisk person än den försäkrade, och

2. Skatteverket och allmän förvaltningsdomstol uppgifter som avser den försäkrade.

Den handläggande myndigheten får begära uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade enligt första stycket 1 endast om det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller

det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.

Arbetsgivare och uppdragsgivare är även skyldiga att lämna sådana uppgifter om arbetet och arbetsförhållandena som behövs i ett ärende om arbetsskadeförsäkring.

Anordnare av personlig assistans

31 b §

Anordnare av personlig assistans ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk, på begäran lämna

1. Försäkringskassan uppgifter som avser den försäkrade, en annan fysisk person än den försäkrade eller en juridisk person, och

2. allmän förvaltningsdomstol uppgifter som avser den försäkrade.

Försäkringskassan får begära uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade enligt första stycket 1 endast om det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.

Försäkringsinrättningar

31 c §

Försäkringsinrättningar ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk, på begäran lämna

1. Försäkringskassan uppgifter som avser den försäkrade, en

annan fysisk person än den försäkrade eller en juridisk person,

2. Pensionsmyndigheten uppgifter som avser den försäkrade eller en annan fysisk person än den försäkrade, och

3. allmän förvaltningsdomstol uppgifter som avser den försäkrade.

Den handläggande myndigheten får begära uppgifter som avser en annan fysisk person än den försäkrade enligt första stycket 1 och 2 endast om det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning kan komma att beslutas felaktigt eller med ett för högt belopp, eller det finns anledning att anta att en förmån eller ersättning har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.

Enskilda som har trätt i affärsförbindelse med anordnare av personlig assistans eller som har utfört åtgärder som ger rätt till bilstöd

31 d §

En enskild som har trätt i affärsförbindelse med en anordnare av personlig assistans och en enskild som har utfört en sådan åtgärd som ger rätt till ersättning enligt 52 kap. 8 och 9 §§ ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk, på begäran lämna Försäkringskassan uppgifter som avser en juridisk person.

32 §

Arbetslöshetskassor ska på begäran lämna uppgifter enligt 31 § första stycket till Skatteverket, Pensionsmyndigheten och allmän förvaltningsdomstol i ärenden om allmän ålderspension, särskilt pensionstillägg, efterlevandepension och efterlevandestöd.

Arbetslöshetskassor ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk, på begäran lämna Skatteverket, Pensionsmyndigheten och allmän förvaltningsdomstol uppgifter som avser den försäkrade i ärenden om allmän

Banker och andra
penninginrättningar

Kreditinstitut

33 §

Banker och andra
penninginrättningar ska på
begäran lämna uppgifter enligt 31 §
första stycket till
Försäkringskassan,
Pensionsmyndigheten och allmän
förvaltningsdomstol i ärenden om
äldreförsörjningsstöd,
bostadsbidrag och bostadstillägg.

Kreditinstitut ska, när det gäller
förhållanden som är av betydelse
för tillämpningen av denna balk, på
begäran lämna

1. Försäkringskassan och
Pensionsmyndigheten uppgifter
som avser den försäkrade, en
annan fysisk person än den
försäkrade eller en juridisk persons
förhållande till institutet, och

2. allmän förvaltningsdomstol
uppgifter som avser den
försäkrades förhållande till
institutet i ärenden om
äldreförsörjningsstöd,
bostadsbidrag och bostadstillägg.

Den handläggande myndigheten
får begära uppgifter enligt första
stycket i endast

1. om uppgifterna avser den
försäkrades förhållanden till
institutet i ärenden om
äldreförsörjningsstöd, bostads-
bidrag eller bostadstillägg, eller

2. om det finns anledning att anta
att en förmån eller ersättning kan
komma att beslutas felaktigt eller
med ett för högt belopp, eller det
finns anledning att anta att en
förmån eller ersättning har
beslutats, betalats ut eller
tillgodoräknats felaktigt eller med
ett för högt belopp.

Med kreditinstitut avses
kreditinstitut enligt lagen
(2004:297) om bank- och
finansieringsrörelse samt
utländska kreditinstitut enligt
samma lag, om institutet har filial i
Sverige.

115 kap.
4 §

<i>Arbetsgivare</i> eller uppdragsgivare	<i>En arbetsgivare</i> eller <i>en</i>
som <i>underlåter att fullgöra</i>	uppdragsgivare som <i>inte fullgör en</i>
uppgiftsskyldighet enligt 110 kap.	uppgiftsskyldighet enligt 110 kap.
<i>31 §</i> döms till penningböter.	<i>31 a §</i> döms till penningböter.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2025.

Förslag till lag om ändring i lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd

Prop. 2024/25:179
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 9 § lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

9 §³

Om inte annat följer av denna lag, gäller i tillämpliga delar följande bestämmelser i socialförsäkringsbalken för ärenden om statligt tandvårdsstöd:

– 107 kap. 9, 10, 12, 17 och 18 §§ om utmätning, preskription och skadestånd m.m.,

– 108 kap. 2, 11, 15, 16, 19 och 21 §§ samt 22 § första stycket om återbetalningsskyldighet och ränta m.m.,

– 110 kap. 13 §, 14 § 1 och 2 – 110 kap. 13 §, 14 § 1 och 2, 31, samt 31 § och 115 kap. 4 § om 31 a, 31 c och 33 §§ och 115 kap. uppgiftsskyldighet m.m., 4 § om uppgiftsskyldighet m.m.,

– 113 kap. 2–17, 19, 20 och 21 §§ om ändring, omprövning och överklagande.

Bestämmelserna i 108 kap. 2, 11, 15, 16, 19 och 21 §§ samt 22 § första stycket socialförsäkringsbalken gäller dock inte i förhållande till vårdgivare.

Försäkringskassans beslut gäller omedelbart, om inte något annat anges i beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2025.

³ Senaste lydelse 2017:431.

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 28 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 kap.

4 §⁴

Sekretess gäller i ett ärende om arbetsskadeförsäkring för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs.

Sekretess gäller i verksamhet som avser förmåner enligt socialförsäkringsbalken, eller andra förmåner och ersättningar som enligt lag eller förordning eller särskilt beslut av regeringen handläggs av Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2025.

Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:000)

Prop. 2024/25:179
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 15 kap. 12 § socialtjänstlagen (2025:000) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2024/25:89

Föreslagen lydelse

15 kap.

12 §

Socialnämnden har rätt att hos Skatteverket ta del av uppgifter om enskilda som avser inkomstslaget kapital enligt inkomstskattelagen (1999:1229) *eller* återbetalning av skatt enligt skatteförfarandelagen (2011:1244). Om det finns skäl för det, ska Skatteverket på eget initiativ lämna sådana uppgifter till socialnämnden.

Socialnämnden har rätt att hos Skatteverket ta del av uppgifter om enskilda

1. som avser inkomstslaget kapital enligt inkomstskattelagen (1999:1229),

2. som finns i en arbetsgivardeklaration *eller* en förenklad arbetsgivardeklaration enligt 26 kap. skatteförfarandelagen (2011:1244), *eller*

3. som avser återbetalning av skatt enligt skatteförfarandelagen.

Om det finns skäl för det, ska Skatteverket på eget initiativ lämna sådana uppgifter till socialnämnden.

Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas ut enligt första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2025.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2025-04-30

Närvarande: F.d. justitierådet Kerstin Calissendorff samt justitieråden Svante O. Johansson och Linda Haggren

Bättre verktyg för kontroll – uppgiftsinhämtning inom socialförsäkringen och ekonomiskt bistånd

Enligt en lagrådsremiss den 24 april 2025 har regeringen (Socialdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,
2. lag om ändring i lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd,
3. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
4. lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:000).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Jenny Gaudio, biträdd av ämnessakkunniga Hélène Runsten.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Socialdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 28 maj 2025

Närvarande: statsminister Kristersson, ordförande, och statsråden Busch, Svantesson, Edholm, J Pehrson, Waltersson Grönvall, Jonson, Strömmer, Forssmed, Tenje, Forssell, Slottnér, M Persson, Wykman, Malmer Stenergård, Kullgren, Liljestrånd, Bohlin, Carlson, Pourmokhtari, Rosencrantz, Dousa, Larsson

Föredragande: statsrådet Tenje

Regeringen beslutar proposition Bättre verktyg för kontroll –
uppgiftsinhämtning inom socialförsäkringen och ekonomiskt bistånd